

Καί μέχρι προσφάτως ἡ στάσις των ἦταν πολύ σκληρή ἀπέναντι τῶν δυοθελητικῶν ἀπόψεων: «Ἀδυνατοῦμε νά δεχθοῦμε τήν δυοθελητική διατύπωσι (σ.σ. τῆς ΣΤ' Οἰκουμ. Συνόδου) πού ἀποδίδει τήν θέλησι καί τήν ἐνέργεια στίς φύσεις μᾶλλον παρά στήν ὑπόστασι. Μποροῦμε νά ὁμολογήσουμε μόνο τήν ἐνωμένη καί ἀσύγχυτη θεανδρική φύσι, θέλησι καί ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σεσαρκωμένου Κυρίου». ⁽⁶¹⁶⁾

Ἡ ὀρθόδοξος κατανόησις τῆς ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων προέρχεται ἀπό τήν ὀρθόδοξο κατανόησι τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως. Ἐπειδή τόσο τά θεῖα ὅσο καί τά ἀνθρώπινα ιδιώματα ἀναφέρονται στήν μία καί τήν αὐτή Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὁ Λόγος πάσχει στόν Σταυρό σαρκί καί ἡ σάρξ τοῦ Λόγου λέγεται καί εἶναι ζωποιός. Μέ θαυμαστή σαφήνεια ἀναλύει τό θέμα αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στό κεφάλαιο "Περί τοῦ τρόπου τῆς ἀντιδόσεως" (βλ. *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (4) 48).

Ὑπό τήν ἐννοια αὐτή τῆς ὀρθοδόξως νοουμένης ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων καί ἡ θεανδρική ἐνέργεια ἐρμηνεύεται ὀρθοδόξως:

«Οὕτω καί ἐν τῷ Χριστῷ τῆς μέν θεότητος αὐτοῦ ἡ θεία καί παντοδύναμος ἐνέργεια, τῆς δέ ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ καθ' ἡμᾶς. Ἀποτέλεσμα δέ τῆς μέν ἀνθρωπίνης τό κρατηθῆναι τήν χεῖρα τοῦ παιδός καί ἐλκυσθῆναι, τῆς δέ θείας ἡ ζωοποίησις. Ἄλλο γάρ τοῦτο, κἀκεῖνο ἕτερον, εἰ καί ἀχώριστοι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ θεανδρικῇ ἐνεργεί-
α». ⁽⁶²⁾

Λεπτομερέστερη αναφορά στο θέμα της θεανδρικής ενεργείας μπορεί κανείς να εύρη στον ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (19) 63.

ε) Ὁ Σεβῆρος δέχεται τήν αἰρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν

Ἡ ἀριστοτελική ἔννοια τῶν μερικῶν οὐσιῶν καταδικάζεται ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας, διότι ὅσον ἀφορᾷ τό τριαδικό δόγμα εἰσάγει τριθεΐα, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος ὁδηγεῖ στήν παραδοχή μιᾶς φύσεως ἐπὶ Χριστοῦ. Ὁ Ἄρειος καί ὁ Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος ἀποτελοῦν κλασσικούς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς θεωρίας.⁽⁶³⁾

Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀποδίδει καί στον Σεβῆρο τήν αἰρετική αὐτή διδασκαλία. Γράφει:

«Μερικᾶς γάρ οὐσίας λέγει ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι τά πρόσωπα. Λοιπόν τούτῳ τῷ ματαίῳ κανόνι στοιχῶν ὁ Ἄρειος, εἶπε τρεῖς οὐσίας ἐπὶ Πατρός καί Υἱοῦ, καί Ἀγίου Πνεύματος. Τούτῳ τῷ ἀνόμῳ ὄρῳ καί Σευῆρος στοιχήσας, ἐκ δύο μερικῶν οὐσιῶν, καί ὑποστάσεων ἡμιτόμων, εἶπεν ἀποτελεῖσθαι μίαν φύσιν τόν Χριστόν».⁽⁶⁴⁾

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐπίσης κατηγορεῖ τούς Ἀντιχαλκηδονίους τῆς Αἰγύπτου, τούς Σχηματικούς καί Μονοφυσίτας, ὅτι δέχονται αὐτή τήν θεωρία τῶν μερικῶν οὐσιῶν: «Οὐ μὴν ἀλλά καί μερικᾶς δογματίζοντες οὐσίας τό τῆς οἰκονομίας συγγέουσι μυστήριον».⁽⁶⁵⁾

Βασιζόμενοι στίς μαρτυρίες αὐτές τῶν ἁγίων Πατέρων κατανοοῦμε καί ἐμεῖς ὅτι ὁ Σεβῆρος "δογματίζει με-

ρικός οὐσίας", ὅπως τοῦλάχιστον φέρεται ἐρμηνευόμενος ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Samuel. Οἱ πολλαπλές ἀναφορές στό ὅτι ἡ ἐξατομικευμένη οὐσία (individuated ousia) ἀποτελεῖ ὑπόστασι καὶ ἄτομο (individual) μέ προσωπική ὑπαρξι, μαρτυροῦν γιὰ τοῦ λόγου τό ἀσφαλές.

Ἐντελῶς διαφορετική εἶναι καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνό, ὅλη⁽⁶⁶⁾ ἡ θεότης ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου ἐνώνεται μέ ὅλη⁽⁶⁶⁾ τὴν ἀνθρώπινη φύσι (Ἐκδοσις ἀκριβής..., Γ' (6) 50), ἡ ὁποία ὁμως ἔλαβε ὑπαρξι μόνο ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (11) 55) χωρὶς νά ἀποτελέσῃ οὔτε ἰδιοσύστατη ὑπόστασι (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (9) 53) οὔτε ἄτομο (ἐνθ' ἀνωτ., Γ' (11) 55).

στ) Πῶς ἐννοεῖ ὁ Σεβῆρος τὴν θέωσι τοῦ ἀνθρώπου;

Ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία περὶ θεώσεως θεμελιώνεται στὴν ὑποστατική ἐνωσι τῶν δύο φύσεων στὴν αὐτὴ Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Τό ἀποτέλεσμα τῆς ὑποστατικῆς αὐτῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ θέωσις τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπίνης φύσεως: «Ὁ γάρ Λόγος σάρξ, ἡ σάρξ τε Λόγος ἐγένετο, εἰ καὶ μή τῆς οἰκείας ἐξέστη ἐκάτερον φύσεως».⁽⁶⁷⁾

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διδάσκει ρητῶς ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ἀνακαίνισις δέν εἶναι ἀνακαίνισις ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων, ἀλλὰ τῆς ὑπευθύνου ἀνθρωπίνης φύσεως, μετὰ τῆς ὁποίας ἠγνόθη ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν· «οὐχ ὑπόστασιν αὐτός παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ

τήν ἡμετέραν ἀναλαβὼν ἐκαινούργησε φύσιν, ἐνωθεὶς αὐτῇ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν» (PG 151, 64BC)... Ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, ὡς σῶμα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ διὰ τὸν Παλαμᾶν καὶ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν τό σημεῖον ἐπαφῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ... Πρώτη ἐσώθη καὶ ἡλευθερώθη ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, ὡς σῶμα τοῦ θείου Λόγου καὶ ἡμεῖς λοιπόν, προσθέτει, «ὡς σύσσωμοι τυγχάνοντες, κατ' ἐκεῖνο σφζόμεθα» (Μ. Ἀθανασίου, *Κατὰ Ἀρειανῶν*, PG 26, 277B)... Διὰ τῆς θεώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ ἐθεώθη ἡ "ἀπαρχὴ τοῦ ἡμετέρου φυράματος" καὶ ἐδημιουργήθη "καινὴ ρίζα", ἱκανὴ νὰ μεταδώσῃ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν εἰς τοὺς βλαστούς της (*Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων* 3, 1, 33)... Ἡ μετὰ τῆς καινῆς ρίζης ἔνωσις (τῶν ἀνθρώπων) συντελεῖται διὰ τῆς ἐλευθέρως προσωπικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσιν.⁽⁶⁸⁾

Κατανοεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω τὴν τραγικότερη τῆς προηγουμένης συνέπεια τῆς περὶ τὴν ὑποστατικὴ ἔνωσι ἀνορθοδοξίας τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Ἄν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δέν εἶναι ἐνυπόστατος στήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου πῶς θεοῦται; Ἡ, ἐάν θεοῦται διὰ τῆς καθ' ἑαυτὴν ἐνώσεώς της μέ τὴν θεότητα, πῶς δέν τρέπεται ἢ δέν συμφύρεται; Ποῦ εὗρέθη σύνθετος φύσις πού νὰ διατηρῇ τίς οὐσιώδεις διαφορὲς τῶν ἐξ ὧν συνετέθη; Αὐτὴ τὴν δυνατότητα ἔχει μόνο ἡ σύνθετος ὑπόστασις.

Ἡ ἔννοια τῆς θεώσεως τοῦ ἡμετέρου φυράματος δέν εἶναι φαίνεται ἀντιληπτὴ ἀπὸ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους. Ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων νοεῖται ὡς ἐξωτερικὸ γεγο-

νός, ὅπως φανερώνει τό κατωτέρω ἀπόσπασμα: «Προσλαμβάνοντας ἓνα μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους(!) ὑποστατικά ἐνωμένο στόν Ἐαυτό του, ὁ Θεός Υἱός κατώρθωσε μέσῳ τοῦ μέλους αὐτοῦ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας(!) τήν σωτηρία καί ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος».⁽⁶⁹⁾

Σέ ἄλλη συνάφεια πάλι γράφει ὁ Samuel ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος σώζεται ὅταν ἀνταποκρίνεται στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Δέν διευκρινίζει ὅμως καί τό πῶς κοινοποιεῖται ἡ σωτηρία (ἦτοι ἡ θέωσις) στίς διάφορες ἀνθρώπινες ὑποστάσεις. Ἡ αἵρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν, δηλαδή ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις προσελήφθη ἀπό τόν Θεό Λόγο ὡς ἄτομο (individual), ἀποτελεῖ καί τήν κυρία αἰτία τοῦ προβλήματος.

Νομίζουμε ὅτι τό θέμα αὐτό εἶναι πολύ σοβαρό καί δέν πρέπει νά εἶναι ἀπό αὐτά πού θά μπορούσαν καί νά μή συζητηθοῦν σέ ἓνα θεολογικό διάλογο.

2. Η ΘΕΟΠΑΣΧΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΟ ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ

Ἀπό τήν ἐποχή πού ὁ μονοφυσίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος ὁ Κναφεύς (470) εἰσήγαγε στό Τρισάγιο τόν θεοπασχητικό ὄρο "ὁ σταυρωθεῖς δι' ἡμᾶς", οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τόν διατηροῦν μέχρι σήμερα στήν λατρεία τους καί γιά νά τόν κατοχυρώσουν δογματικά τόν ἀποδίδουν μόνο στόν Υἱό.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὅμως ἀπέδιδαν πάντοτε τόν Τρισάγιο ὕμνο στήν Ἀγία Τριάδα, ὅπως καί τά Σεραφεῖμ

τὴν τρισάγιο δοξολογία πού ἀναφέρει ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Βλέπε ἐκτενῆ ἀναφορά γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό: *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ' ἂνωτ., Γ' (10) 54 καί, *Περὶ τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου*, Ε.Π.Ε. 4ος τόμ., 1990, σελ. 204.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ παρατήρησις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅτι «σ' αὐτὴν (τὴν προσευχή) καθίσταται πολὺ σαφὴς ἡ ἔνωσις τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου στὸν σεσαρκωμένο Θεό»,⁽⁷⁰⁾ διότι ἀποκαλύπτει αὐτὸ πού συνήθως λέγομε θεοπάσχητισμό. Στὴν μία, κατ' αὐτούς, φύσιν τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη δὲν ὑφίσταται μόνο ἡ σὰρξ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνωμένη μέ τὴν σάρκα θεότης: «Ἡ Θεότης ποτὲ δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ ἡ σὰρξ οὐδέποτε χωρίζεται ἀπὸ τὴν Θεότητα. Ὅπου θά εὐρίσκεται ἡ Θεότης, θά εὐρίσκεται καὶ αὐτή. Λόγω τῆς τελείας ἐνώσεως, καὶ οἱ δύο ἦσαν ὑποκείμενες σέ θάνατο».⁽⁷¹⁾

Κατ' ἀρχὴν φαίνεται ὁξύμωρο σχῆμα νά θεωροῦν τὴν θεότητα πρὸ τῆς ἐνώσεώς της μέ τὴν σάρκα ἀπαθὴ καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν παθητή: «Ἡ Θεότης, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαθής, ἔπαθε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ λόγω τῆς ἐνώσεώς Του μέ τὴν σάρκα»⁽⁷²⁾. Εἶναι ὅμως ἀπόλυτα κατανοητό, ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται ὀρθῶς τὴν ὑποστατικὴ ἔνωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεός Λόγος μπορεῖ νά λέγεται καὶ εἶναι καὶ ἀπαθής καὶ παθητός, τὸ μὲν κατὰ τὴν θεότητα τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἀλλὰ μάλιστα ἀντιλαμβάνονται τὴν ἔνωσιν τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς πρὸς ἀποτελεσι μιᾶς συνθέτου φύσεως, στήν ὁποία οἱ ιδιότητες τῆς σαρκὸς κοινοποιοῦνται στήν θεότητα

καί οἱ ιδιότητες τῆς θεότητος στήν σάρκα: «"Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν". Κατά τόν ἴδιο τρόπο μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι καί ἡ σάρξ ἐγινε θεία. Ἔτσι οἱ ιδιότητες τῆς σαρκός μποροῦν νά ἀποδίδωνται στόν Θεό Λόγο (σ.σ. στήν θεία φύσι) καί ἀντιστρόφως».⁽⁷³⁾

Αὐτό ἀπό ὀρθοδόξου ἀπόψεως εἶναι ἀπαράδεκτο. Λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

«Θεότητα μέν οὖν λέγοντες οὐ κατονομάζομεν αὐτῆς τά τῆς ἀνθρωπότητος ιδιώματα· οὐ γάρ φαμεν θεότητα παθητήν ἢ κτιστήν· οὔτε δέ τῆς σαρκός, ἥτοι τῆς ἀνθρωπότητος κατηγοροῦμεν τά τῆς θεότητος ιδιώματα· οὐ γάρ φαμεν σάρκα ἥτοι ἀνθρωπότητα ἄκτιστον».⁽⁷⁴⁾

Δέν μᾶς εἶναι ἄγνωστο ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διακηρύσσουν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα καί ἄρα κατά τήν θεότητα ἀπαθής. Καί ὅτι ὁ Θεός Λόγος εἶναι καί παθητός καί ἀπαθής. Ὅμως ἡ περί συνθέτου φύσεως τοῦ Χριστοῦ θεωρία των ἐπιτρέπει νά ἐκφράζωνται θεοπασχητικές ἐρμηνεῖες σάν τήν ἀνωτέρω.^(74α) Μόνον ἡ ἀπερίφραστος ὁμολογία τῆς ὀρθοδόξου διατυπώσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί μόνον αὕτη, μπορεῖ νά ἀπαλλάξη τοὺς Ἀντιχαλκηδόνιους ἀπό αὐτή τήν σύγχυσι.

3. Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΦΡΑΣΕΩΣ "τῇ θεωρίᾳ μόνῃ"

Ἡ φράσις "τῇ θεωρίᾳ μόνῃ" ἐπιδέχεται διπλῇ ἐρμηνείᾳ, εἴτε ὀρθόδοξο εἴτε μονοφυσιτική. Τό ὀρθόδοξο νόημά της καθορίζει ἡ ἁγία Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος στήν

ζ' παράγραφο τῆς Ψήφου της, κατά τὴν ὁποίαν ἀναθεματίζεται ἐκεῖνος πού χρησιμοποιεῖ τὸν ἀριθμὸ "δύο" γιὰ νὰ ὑπονόησῃ τίς φύσεις χωρισμένες καὶ ἰδιοῦπόστατες, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐκλάβῃ τὴν διαφορὰ⁽⁷⁵⁾ μόνο "τῇ θεωρίᾳ".

Δέν εἶναι ἄγνωστο ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶχε νὰ ἐπιλύσῃ τὸ σοβαρότατο θέμα τῆς παρερμηνείας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς ἀπὸ τὴν νεστοριανίζουσα τότε Δύσι. Δέν ἦταν ἡ ὁμολογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φύσεων καθ' ἑαυτὴν πού δημιουργοῦσε τὸ πρόβλημα,⁽⁷⁶⁾ ἀλλὰ τὸ ἐνδεχόμενο τῆς παρερμηνείας της, δηλαδή νὰ θεωρηθοῦν οἱ φύσεις χωρισμένες καὶ ἰδιοῦπόστατες. Εἶναι ἀπαραίτητο ἐπομένως νὰ δοθῇ ἔμφασις στὴν φράσι «ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὥς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοῦποστάτους εἶναι τὰς φύσεις», διότι αὐτὴ νοσηματοδοτεῖ καὶ δίνει περιεχόμενο στὸν ὅρο "τῇ θεωρίᾳ μόνῃ". Ἐάν θελήσουμε νοερώς νὰ τοποθετήσουμε ἀνὰ μέρος χωρισμένες τίς φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ἤδη εἴμαστε νεστοριανοί, διότι ἀναγκαστικά θὰ προσδώσουμε σ' αὐτές καὶ ὑπόστασι ἰδιαίτερη, πράγμα πού σημαίνει διαίρεσι τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ σὲ δύο ὑποστάσεις.

Οἱ Ὁρθόδοξοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦμε τὴν ἐνότητα καὶ μοναδικότητα τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ὥς τῆς αἰδίου Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, δέν εἶναι δυνατόν νὰ διαιρέσουμε ποτέ τίς φύσεις καὶ νὰ τίς τοποθετήσουμε χωριστά καὶ ἀνὰ μέρος. Ἐπομένως, ὅταν ὁμολογοῦμε δύο φύσεις ἐν τῇ μιᾷ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου, ἐννοοῦμε ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ τὴν οὐσιώδη διαφορὰ τῶν φύσεων τῇ πραγματικότητι καὶ ὄχι τῇ θεωρίᾳ μόνῃ.

Πῶς θά μπορούσε ἄλλωστε νά ἀρθῇ ἡ διαφορά μεταξύ τῆς ἀκτίστου θεότητος καί τῆς κτιστῆς σαρκός;

Ἐάν, ἀντιθέτως, κατά τούς Ἀντιχαλκηδονίους μετά τήν ἔνωσι οἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, εὐλόγως τίθεται τό ἐρώτημα: στήν πραγματικότητα οἱ φύσεις συγχέονται; Αὐτήν ἀκριβῶς τήν παρεξήγησι τοῦ ὅρου "τῇ θεωρίᾳ μόνῃ" ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους ἐλέγχει ὁ ἅγιος Μάξιμος καί τήν θεωρεῖ ἐπικάλυμμα τῆς συγχύσεως τῶν φύσεων:

«Ψιλήν τήν διαφοράν πρεσβεύων μετά τήν ἔνωσιν (ὁ Σεβήρος), κατά μέν τήν ἐπίνοιαν εἶναι φρονεῖ τῶν διαφερόντων τήν ὑπαρξιν· κατά δέ τήν ἐνέργειαν, τήν αὐτῶν ἐπιδιατίθεται σύγχυσιν».⁽⁷⁷⁾

Ἐπειδή μέ τήν ἴδια λογική καί ὁ Νεστόριος «κατά μόνῃν ψιλήν τήν προσηγορίαν ὀνομάζων τήν ἔνωσιν, κατ' ἐνέργειαν τήν τῶν πραγμάτων εἰσῆγε διαίρεσιν»,⁽⁷⁸⁾ ὁ ἅγιος Μάξιμος καταλήγει τήν κριτική του ὡς ἑξῆς:

«Ὦντως κακή ξυνωρίς ἀνδρῶν παρανόμων, διασπᾶν μαινομένων κακῶς διά τῶν ἐναντίων τήν τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀλήθειαν».⁽⁷⁹⁾

4. Η ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ

Ἡ Εἰκονομαχία δέν σχετίζεται ἄμεσα μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους. Οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες καί ἐπίσκοποι τυπικῶς ἦσαν ὀρθόδοξοι. Οἱ θεολογικές τους ὁμῶς προϋποθέσεις ἦσαν μονοφυσιτικές. Τό συμπέρασμα

αὐτό θγαίνει ἀδίαστα ἀπό τήν ἀνάλυσι τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν Εἰκονομάχων, τά ὅποια εἶναι τά ἑξῆς.⁽⁸⁰⁾

1. Ὑπεστήριζαν ὅτι ἡ ἀπεικόνισις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνεπίτρεπτη, διότι μέ τήν ἀπεικόνισί του περιγράφεται καί σχηματοποιεῖται ἡ ἀπερίγραπτη καί ἀσχημάτιστη θεότης του.

2. Δέν ἐδέχοντο ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τό πρωτότυπο τῆς εἰκόνος του, διότι ἐπίστευαν πώς αὐτό θά ἐσήμαινε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ψιλός ἄνθρωπος.

3. Ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ ἀπεικόνισις τοῦ Χριστοῦ εἰσάγει, ἐκτός ἀπό τήν Ὑπόστασι τοῦ Λόγου, καί δεύτερο πρόσωπο περιγραφτό πού ὁδηγεῖ στήν ἀποδοχή δυάδος προσώπων, δηλαδή στόν νεστοριανισμό.

Ἀπό τά ἐπιχειρήματα αὐτά φαίνονται οἱ χριστολογικές προϋποθέσεις τῶν Εἰκονομάχων, πού εἶναι ἀντιστοιχῶς οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ σύγχυσις μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως, πού στήν συνέχεια ὁδηγεῖ στήν ταύτισί των.

β) Ἡ αἰρετική ἀντίληψις περί τόν τρόπον ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Καί,

γ) Ἡ μή ὁμολογία –ὡς φρόνημα κυρίως καί ὄχι ὡς ἀπλή διά στόματος ὁμολογία– ὅτι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός.

Αὐτές ὁμως εἶναι καί οἱ χριστολογικές ἀντιλήψεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως ἔχουμε ἤδη εἰπεῖ ἀναφερόμενοι στήν Χριστολογία τοῦ Σεβήρου.

Ἐντελῶς ἀντίθετες εἶναι οἱ χριστολογικὲς προϋποθέσεις τῶν εἰκονοφίλων ἁγίων Πατέρων καὶ Ὁμολογητῶν, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Νικηφόρου πατριάρχου Κων/λεως καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καθὼς καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων πού συνεκρότησαν τὴν ἁγία Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ὅλοι αὐτοί, ἔχοντες ὡς βάσι καὶ θεμέλιο τὴν Χριστολογία τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀνέτρεψαν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Εἰκονομάχων ὡς ἑξῆς:

i) Ἐφ' ὅσον, κατὰ τὸν ἅγιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, «παντός εἰκονιζομένου, οὐχ ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται», ⁽⁸¹⁾ ὁ Χριστὸς εἰκονίζεται ὡς ὑπόστασις καὶ τοῦτο μόνο κατὰ τὴν ἀνθρώπινη φύσι του, διότι ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις δέν συγχέει τίς φύσεις, ἀλλὰ διασώζει τίς ιδιότητες ἑκατέρας. Ἐπομένως δέν συμπεριγράφεται οὔτε συσχηματίζεται ἡ ἀπερίγραπτη καὶ ἀσχημάτιστη θεία φύσις.

ii) Ἐφ' ὅσον, πάλι, μετὰ τὴν ἔνωσι οἱ δύο φύσεις ὑπάρχουν πραγματικά καὶ ὄχι μόνο "τῇ θεωρίᾳ μόνῃ" –ὅπως ἐπλανᾶτο ὁ Σεβῆρος–, καὶ ἐφ' ὅσον κάθε φύσις διασώζει τὴν ιδιότητά της (Ὁρος τῆς Δ΄ Οἰκουμ. Συνόδου), τό περιγραφτὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιτρέπει καὶ τὴν ἐξεικόνισι τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν ἅγιο Θεόδωρο, «ὁ γὰρ περιγράφεται, τοῦτο καὶ εἰς παράγωγον εἰκόνος τοῦ γεγραμμένου πρόκειται». ⁽⁸²⁾ Δηλαδή ὁ Χριστός, χωρὶς νά ἀποφιλοῦται τῆς θεότητός του, κατὰ τὴν ἀνθρώπινη φύσι του μπορεῖ νά ἀποτελῇ τό πρωτότυπο τῆς εἰκόνος του.

iii) Ἐπειδὴ οἱ ἅγιοι Πατέρες σαφῶς ὁμολογοῦν τὴν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς ὑπόστασι καὶ τῆς προσληφθείσης σαρκός, δὲν ἐνδέχεται κατ' οὐδένᾳ τρόπο νά εἰσαχθῇ καὶ δεύτερο πρόσωπο. Τό ἀντίθετο θά μπορούσε νά συμβῇ σέ μία σεβηριανή θεώρησι τῆς μιᾶς συνθέτου ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Δέν ἀναλύσαμε εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε τό θέμα τῆς Εἰκονομαχίας. Στὴν Β' Κοινὴ Δήλωσι (1990), παράγρ. 8, λέγεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι προσκυνοῦν τίς ἅγιες εἰκόνες κατὰ ἀρχαίαν παράδοσιν. Ἐάν αὐτό πράγματι συμβαίνει,⁽⁸³⁾ θά πρέπει οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά ἐπαναπροσεγγίσουν τό δογματικό ὑπόβαθρο τῆς ἐξεικονίσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ἄλλως θά διαφαίνεται ἡ χαώδης διάστασις μεταξύ πίστεως καὶ πράξεως, ἡ ὁποία θά φανερῶνι τὴν δογματικὴ τους παρέκκλισι ἀπὸ τὴν θεολογία πού προϋποθέτει ἡ πρᾶξις των.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ 1989 ΚΑΙ 1990

Οἱ Κοινὲς Δηλώσεις ὡς *formulae concordiae* δὲν μποροῦν νά γίνουν δεκτές. Πρῶτον, διότι προϋποθέτουν κοινὴ τὴν πίστι, ἐνῶ οἱ δογματικὲς διαφορὲς πού μᾶς χωρίζουν εἶναι ἀκόμη σημαντικές. Καὶ δεύτερον, διότι σέ ὅλες τίς παραγράφους ὑπάρχουν ἀσάφειες πού καθιστοῦν τό κείμενο δεκτικὸ διπλῆς ἐρμηνείας, ὥστε μπορεῖ κάθε πλευρὰ νά διαβάσῃ τὴν δική της πίστι.

Π.χ στὴν Β' Δήλωσι (1990):

Ἡ παράγρ. 3 μπορεῖ νά ἀποτελέσῃ ἀνάπτυξι τοῦ "ἐκ δύο φύσεων", ἀλλ' ὄχι καί τοῦ "ἐν δύο φύσεσι".

Στήν παράγρ. 4 ὁμολογεῖται μέν ὑποστατική ἔνωσις, ἀλλά δέν ἀποσαφηνίζονται τά χαρακτηριστικά της, ὅτι δηλαδή ἡ Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου εἶναι καί ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός καί ὅτι ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων γίνεται ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου καί ὄχι μεταξὺ τῶν φύσεων.

Στίς παραγρ. 3 καί 4 ὁμολογοῦνται δύο φυσικῆς θελήσεις καί ἐνέργειες, ἀλλά δέν καταδικάζεται ὁ μονοενεργητισμός.

Κατά τήν παράγρ. 5 ὁ θέλων καί ὁ ἐνεργῶν πάντοτε εἶναι ἡ μία Ὑπόστασις τοῦ σессαρκωμένου Λόγου, ἀλλά δέν ὁμολογεῖται ὅτι "ἐκάστη φύσις ἐνεργεῖ τά ἑαυτῆς μετά τῆς θατέρου κοινωνίας" ἢ, τό ἐπίσης ὀρθό, ὅτι ὁ Χριστός ἐνεργεῖ καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων.

Διά τῆς παραγρ. 6 ἀπορρίπτονται οἱ ἐρμηνεῖες τῶν Συνόδων πού δέν συμφωνοῦν μέ τόν Ὅρο τῆς Γ' καί τίς Διαλλαγές, ἀλλά δέν κατονομάζονται αἱ Σύνοδοι. Βάσει αὐτῆς τῆς παραγράφου ποιῆς συνόδους θά ἀπορρίψουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι καί ποιῆς οἱ Ὁρθόδοξοι;

Μέ τήν παράγρ. 7 οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι χρησιμοποιοῦν, ὑπό τήν προϋπόθεσι τῆς διπλῆς ὁμοουσιότητος, τήν κυρίλλειο ἔκφρασι "μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σессαρκωμένη", -στήν ὁποία ἀναμφιλέκτως ἡ μία φύσις σημαίνει μία ὑπόστασι- ἀλλά συγχρόνως (Α' Δήλωσις) διατηροῦν καί τόν ὅρο "μία ἡνωμένη θεανθρωπίνη φύσις ἐν Χριστῷ". Οἱ ἀρχαῖοι Ἀντιχαλκηδόνιοι θά ζήλευαν μιά

τέτοια διατύπωσι. Καί τό σπουδαιότερο ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι θά μποροῦν νά καυχῶνται ὅτι παραμένουν ἐδραῖοι στήν πίστι τῶν πατέρων τους. Ἀντίθετα, γιά τούς Ὁρθοδόξους ἐτέθη ὁ περιορισμός ὅτι οἱ φύσεις διακρίνονται τῇ θεωρίᾳ μόνῃ, πρᾶγμα πού θά ικανοποιούσε πλήρως τόν Σεβῆρο, ἀλλά κανένα ἀπό τούς ἁγίους Πατέρας (Βλ. καί σελ. 107 τοῦ παρόντος τόμου καί παραπομπή 75 στήν σελ. 127).

Μέ τήν παράγρ. 8 ἀποδέχονται μόνον ὡς ἐρμηνεῖα τῶν Ὁρθοδόξων ὅτι οἱ μεταγενέστερες τῆς Γ' Οἰκουμενικές Σύνοδοι εἶναι ὀρθόδοξες στήν διδασκαλία. Πότε θά δεχθοῦν ὅτι εἶναι καί ἰδική των ἐρμηνεῖα;

Μέ τέτοιες ἀσαφεῖς διατυπώσεις οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι μποροῦν πολύ εὐκόλα νά ἀναγνωρίσουν μέσα σ' αὐτές τήν πίστι τους καί οἱ Ὁρθόδοξοι τήν δική μας. Πῶς θά ἔχουμε κοινό Ποτήριο χωρίς κοινό φρόνημα;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Θά ἦταν τό λιγώτερο ἀφελές νά πιστεύση κανεῖς ὅτι θά μπορούσε νά ἐξαντλήσει τό τεράστιο αὐτό θέμα τῆς Χριστολογίας σέ μία τόσο συνοπτική ἀναφορά. Δέν εἶναι ὅμως ἀδύνατο νά συνοψίσῃ τά κεντρικά σημεῖα, τά ὁποῖα ἀπαραιτήτως πρέπει νά ὁμολογοῦνται γιά νά εἶναι ἡ πίστις ὀρθόδοξος. Ἀπό ἱστορικῆς ἀπόψεως πρέπει νά λεχθῇ ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐγνώριζαν καλῶς μέ ποίους συνδιελέγοντο καί δέν ὑπάρχει κανένα ἐνδεχόμενο νά τούς παρεξήγησαν καί κατεδίκασαν λόγῳ παρερμηνείας. Δέν εἶναι οὔτε ἡ θεολογική ὀρολογία οὔτε οἱ φυλετικοί

καί οἱ πολιτισμικοί παράγοντες πού ἔπαιξαν τόν καθοριστικό ρόλο στόν χωρισμό τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπό τήν κοινωνία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά κυρίως ἡ ἐσφαλμένη σύλληψις, ἐπομένως καί διατύπωσις, τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων.

Οἱ δογματικές διαφορές τῶν δύο πλευρῶν εἶναι τόσο μεγάλες, ὥστε ἀπό τήν ἀμνήστευσί τους νά κινδυνεύῃ ἡ ἴδια ἡ σωτηρία. Ἐάν δηλαδή ἡ αἰδῖος Ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου δέν εἶναι καί ἡ Ὑπόστασις τῆς προσληφθείσης σαρκός, δέν εἶναι δυνατή ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπινου φυράματος, ὅποτε καί ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διά τῆς μεθέξεως τῆς θεωθείσης καί ζωοποιοῦ σαρκός τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδύνατη.

Μέγα ἐκκλησιολογικό χάσμα ἐστήρικται μεταξύ ἡμῶν καί ἐκείνων, τό ὁποῖο μόνον ἡ ρητή ὁμολογία τῆς ἀγιότητος καί τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Δ' καί τῶν ἐπομένων τριῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐκ μέρους τῶν Ἀντιχαλκηδονίων θά μπορέσῃ νά γεφυρώσῃ. Ὅποιαδήποτε ἐμφανῆς ἢ συγκεκαλυμμένη παρέκκλισις ἀπό τό ὀρθόδοξο δόγμα, χάριν κάποιας ἐνώσεως παρά τήν ἀλήθεια, μόνο βλάβη ἀθανάτων ψυχῶν θά προκαλέσῃ καί ταλαιπωρία στήν Ἐκκλησία.

Εὐχή καί προσευχή μας εἶναι νά συνειδητοποιήσουν οἱ κατά τά ἄλλα προσφιλεῖς μας Ἀντιχαλκηδόνιοι ὅτι ἡ ἐνωσίς των μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι ὑπόθεσις σταυρικῆς ἀπαρνήσεως καί ψαλμικῆς ἐπιλησμοσύνης τοῦ οἴκου τῶν πατέρων τους, καί τότε ἐπιθυμήσει ὁ Βασιλεὺς τοῦ κάλλους τῆς ἐνώσεώς των.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. *Επίσκεψις*, 446/1-10-1990.

2. Ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἀθῶ ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων (1η Φεβρουαρίου 1994).

3. Βλ. Φειδᾶ, *Ὁρθοδοξία καὶ Προχαλκηδόνιες Ἐκκλησίες*, *Επίσκεψις*, 479, 31. 5. 1992.

4. Ἀρχιμ. Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, Ἀθῆναι 1978, σελ. 413-4.

5. Ἰω. Καρμίρη, *Αἱ ἀρχαῖαι Ἀντιχαλκηδόνιοι Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ βάσις τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἐν περιοδικῷ *Θεολογία*, τόμος ΛΕ', τεῦχος Δ', σελ. 577.

6. Ἀρχιμ. Β. Στεφανίδου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 416.

7. «Ἐν συνεχείᾳ ἡ συνέλευσις ἐκλήθη νά προβῇ εἰς τήν ἀξιολόγησιν τῶν κειμένων, πού εἶχαν κατά παλαιότερας ἀποφάσεις εἰδικῶς ἐκπονηθῇ διὰ τήν παροῦσαν φάσιν τοῦ διαλόγου. Τά κείμενα αὐτά ἦσαν δογματικά πραγματεῖαι. Τά κείμενα αὐτά, περισπούδαστα καθ' ἑαυτά, δέν κατέστη δυνατόν νά μελετηθοῦν εἰς βάθος. Ἐπεκράτησεν ἡ ἄποψις νά ἐφαρμοσθῇ διαφορετικὸς τρόπος ἐργασίας περισσότερον ἐπαγωγός...

Ἀξιωματικὸς κρίνεται ἡ στάσις τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Μπισόη, πού κατ' ἐπανάληψιν ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ὑπενθυμίζων εἰς αὐτοὺς ὅτι στόχος τῆς διασκέψεως εἶναι ἡ ἀναζήτησις τρόπου ἐνώσεως καὶ ὄχι ἡ ἐπαναθεβαίωσις τῆς διαιρέσεως, περὶ τῆς ὁποίας ἐτόνισε ὅτι πρέπει νὰ εὕρεθῇ τρόπος νὰ ξεπερασθῇ...

Ὡς γενικὴ κρίσις δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ σύσκεψις ὑπῆρξεν οὐσιώδης, ἀφοῦ ἔλαβε τό θάρρος νὰ παραμερίσῃ μίαν μέθοδον, πού ἀκάρπως θά ἀνέξεε παλαιάς πληγὰς, χωρὶς νὰ τὰς θεραπεύῃ». (Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς Α΄ Διασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων μὴ Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν*. Ἐκοινοποιήθη ἀπὸ τὴν Ἀρχιεραγματεία τῆς Ἱ. Συνόδου μέ τό ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 520 (10-2-1986) ἔγγραφό της πρὸς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος).

8. Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν Γενεῇ Συνελεύσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν*, ἔγγραφον Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ἀριθμ. πρωτ. 416, 1-10-1990.

9. «Τὰς δέ εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ Κυρίου φωνάς, ἴσμεν τοὺς θεολόγους ἄνδρας, τὰς μὲν κοινοποιοῦντας ὡς ἐφ' ἑνὸς προσώπου, τὰς δέ διαιροῦντας ὡς

ἐπὶ δύο φύσεων· καὶ τὰς μὲν θεοπρεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινάς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ παραδιδόντες. Ταύταις ὑμῶν ἐντυχόντες ταῖς ἱεραῖς φωναῖς, οὕτω τε ἑαυτοὺς φρονοῦντας εὐρίσκοντες, – εἷς γάρ Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, – ἐδοξάσαμεν τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Θεόν» (Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμος I, Ἀθῆναι 1960, σελ. 154)

10. Ἐπειδὴ δὲν διέκριναν μεταξὺ φύσεως καὶ ὑποστάσεως, οἱ δύο φύσεις γι' αὐτοὺς σήμαιναν καὶ δύο ὑποστάσεις. Γι' αὐτό καὶ διαιροῦσαν τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

11. PG 89, 103D. Τὴν φράσι αὐτὴ τοῦ Σεδῆρου διασῶζει ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης στὰ ἔργα του.

12. Ἐπιστολὴ 37 *Θεογνώστω*, PG 77, 169C, ἐν Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος*, Ἀθῆναι 1985, σελ. 54.

13. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 64. Τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι ἤρνεϊτο τὴν Γ' πρὸς Νεστόριον καὶ τὰ IB' Κεφάλαια. Ἀπόδειξις περὶ τούτου ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς ὀρθοδοξίας τῶν IB' Κεφαλαίων, καθὼς καὶ τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου, ἀπὸ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 91-92.

15. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐπιμένουν ὅτι οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐνδημούσα Σύνοδος κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ, δὲν ἦσαν οἱ αὐτοὶ μέ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους

ἡ Ληστρική Σύνοδος (449) τὸν ἐδικαίωσε. Ὅμως ἡ ἀ-
θώωσις ἐνὸς αἰρετικοῦ (Εὐτυχοῦς) γιὰ τὴν ἀποκατάστασι
τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀντικανονικοῦ τρόπου καταδίκης του
καὶ ἡ καταδίκη ἐπὶ αἵρέσει τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ δέν
ἀφήνουν περιθώρια γιὰ ἀποδοχὴ τῆς γνώμης τῶν Ἀντι-
χαλκηδονίων. Μάλιστα ἐπιβεβαιώνουν τὴν ταυτότητα
γνώμης τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Εὐτυχοῦς.

16. Γ. Φλωρόφσκυ, *Οἱ Βυζαντινοὶ Πατέρες τοῦ 5ου αἰῶνα*, μετάφρ. Π. Πάλλη, Θεσ/νίκη 1992, σελ. 470.

17. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 67.

18. Ἐπιστολὴ πρὸς Καλῶνυμον, PG 86, 276.

19. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 85.

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 84.

21. Ἀρχιμ. Β. Στεφανίδου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 241.

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

23. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, *Ὁρθοδοξοανατολι-
κός διάλογος*, περιοδ. Abba Salama, vol. VII, 1976, σελ. 188-189.

24. PG 87, 2872 - 2937

25. *Ἐπίσκεψις*, 498/ 30-11-1993.

26. Στὴν παροῦσα ἐργασία χρησιμοποίησαμε τίς μελέ-
τες τοῦ ἀντιχαλκηδονίου καθηγητοῦ Samuel διότι, α) ἡ-

σαν από τίς λίγες αντιχαλκηδόνιες πηγές που είχαμε στην διάθεσί μας, β) αναλύει έπαρκώς τόν Σεβήρο καί επι-
τρέπει τήν εύκολώτερη προσέγγισί του καί γ) ώς αντι-
χαλκηδόνιος θεολόγος περιωπής αποτελεί αυθεντική πη-
γή πληροφοριών για τήν Χριστολογία του Σεβήρου.

27. V. C. Samuel, *The Christology of Severus of Antioch*,
Abba Salama, vol. IV, 1973, σελ. 181.

28. Άγ. Ίω. Δαμασκηνού, Φιλοσοφικά Κεφάλαια,
Ε.Π.Ε. τόμ. 2ος, 1991, σ. 112-4.

29. «Σευήρος κακούργως ταυτόν εἶναι λέγει τῇ φύσει
τήν ὑπόστασιν» (PG 91, 40A).

30. Π.χ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου
ἔγραφε: «Ὁ ὑπέρ ἡμῶν τό πάθος ὑπομείνας ἐν ἀληθείᾳ
ἐν σαρκί καί ἐν τελείᾳ ἐνανθρωπήσει, παθὼν ἐν ἀληθείᾳ
ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, συνούσης αὐτῷ τῆς θεότητος, ἀλλ' οὐ
τραπείσης εἰς τό πάσχειν, οὔσης δέ ἀπαθοῦς καί ἀτρέ-
πτου. Τῶν δύο ἀκολουθιῶν σαφῶς κατανοουμένων, Χρι-
στοῦ πάσχοντος ὑπέρ ἡμῶν σαρκί, ἀπαθοῦς δέ μένοντος
ἐν θεότητι. Οὐ τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἰδίαν ὄντος καί τῆς
θεότητος κατ' ἰδίαν, ἀλλά συνούσης τῆς θεότητος, μή
πασχούσης δέ διά τό ἀκραιφνές καί ἀσύγκριτον τῆς οὐ-
σίας» (PG 42, 813C).

31. Γ. Φλωρόφσκυ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 531-532.

32. Σέ συγγραφές συγχρόνων θεολόγων συναντᾶται
ένα πνεῦμα συγκαταβάσεως, ἀλλά νομίζουμε πώς δέν εἶ-
ναι σωστό.

33. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ε.Π.Ε., τόμ. 4ος, 1990, σελ. 346.

34. PG 91, 40A

35. V. C. Samuel, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 136.

36. Κατά τήν ὀρθόδοξο δογματική διδασκαλία στίς ὑποστάσεις τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐνθωρεῖται ὁλόκληρη ἡ φύσις πού κατηγορεῖται τοῦ εἶδους. Ἡ ὑπόστασις εἶναι αὐτή πού στό κοινόν τῆς φύσεως παρέχει τά ἰδιάζοντα ὑποστατικά χαρακτηριστικά, διά τῶν ὁποίων καί διαφοροποιεῖται ἀπό τίς ὑπόλοιπες ὑποστάσεις. Εὐκόλα μπορεῖ κανεῖς νά ἐννοήσῃ ὅτι κατά τήν ἄποψι τοῦ Samuel ἡ ἐξατομίκευσις τῆς οὐσίας εἶναι αὐτή πού παράγει τήν ὑπόστασι. Ἄς θυμηθοῦμε ὅμως ὅτι στήν ὀρθόδοξο διδασκαλία τονίζεται τό ὄντολογικό προβάδισμα τῆς Ὑποστάσεως ἐναντι τῆς φύσεως: «"Καί τῷ Μωυσῇ δέ χρηματίζων ὁ Θεός, οὐκ εἶπεν 'ἐγώ εἰμί ἡ οὐσία', ἀλλ' 'ἐγώ εἰμί ὁ Ὡν'· οὐ γάρ ἐκ τῆς οὐσίας ὁ ὢν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὄντος ἡ οὐσία· αὐτός γάρ ὁ Ὡν ὅλον ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν τό εἶναι". Τό Πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, κατά τό προαναφερθέν χωρίον τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ, δέν εἶναι "προϊόν" τῆς Θεότητος, τῆς θείας φύσεως, ἀλλά εἶναι ἀκριβῶς ὁ Ὡν ὡς θεῖον Πρόσωπον τό ὁποῖον "ἐνυποστασιάζει", δηλαδή ὑποστατικοποιεῖ τήν Θεία φύση Του καί τῆς δίνει "τόν τρόπο τῆς υπάρξεως"» (Ἐπισκόπου Ἀθανασίου Γιέβτις, *Φῶς ἱλαρόν*, ΑΚΡΙΤΑΣ, σελ. 134-135).

37. Τό παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῇ μόνο ὑπό τήν ἐννοια ὅτι ὅπως ἐκ ψυχῆς καί

σώματος ἓνας ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καί ὄχι δύο, ἔτσι καί ὁ Χριστός ἐκ θεότητος καί ἀνθρωπότητος εἶναι ἓνας καί ὄχι δύο. Ὅλα τὰ ἄλλα στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τήν ἔνωση σώματος καί ψυχῆς δέν μποροῦν νά μεταφερθοῦν στόν Χριστό. Βλ. ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...* Γ' (3) 47, ἐν Ε.Π.Ε. τόμ. 1ος, 1976, σελ. 288-292 καί, *Πρός τόν Ἐπίσκοπον δῆθεν τοῦ Δαριάς τόν Ἰακωδίτην*, Ε.Π.Ε. τόμ. 4ος, 1990, σελ. 396-398.

38. V. C. Samuel, ἐνθ' ἄνωτ.

39. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ καθηγητής Samuel στήν προσπάθειά του νά ἐρμηνεύσῃ τόν Σεβῆρο γίνεται τολμηρότερος ἐκείνου.

40. V. C. Samuel, *Severus of Antioch*, ἐν Ἐκκλησιαστικός Φάρος, τόμ. ΝΗ' 1976, σελ. 290.

41. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' (11) 55.

42. Ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (6) 50. «Φαμέν πᾶσαν καί τελείαν τήν φύσιν τῆς Θεότητος ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων ἐνωθῆναι πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καί οὐ μέρος μέρος».

43. Ἐνθ' ἄνωτ., Γ' (9) 53.

44. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Φιλοσοφικά κεφάλαια*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 208 - 210.

45. PG 91, 41A

46. Τό θέμα τῆς διαφοροποιήσεως ὑποστάσεως καί προσώπου γενικά τό θίγει ὁ Samuel στό: *The Christology of Severus of Antioch*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 136-137. Τό ἐφαρμόζει ὁμως στό Χριστό στό: *One Incarnate nature of God the Word*, ἐν Does Chalcedon Divide or Unite? WCC, Geneva, 1981, σελ. 91-92, ὅπου στήν παρατήρησι τοῦ π. Ρωμανίδη ὅτι ἡ φράσις «ἡ ἔνωσις ἔφερε στήν ὑπαρξί ἓνα Πρόσωπο» ὑπενθυμίζει νεστοριανισμό, ἀπήντησε: «Ἡ πρότασις βασιζέται στήν ἔμφασι τοῦ Σεβήρου ὅτι ὑπάρχει διάκρισις μεταξύ τοῦ πρό τῆς σαρκώσεως Υἱοῦ καί τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ. Μέ τόν τονισμό αὐτῆς τῆς ἐκφράσεως ὁ Σεβήρος δείχνει ὅτι ἡ Ὑπόστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μολονότι συνέχεται μέ τήν Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ, δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ τελευταία. Ἡ Ὑπόστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι μιά σύνθετος Ὑπόστασις, ἡ ὁποία σχηματίσθηκε ἀπό τήν συνδρομή τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος».

47. V. C. Samuel, *The Manhood of Jesus Christ...*, GOTR, vol. XIII: 2, Fall 1968 p. 166.

48. Μητροπ. Ἀξώμης Μεθοδίου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 187-188.

49. «Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκί καθ' ὑπόστασιν ἡνωθῆσαι τόν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον» (β' ἀναθεματισμός ἀγίου Κυρίλλου).

50. «Ἐνα μὲν Χριστόν ὁμολογοῦμεν καί τόν αὐτόν διά τήν ἔνωσιν Θεόν τε καί ἄνθρωπον ὀνομάζομεν, τήν

δέ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν παντάπασιν ἀγνοοῦμεν, ὡς ξένην καὶ ἀλλόφυλον τῶν Θείων Γραφῶν» (ἀπάντησις Θεοδωρήτου στὸν δ' ἀναθεματισμό).

51. V. C. Samuel, *One Incarnate nature of God the Word*, ἐν Does Chalcedon Divide or Unite? Ἔνθ' ἄνωτ., σελ 87.

51α. Αὐτόθι.

52. Ἔνθ' ἄνωτ.

53. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 310-312.

54. Βλ. σελ. 85-86 τοῦ παρόντος τόμου.

55. V. C. Samuel, *Severus of Antioch*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 290.

56. PG 91, 1037C

57. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 342.

58. Παρά Καχάλι Ἀλέμου, *Ἡ Χριστολογία τῶν αἰθιοπικῶν Ἀναφορῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ δόγμα τῆς Χαλκηδόνας*, Θεσ/νίκη 1977, σελ. 105.

59. PG 86, 1,924CD

60. Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἐνώνουν τίς θελήσεις καὶ τίς ἐνέργειες τῶν φύσεων κατὰ παράλληλο τρόπο μαζί μέ τίς φύσεις, ὅποτε πρεσβεύουν σύνθετη θέλησι καὶ ἐνέργεια παράλληλη πρὸς τήν σύνθετη κατ' αὐτούς φύσι. Στό

Aarhus είχε δηλωθή: «Όταν όμιλοῦμε γιά ἕνα, πάντοτε μιλοῦμε γιά κάτι ἔνωμένο, ὄχι μιά ἀπλή ἀριθμητικῶς μονάδα» (Karekin Sarkissian, *The doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, GOTR, vol. X, 2 Winter 1964-65, σελ. 120). Στό Bristol πάλι: «Τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ, λοιπόν, εἶναι τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἐμπλουτισμένο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔνωμένο μέ τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψι δέν ὑπάρχουν δύο θελήματα στόν ἕνα Χριστό, ἀλλά τό θέλημά Του εἶναι ἐκεῖνο, στό ὁποῖο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου εὐρῆκαν τήν ἀπόλυτο ἔνωσί τους» (V. C. Samuel, *The manhood...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 165).

61. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριδής...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 340.

61α. Karekin Sarkissian, ἐνθ' ἄνωτ, σελ. 116.

616. Metrrolitan Paulos Mar Gregorios, *Ecclesiological issues concerning the relation of Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, Does Chalcedon Divide or Unite? WCC, Geneva 1981, p. 134.

62. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 364.

63. Παν. Χρήστου, *Ἑλληνική Πατρολογία*, τόμ. Ε', 1992, σελ. 107.

64. PG 89, 108B

65. Ἀγίου Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ Αἱρέσεων*, Ε.Π.Ε. (1991), σελ. 282· *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἔνθ' ἄνωτ., τόμ. 1ος, 1976, σελ. 310: «Πᾶσα γὰρ οὐσία κοινή ἐστι πασῶν τῶν ὑπ' αὐτῆς περιεχομένων ὑποστάσεων, καὶ οὐκ ἔστι εὗρεῖν μερικὴν καὶ ἰδιάζουσαν φύσιν, ἦτοι οὐσίαν, ἐπεὶ ἀνάγκη τὰς αὐτάς ὑποστάσεις καὶ ὁμοουσίους καὶ ἑτεροουσίους λέγειν καὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ ὁμοούσιον καὶ ἑτεροούσιον κατὰ τὴν θεότητα λέγειν» καὶ *Πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον δῆθεν τοῦ Δαραίας τὸν Ἰακωβίτην*, Ε.Π.Ε. τόμ. 4ος, 1990, σελ. 354.

66. Στὴν λέξι "ὅλη" πρέπει νά δοθῇ ἡ ἔννοια "ἡ κοινὴ φύσις", ἦτοι ὄχι μεμερισμένη καὶ ἐξατομικευμένη, καὶ ὄχι ἡ ἔννοια "τελεία", ἦτοι χωρὶς ἔλλειψι κάποιου ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πού τὴν συνιστοῦν.

67. Ἀγίου Γρηγ. Παλαμᾶ, *Συνοδικὸς Τόμος*, 1, 9.

68. Γεωργ. Μαντζαρίδης, *Παλαμικά*, Θεσ/νίκη 1973, σελ. 166-170.

69. V. C. Samuel, *Severus of Antioch*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 157.

70. Severius Zaka Iwas, *The doctrine of one nature in the Syrian rites*, GOTR, vol. XIII: 2, Fall 1968, σελ. 315.

71. Habte Mariam Worquineh, *The mystery of the incarnation*, GOTR, vol. X, 2 Winder 1964-65, σελ. 159.

72. Αὐτόθι.

73. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158.

74. Ἀγ. Ἰω. τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 300.

74α. Ἐάν ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ εἶναι παθητή λόγω τῆς ἐνώσεως, τότε ὁ Χριστός δέν εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, καθότι ἡ ἀπάθεια εἶναι οὐσιώδης ὅρος τῆς θεότητος. Ἐάν, πάλι, ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἄκτιστος λόγω τῆς ἐνώσεως, τότε ὁ Χριστός δέν εἶναι ὁμοούσιος μέ τήν Μητέρα του καί μέ μᾶς, διότι τό κτιστόν εἶναι οὐσιώδης ὅρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐπομένως ὁμολογοῦν τήν διπλῇ ὁμοουσιότητα ψιλῶ μόνον ὀνόματι.

75. Ἡ λέξις "διακρίνονται", ὅπως χρησιμοποιεῖται ἀπό τόν Σεβῆρο, ἔχει τελείως διαφορετικό νόημα καί σκοπιμότητα ἀπό τίς λέξεις "διαιροῦνται", "χωρίζονται", "διΐστανται", "μερίζονται", "ἀποφοιτοῦν ἀλλήλων", "τίθενται ἀνά μέρος", "διατέμνονται" καί "διαφέρουν", πού συναντήσαμε σέ κείμενα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Στό βιβλίο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, *Ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος*, σελ. 589 ὑποσ. 57, καί στό βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ Γεωργίου Μαρτζέλου, *Ὁρθόδοξο δόγμα καί θεολογικός προβληματισμός*, ἐκδ. Πουρναρᾶ Θεσ/νίκη 1993, σελ. 173 ὑποσημ. 37, ὑπάρχει πλῆθος πατερικῶν χωρίων μέ τά ἀνωτέρω ρήματα διαιρέσεως καί τομῆς σημαντικά, σέ κανένα χωρίο ὅμως τό ρήμα "διακρίνονται".

76. «Καί ὥσπερ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς Ἀγίας Τριάδος ἀσυγχύτως τε ἦνωνται καί ἀδιαιρέτως διήρηνται

καί ἀριθμοῦνται, καί ὁ ἀριθμός διαίρεσιν ἢ διάστασιν ἢ ἀλλοτριώσιν καί διατομήν οὐκ ἐργάζεται. Τόν αὐτόν τρόπον καί αἱ τοῦ Χριστοῦ φύσεις, εἰ καί ἦνωνται, ἀλλ' ἀσυγχύτως ἦνωνται. Διό καί ἀριθμοῦνται, καί ὁ ἀριθμός οὐκ εἰσάγει διαίρεσιν» (Ἀγίου Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 304).

77. PG 91, 41B

78. Αὐτόθι.

79. PG 91, 44A

80. Γεωργίου Δ. Μαρτζέλου, *Οἱ θεολογικές προϋποθέσεις τῆς μεταβάσεως ἀπό τήν εἰκόνα στό πρωτότυπο*, Ε.Ε.Θ.Σ.Π.Θ. 1992, σελ. 505-518.

81. PG 99, 405AB

82. PG 99, 357A

83. Ἔχουμε τήν πληροφορία ὅτι, ἐνῶ κατά ἀρχαία παράδοσι διατηροῦν τίς εἰκόνες, δέν ἀποδίδουν σ' αὐτές τιμητική προσκύνησι.

Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ (Δεκέμβριος 1994)

Στήν προηγούμενη μελέτη «Συμβολή στὸν ἐνδο-ορθόδοξο διάλογο γιὰ τὴν "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων», διευπώσαμε ὡς συμπεράσματα ὅτι οἱ λόγοι τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἦσαν πρωτίστως δογματικοί, ὅτι οὔτε οἱ ἀρχαῖοι Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶχαν τὴν ἴδια χριστολογικὴ πίστι μέ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ οὔτε οἱ σύγχρονοι παρέχουν σαφεῖς ἀποδείξεις ὀρθοδοξίας καί, τέλος, ὅτι ἡ σαφὴς καί ἀπερίφραστος ὁμολογία τοῦ Ὁρου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἡ ἀποδοχή τῆς ἀγιότητος καί τῆς οἰκουμενικότητος αὐτῆς ἀποτελοῦν τὴν μόνη ἀσφαλῆ ὁδὸ πρὸς τὴν ἔνωσίν τους μέ τὴν Ἐκκλησία.

Ἐπίσης ἐπεσημάνσαμε τὴν κεντρικὴ καί θεμελιώδη ἐκτροπὴ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα: τὴν μὴ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ ὡς τῆς αἰδίου Ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου γνωριζομένης ἐν δύο φύσεσι, στήν ὁποία οἱ δύο φύσεις τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος ὡς ἐνυπόστατοι διασώζουν τὰ φυσικά καί οὐσιώδη ἰδιώματα ἄνευ συγχύσεως, τροπῆς ἢ διαιρέσεως. Οἱ τραγικὲς προεκτάσεις τῆς μὴ ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῆς ὑποστα-

τικῆς ἐνώσεως ἀπετέλεσαν τό περιεχόμενο τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων τῆς ἀνωτέρω μελέτης.

Ὡς γνώμονα ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχου τῶν ἀντιχαλκηδονίων δογμάτων, εἶχαμε χρησιμοποιήσει τὰ δογματικά ἔργα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ σέ ὠρισμένα σημεῖα τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιολογικὴ πλευρὰ τοῦ θέματος, ἡ μελέτη ἐκείνη προϋπέθετε τό ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου 1994 σχετικὸ κείμενο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὑπὸ τόν τίτλο «Εἰσήγησις Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὁρους Ἀθῶ περὶ τοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων».

Ἡ παροῦσα μελέτη, συμπληρωματικὴ τῆς προηγηθείσης, ἀποσκοπεῖ εἰς τό νά τῆς προσδώσῃ κῦρος διὰ τῆς παραθέσεως ὕμνων ἐκ τῆς ἱερᾶς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας, δεδομένου ὅτι στήν ὑμνολογία εὐρίσκεται τό ἀπόσταγμα τῆς πατερικῆς θεολογίας καὶ διαφυλάσσεται ὁ θησαυρός τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἱεροὶ ὕμνοι ἔχουν συντεθῇ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἔχουν γίνεῖ ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀκριβοῦς ἔκφρασις τοῦ δόγματος καὶ τοῦ ἡθους τῆς. Ὅπως ἔχει ἀποκρυσταλλωθῇ στίς ἱερές Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὑμνολογία συνιστᾷ λειτουργικὴ προσευχή καὶ γι' αὐτό ἐκφράζει τό καθολικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς νά ἐπεκτείνεται σέ φιλοσοφικὲς ἀναλύσεις τοῦ δόγματος, ἐκθέτει τὴν ὀρθόδοξο πίστι κατὰ τρόπο αὐθεντικὸ καὶ λακωνικόν, ὅπως καὶ οἱ ὅροι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ὁ Μέγας Βασίλειος

λέγει ὅτι, ὅπως παρελάβουμε ἔτσι καί βαπτίζόμεθα, ὅπως βαπτίζόμεθα ἔτσι καί πιστεύουμε, καί ὅπως πιστεύουμε ἔτσι καί λατρεύουμε καί δοξολογοῦμε τόν Θεό (Περί Ἁγίου Πνεύματος κεφ. 27).

Βασιική θέσι στήν ὕμνολογία κατέχουν οἱ ἀναφορές στό περί Ἁγίας Τριάδος δόγμα, συμφώνως ἄλλωστε πρὸς τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας ὅτι τό δόγμα αὐτό ἀποτελεῖ τό θεμέλιο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Χωρίς νά ἐπεκταθοῦμε ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ διὰ τῆς παραθέσεως ὕμνων ἀναφερομένων στό τριαδολογικό δόγμα, διότι κάτι τέτοιο ξεφεύγει ἀπό τά ὅρια τῆς σύντομης αὐτῆς ἀναφορᾶς, ἐπισημαίνουμε τήν πλουσιώτατη ἀναφορά τῆς ὕμνολογίας στό ὁμοούσιον καί ὁμόδοξον καί ὁμόθεον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα καί τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁχι γιατί αὐτά ἀμφισβητοῦνται ἀπό τούς Ἀντιχαλκηδονίους, ἀλλά διότι ἡ περί συνθέτου φύσεως θεωρία των θέτει, κατά τούς ἁγίους Πατέρας, ὑπό ἀμφισβήτησιν τήν ὁμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τόν συμφυῆ κατά τήν θεότητα Θεόν Πατέρα.⁽¹⁾

Οἱ ἀναφορές στό χριστολογικό δόγμα εἶναι ἐπίσης πολλές. Συνήθως τό ἴδιο ὕμνολογικό κείμενο περιέχει στοιχεῖα πού ἀφοροῦν περισσότερες ἀπό μία πτυχές τοῦ χριστολογικοῦ ζητήματος. Ὁ χωρισμός τοῦ κειμένου πού ἀκολουθεῖ σέ ἐπὶ μέρους κεφάλαια ἀποβλέπει στό νά καταδείξῃ μέ τήν περισσότερα δυνατή σαφήνεια ὅτι στήν ὕμνολογία εἶναι διατυπωμένα ἐμμέτρως ὅλα τά ὀρθόδοξα δόγματα καί ἐλέγχονται ὅλες οἱ αἱρέσεις, ὥστε ἡ

Ἐκκλησία νά μπορεῖ νά προσφέρει στὸν ἀληθῆ Θεό τὴν ἀληθῆ καὶ λογικὴ λατρεία.

Α. ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΥ

Ὁ ἀπολιναρισμός ἀποτελεῖ τὴν συμβατικὴ ἀρχὴ τῶν χριστολογικῶν αἱρέσεων. Κατὰ τὸν Ἀπολινάριο ὁ Θεός Λόγος σαρκούμενος προσέλαβε σῶμα μέ ψυχὴ ἄνουν καὶ ἄλογον, ὥστε ὁ Θεός Λόγος νά κατέχη τὴν θέσι τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Ὁ Χριστός κατὰ τὸν Ἀπολινάριο εἶναι μία θεία φύσις τοῦ Λόγου πού ἔχει προσλάβει σάρκα, ἀλλὰ ὄχι καὶ τέλειον ἄνθρωπο. Λέγοντας μία φύσις ὁ Ἀπολινάριος ἔθετε τὰ θεμέλια γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία τὸν κατεδίκασε στὴν Β' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο διὰ τῆς περιφήμου διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅτι «τό ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον».

Στὸν κατωτέρω ὕμνο ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Θεός Λόγος προσέλαβε μετὰ τοῦ σώματος καὶ ψυχὴ λογικὴ καὶ νοερά: *«Χαίροις ἡ τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ἀνερμηνεύτως συλλαβοῦσα Πανάμωμε... τὸν καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς, ἐκ τῶν σῶν αἱμάτων προσλαβόμενον, ψυχὴν νοεράν τε καὶ αὐτεξούσιον ἔχοντα· ἀνελλιπῶς γάρ, τὸν Ἀδάμ ἐνδυσάμενος, δι-εσώσατο, ἀναπλάσας τὸν ἄνθρωπον...»* (Προσόμοιον Ἀποστίχων Μικροῦ Ἑσπερινοῦ, Σάββατον ἑσπέρας, ἥχος πλ. Α', Παρακλητικὴ).

Χρονολογικὰ ἐπόμενος ὁ νεστοριανισμός ταλαιπώρησε πολὺ τὴν Ἐκκλησία. Λαμβάνοντας ἀντιδιαμετρικὴ θέσι ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀπολιναρισμό, ἐδίδασκε ὅτι εἶναι

ὑδρις γιά τόν Θεό ἡ σάρκωσις καί τά συναφῇ πρός αὐτήν γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίστευε ἄλλη ὑπόστασι τόν Θεόν Λόγον καί ἄλλη τόν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα ἄνθρωπον Ἰησοῦν. Μόνον διά σχετικῆς συναφείας καί ταυτότητος γνώμης οἱ δύο ὑποστάσεις ἀποτελοῦν ἓνα πρόσωπο, τόν Χριστό. Γι' αὐτό ἡρνεῖτο τήν δευτέρα ἐν χρόνῳ γέννησι τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τήν ὀνομασία τῆς Ἁγίας Παρθένου ὡς Θεοτόκου.

Ὡς πρός τίς πλάνες αὐτές ἡ ὑμνολογία, ἀκολουθοῦσα τήν θεολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, εἶναι σαφῆς καί κατηγορηματική. Ὁ ὅρος "Θεοτόκος" ἔχει γίνει ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ σέ κάθε προσευχή τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε θεωροῦμε περιττή τήν παράθεσι ὕμνων πρός πιστοποιήσιν τῆς πλουσιωτάτης ἀναφορᾶς τῆς ἱερᾶς ὑμνολογίας στήν θεοτοκία τῆς ἀειπαρθένου καί Θεοτόκου. Πρός τιμήν μόνο καί δόξα τῆς Θεοτόκου παραθέτουμε τόν ἀρχαγγελικό ὕμνο: «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τήν Θεοτόκον, τήν ἀειμακάριστον καί παναμώμητον, καί Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τήν τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ, καί ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ, τήν ἀδιαφθόρως Θεόν Λόγον τεκοῦσαν, τήν ὄντως Θεοτόκον σέ μεγαλύνομεν».

Στήν δευτέρα ἐν χρόνῳ γέννησι τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναφέρονται ἀρκετοί ὕμνοι. Παραθέτουμε ἐνδεικτικῶς ἓνα τροπάριο ἀπό τόν Μέγα Κανόνα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης: «Τόν ἐκ Πατρός ἄχρονον Υἱόν ἐν χρόνῳ Θεοκυῆτορ, ἀπειράνδρως ἀπεκύησας· ξένον θαῦμα, μείνασα

Παρθένος θηλάζουσα» (Θεοτοκίον γ' ᾠδῆς, Ὁρθρος Μεγ. Κανόνος, Τριώδιον).

Ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις τῶν δύο φύσεων, τὴν ὁποίαν τόσο τραγικὰ ἤρνοϋντο οἱ νεστοριανοί, τονίζεται ἰδιαίτερα στὴν ὑμνολογία: «...ἀλλὰ τῇ ἐκ σοῦ ληφθείσῃ λογικῶς ἐμψυχωμένη σαρκί, καὶ ἐν αὐτῷ τό εἶναι λαβούσῃ, ἐνωθεὶς καθ' ὑπόστασιν...» (Δογματικὸ Θεοτοκίον πλ. Β', Μικρὸς Ἑσπερινός, Σάββατον ἑσπέρας). Παράλλῃλως ἀπορρίπτεται κάθε ἔννοια διαιρέσεως τοῦ ἑνός Χριστοῦ σέ δύο ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα: «...ὁ γάρ ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς ἐκλάμψας Υἱὸς μονογενής, ὁ αὐτός ἐκ σοῦ τῆς Ἀγνῆς προῆλθεν, ἀφράστως σαρκωθείς, φύσει Θεὸς ὑπάρχων, καὶ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς· οὐκ εἰς δυνάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυνάδι φύσεων ἀσυγχύτως γνωριζόμενος...» (Θεοτοκίον πλ. Β', Σάββατον ἑσπέρας).

Προετάξαμε ἐν συντομίᾳ τίς ἀναφορὴς τῶν ἱερῶν ὑμνογράφων στὰ θέματα τοῦ ἀπολιναρισμοῦ καὶ τοῦ νεστοριανισμοῦ, γιὰ νὰ φανῇ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει συνειδητοποιήσει τό μέγεθος τῶν αἱρέσεων αὐτῶν καὶ τίς ἔχει ἐπαρκῶς ἀντιμετωπίσει, ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ στὴν ὑμνολογία τῆς ὕμνου μέ τόσο σαφές κατ' αὐτῶν περιεχόμενο. Θίγουμε στό σημεῖο αὐτό, χωρὶς ἰδιαίτερο σχολιασμό ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὴν χρησιμοποίησι τῶν ἀριστοτελικῶν κατηγοριῶν καὶ ὄρων ἐκ μέρους τῶν ἀνωτέρω αἱρετικῶν γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Ἀργότερα, σέ συνάφεια πρὸς τὸν μονοφυσιτισμό, θά παρουσιάσουμε τίς μαρτυρίες τῆς ὀρθοδόξου

ὕμνολογίας ὡς πρὸς τίς φιλοσοφικές προϋποθέσεις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Β. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΥ. Ο ΕΥΤΥΧΙΑΝΙΣΜΟΣ.

Ὁ μονοφυσιτισμός ἐμφανίσθηκε τό 448 μέ τήν διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς, ἀλλά οἱ πρῶτες μονοφυσιτικές ἀντιλήψεις ἐκδηλώθηκαν ἀμέσως μετά τίς Διαλλαγές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς (433).⁽²⁾

Ἡ ἐρμηνεία τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἦταν τό ἐπίμαχο σημεῖο.

Σέ ἓνα τροπάριο τοῦ Κανόνος στήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἰουλίου ιγ', γράφεται: «Ἡ τῶν Πατέρων, εὐσεβῆς ὁμήγυρις, ἡ κροτηθεῖσα ποτέ, κατ' Εὐτυχοῦς ὄντως, τόν Σωτῆρα ὥρισεν, ἀδιαιρέτοις φύσεσιν, ἐν δυσὶ τοῖς τοῦ θεοῦ Πατρός Κυρίλλου διδάγμασι, θαίνουσα σαφῶς καί ἐμμένουσα» (ὥδή α'). Ἡ Ἐκκλησία μέ τήν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς στήν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο (448) καί στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451) διετράνωσε τήν πίστι της ὅτι ὁμολογεῖ «ἓνα καί τόν αὐτόν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσι... γνωριζόμενον (τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν)». Ἡ διατύπωσις αὐτή δέν ἀφηνε περιθώρια γιά κανενός εἶδους μονοφυσιτισμό, ἐμφανῆ ἢ συγκεκαλυμμένο. Ἡ ἔκφρασις "ἐν δύο φύσεσι" ἦταν ἡ ἀκριβής ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι δοθεῖσα ἐρμηνεία τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στήν μία, αἰῖδιο Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ φράσις "ἐκ δύο φύσεων" ἦταν ἀνεπαρ-

κής, διότι ἐκ δύο φύσεων δυνατόν νά προέλθῃ τρίτη φύσις, εἴτε ἐξ ἀπορροφήσεως τῆς ἀνθρωπίνης (Εὐτυχής), εἴτε ἐκ τροπῆς τῆς θείας, εἴτε ἐκ συγχύσεως ἀμφοτέρων (Διόσκορος, Σεβήρος) καί ὡς δεκτική μονοφυσιτικῆς ἐρμηνείας ἀπερρίφθῃ^(2α) ἀπό τόν τελικό Ὅρο τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Στήν ὑμνολογία, ὅταν συναντᾶται ἡ φράσις "ἐκ δύο", προστίθεται συνήθως καί ἡ "ἐν δύο": «... ἐν αὐτῇ γάρ (τῇ Θεοτόκῳ) γέγονε καινά· ὁ Ἄναρχος ἄρχεται, ὁ Λόγος παχύνεται, ὁ Θεός ἄνθρωπος γίνεται, ἵνα Θεόν τόν ἄνθρωπον ἀπεργάσῃται, οὐ τροπῇ τῶν φύσεων, ἀλλ' ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν· προέρχεται γάρ εἷς ἐκ δύο τῶν ἐναντίων, ἐν δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσι, ἀδιαιρέτως γνωριζόμενος, θεληματικῶς τε καί ἐνεργητικῶς, καθ' ἑκατέραν οὐσίαν, ὁ αὐτός τό ἀληθές πιστούμενος τῆς σωτηρίου οἰκονομίας...» (Θεοτοκίον Ἀποστίχων Μικροῦ Ἑσπερινοῦ πλ. Β' ἤχου, Σάββατον ἑσπέρας, Παρακλητική).

Δέν εἶναι τυχαία ἡ προσθήκη ὑπό τοῦ ἱεροῦ ὑμνογράφου τῆς φράσεως: «οὐ τροπῇ τῶν φύσεων, ἀλλ' ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν». Μόνο κατά τήν ὀρθοδόξως νοουμένη ὑποστατική ἔνωσι δέν συμβαίνει τροπῇ τῶν φύσεων· μόνο δηλαδή τό περιεχόμενο τῆς φράσεως "ἐν δύο φύσεσι" περιγράφει σαφῶς τό ἐνυπόστατον τῆς θείας καί τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στήν σύνθετο μετά τήν ἐνανθρώπησί της αἰῶδιο Ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ὁ Εὐτυχής, μετὰ τὴν καταδίκη του στὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τὴν σύγκλησι οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ἀποκατάστασιν δῆθεν τῆς προσβληθείσης ὀρθοδοξίας. Συνεκλήθη ἡ αὐτοαποκληθεῖσα οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Ἐφεσο ὑπὸ τὴν προεδρίᾳ τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, ἡ ὁποία ὁμως ἐξώκειλε εἰς αἵρεσιν καὶ λόγῳ τῶν ἀποτροπαίων ἐγκλημάτων εἰς δάρος τῶν Ὁρθοδόξων (ἐξορία καὶ θανάτωσις τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ) ἀπεκλήθη καὶ ληστρική.

Ἐπειδὴ ἡ ὑμνολογία ἐκφράζει ἀκραιφνῶς τὸ ὀρθόδοξο δόγμα καὶ ἥθος, χρησιμοποιοῦμε τὸ κῦρος της γιὰ νὰ σχολιάσουμε τὴν 6η παράγραφο τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων (Σαμπεζύ 1990), κατὰ τὴν ὁποίαν: «Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι συμφωνοῦν μέ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐρμηνείας τῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι δὲν συμφωνοῦν πλήρως πρὸς τὸν Ὅρον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην». Ἡ ἀσάφεια τῆς παραγράφου ἀφήνει, καθ' ἡμᾶς, τὴν δυνατότητα στοὺς Ἀντιχαλκηδονίους νὰ ἐρμηνεύουν τὴν ληστρικήν σύνοδο τοῦ 449 ὡς σύμφωνον πρὸς τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ καὶ ἐπομένως νόμιμον καὶ ὀρθόδοξον.

Στὴν ὑμνολογία ἡ σύνοδος ἐκείνη καταδικάζεται ὡς πεπλανημένη. Στὴν Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γράφεται: «*Ἵνα τὸν δεινὸν ἐκφύγῃ Νεστόριον, δυνάδα νιῶν κακῶς εἰσάγοντα, τὸ*

συνέδριον, τό τῆς πλάνης ἐκ βόθρου εἰς βάραθρον ἐξολίσθησε θελήσεων καί φύσεων, μάτην δογματίζον σύγχυσιν, ἀλλά θείοις Πατράσι διήλεγκται» (Ὁρθρος, ὥδή στ').

Πῶς λοιπόν οἱ Ὁρθόδοξοι θά ἀναγνωρίσουμε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι διετήρησαν τήν αὐτήν χριστολογικήν πίστιν καί ἀδιάκοπον τήν συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως (παράγραφος 9ῃ τῆς Β' Κοινῆς Δηλώσεως), ἔάν, ἐκτός τῶν ἄλλων διαφορῶν, θεωροῦν τήν ληστρικήν σύνοδο ὡς ὀρθόδοξο; Τήν στιγμήν μάλιστα πού ὅλη ἡ μεταγενέστερη παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι αἰρετική παρασυναγωγή καί ληστρικό συνέδριον;⁽³⁾

Δ. Ο ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ

1. Δύο φύσεις μετὰ τήν ἔνωσι.

Ἡ τροπή τῶν φύσεων δέν εἶναι ἀποκλειστικό σύμπτωμα τοῦ Εὐτυχιανισμοῦ (τροπή τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τήν θεία). Ἡ ἀπόδοσις κτιστῶν ιδιωμάτων στήν θεότητα (θεοπασχητισμός) καί ἡ σύγχυσις τῶν ιδιωμάτων μεταξύ τῶν φύσεων στήν μία σύνθετο φύσι (μονοφυσιτισμός Διοσκόρου καί Σεβήρου) φανερώνουν τροπή τῶν φύσεων ἐκ τῆς οἰκείας ιδιότητος. Π.χ ἡ σύνθετος φύσις, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι εἶναι ξένη πρὸς τήν ἀπλῇ θεότητα τοῦ Πατρὸς καί ξένη

πρός τήν ἀνθρωπότητα τῆς Μητρός, ἡ ὁποία εἶναι μόνον κτιστή.⁽⁴⁾

Ἡ σύγχυσις τῶν φύσεων στήν διδασκαλία τοῦ Διοσκόρου ἐπισημαίνεται καί ἀπό τόν Α΄ Κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία σαφῶς λέγει: «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιδόλων ἐξήλασε (ἡ Δ΄ Σύνοδος),... Νεστόριον καί Διόσκορον, τόν μέν τῆς διαιρέσεως, τόν δέ τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καί πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρός ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καί ἀθεότητος βάραθρον».⁽⁵⁾

Ἐχουμε τήν γνώμη ὅτι ἡ σύγχυσις ἐντοπίζεται στήν ἔκφρασί του: «τό ἐκ δύο φύσεων δέχομαι, τό δύο οὐ δέχομαι» (Πρακτικά τῆς Δ΄ Οἰκ. Συνόδου). Διότι ἐκ δύο τελείων φύσεων θεότητος καί ἀνθρωπότητος ὁμολογεῖται προέλευσις μιᾶς συνθέτου φύσεως, στήν ὁποία ὅμως μετά τήν ἔνωσι δέν ὁμολογεῖται ὅτι διασώζονται ἀκέραιες οἱ ιδιότητες ἐκατέρας φύσεως.⁽⁶⁾

Ἀργότερα ὁ Σεβῆρος ὁμολογεῖ μέν δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι, ἐφευρίσκει ὅμως τήν κατ' ἐπίνοιαν διάκρισιν των στήν μία σύνθετο φύσι. Ἡ ὑμνολογία, ἐκφράζουσα τήν δογματική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καί ὡς πρός τήν πλάνη αὐτή εἶναι κατηγορηματική: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυρίλλου αἱ πρός τόν Σούγκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐώας τόν πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν τήν Σεβήρου πλάνην, εὐσεβῶς Χριστόν κηρύττουσαι» (Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμ. Συνόδου, Ἰουλίου ιγ', ὥδή στ'). Ὁ ἅγιος Κύριλλος στίς ἐπιστολές του αὐτές δέν κάνει λόγο γιά κατ' ἐπίνοιαν, ἥ τῇ θεωρίᾳ

μόνη, διάκρισι τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, ἀλλὰ μόνο γιά κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσι, ὅταν ἰσχυαῖς τοῦ νοῦ φαντασίαις θελήσῃ ὁ ἄνθρωπος νά πολυπραγμονήσῃ περί τῶν φύσεων, διαίρεσις ἡ ὁποία δέν σημαίνει καί πραγματική διαίρεσι καί διάστασι τῶν ἀληθείᾳ ἐνωθέντων (PG 77, 245A).

Ἡ ὁμολογία δύο φύσεων μετά τήν ἔνωσι εἶναι πολύ συχνή στήν ὑμνολογία. Ἀπό τήν Παρακλητική ἐπιλέγουμε δύο χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα: «... Λόγον... σωματωθέντα τέτοκας, ἐκ σοῦ τήν σάρκα ἀνειληφότα, τῆς οἰκείας φύσεως, ἀμεταβλήτου μεινάσης· συνδραμόντων γάρ ἑκατέρων, αὐθυπάρκτως καθ' ὑπόστασιν ἐνικῆν, διπλοῦς τῇ φύσει προέρχεται ὁλος Θεός, καί ὁλος ἄνθρωπος...» (Δογματικό Θεοτοκίον Βαρέως ἤχου).

Καί τό δεύτερο: «... ὅθεν εὐσεβῶς ἐν δύο φύσεσιν ἐπιδηλουμέναις, τήν διαφοράν ποιούμεθα...» (Δογματικό Θεοτοκίον πλ. Β' ἤχου). Σ' αὐτόν τόν δεύτερο ὕμνο ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁμιλεῖ γιά τήν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσι καί συμπεραίνει ὅτι ἡ ὀρθοδόξως νοουμένη ὑποστατική ἔνωσις ἐπιτρέπει νά ἀναγνωρίζουμε ἐν Χριστῷ δύο πραγματικῶς διακεκριμένες (ὄχι διηρημένες) φύσεις, τόσον πραγματικῶς, ὥστε νά μπορούμε νά τίς ὀνομάσουμε καί νά τίς ἀριθμήσουμε· αὐτό σημαίνει τό "ἐπιδηλουμέναις".⁽⁷⁾

2. Δύο θελήσεις καί ἐνέργειες.

Ὁ Σεβῆρος μέ τήν κατ' ἐπίνοιαν διάκρισι ἤθελε νά ἀποκλείσῃ τήν ἀπονομή θελήσεως καί ἐνεργείας σέ κάθε

μία από τις φύσεις.⁽⁸⁾ Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἔγινε πρόδρομος τοῦ μονοενεργητισμοῦ, διότι ἀκολουθῶν τήν ἀριστοτελική φιλοσοφία καί ὁρολογία ἀπέδιδε τήν θέλησι καί τήν ἐνέργεια στήν ὑπόστασι καί ὄχι στήν φύσι. Ὁ ἅγιος Νικόδημος παρατηρεῖ τά ἑξῆς: «Φυσικάς πρέπει νά λέγωμεν τάς τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας, ὄχι ὑποστατικάς. Διότι ἂν εἰποῦμεν αὐτάς ὑποστατικάς, θέλομεν ἀναγκασθῇ νά δώσωμεν καί εἰς τήν Ἀγίαν Τριάδα τρεῖς θελήσεις καί ἐνεργείας, ἐπειδή καί τρεῖς ὑποστάσεις αὐτῆς εἰσιν. Ἀλλ' ὥσπερ μία θέλησις καί ἐνέργεια εἰς τήν Ἀγίαν Τριάδα λέγεται καί ἐστίν, ὅτι καί μία φύσις αὐτῆς ἐστίν· οὕτω καί ἐπὶ Χριστοῦ, δύο θελήσεις, καί δύο ἐνεργείας λέγομεν, ὅτι καί δύο φύσεις εἰσίν, ἐξ ὧν, καί ἐν οἷς, μᾶλλον δέ, ἅπερ αὐτός ἐστίν».⁽⁹⁾

Ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει πλουσιωτάτη ἀναφορά στίς δύο θελήσεις καί δύο ἐνεργείες ἐν Χριστῷ, οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν φυσικῶς ἀπό τήν "διπλόην" τῶν φύσεων: «... Διό αὐτόν προσκυνοῦμεν Θεόν τέλειον, καί ἄνθρωπον τέλειον, τόν αὐτόν ἐν ἑκατέρα μορφῇ· ἑκατέρα γάρ φύσις, ἐστίν ἐν αὐτῷ ἀληθῶς· διπλᾷ δέ πάντα κηρύττομεν, τά φυσικά αὐτοῦ ιδιώματα, κατὰ τήν διπλόην τῶν οὐσιῶν, δύο σέβοντες τάς ἐνεργείας, καί τά θελήματα. Ὁμοούσιος γάρ ὢν τῷ Θεῷ καί Πατρί, αὐτεξουσίως θέλει καί ἐνεργεῖ ὡς Θεός· ὁμοούσιος δέ ὢν καί ἡμῖν, αὐτεξουσίως θέλει καί ἐνεργεῖ ὡς ἄνθρωπος...» (Δογματικό Θεοτοκίον πλ. Δ' ἤχου). Λόγω τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως ἑκατέρα φύσις διασώζει τήν ιδιότητά της: «... σώζει γάρ ἐν ἑαυτῷ, ἑκατέρας φύσεως τήν

ιδιότητα, τὴν μὲν διαλάμπων θαύμασι, τὴν δέ πιστού-
μενος Πάθουσιν· ὅθεν εἷς καὶ ὁ αὐτός, καὶ θνήσκει ὡς
ἄνθρωπος, καὶ ὡς Θεός ἀνίσταται...» (Θεοτοκίον Ἀπο-
στίχων Μικροῦ Ἑσπερινοῦ, Σάββατον ἑσπέρας, Βαρύς).

Καὶ ἡ ἄλλη, ἐπίσης ὀρθόδοξος, διατύπωσις ὅτι ὁ
Χριστός ἐνεργεῖ καθ' ἑκατέραν τῶν φύσεων συναντᾶται
στήν ὑμνολογία: «Καταισχυνέσθω πρόσωπα, καὶ φιμού-
σθω τὰ στόματα, τῶν μὴ κηρυττόντων, ἐν δυσὶ ταῖς
φύσεσι, ἀτμήτως ἀτρέπτως τε, καὶ ἀσυγχύτως ἓνα Υἱόν·
οἱ γὰρ εὐσεβεῖς, πάντες κοινῶς συμφρονοῦμεν, κατ' ἄλ-
λο μὲν καὶ ἄλλο, ἐνεργεῖν τε καὶ θέλειν, Χριστόν οὐ
μὴν προσώποις, κατ' ἄμφω δέ τὰς φύσεις» (Κυριακὴ
τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου, ὧδὴ η').

Ὅχι μόνον οἱ δογματικὲς ἐπιστολὲς τῶν ἁγίων Πατέ-
ρων⁽¹⁰⁾ καὶ οἱ ἀποφάσεις τῶν μεταγενεστέρων Οἰκουμε-
νικῶν Συνόδων⁽¹¹⁾ καταδικάζουν τὸν Σεβῆρο ἐπὶ αἵρέσει,
ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑμνολογία ἐπιγράφει σύγχυσι τῶν φύσε-
ων στήν διδασκαλίαν τοῦ Σεβήρου καὶ τὴν ἀποστρέφεται
ὡς βλασφημίαν: «Τὰς φύσεις τί συγγέεις τὰς τοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ φυρμόν ἀντεισάγεις καὶ σύγκρασιν, τό τοῦ
Σταυροῦ, πάθος προσαρμόττων καὶ τὴν ταφήν, τῇ ἀπα-
θεῖ Θεότητι, τοῦ μονογενοῦς Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὃ δεῖλ-
αιε Σεβῆρε; διόπερ τὴν μεγίστην, σοῦ βλασφημίαν βδε-
λυττόμεθα» (ἐνθ' ἄνωτ., ὧδὴ θ').

3. Ὁ Τόμος τοῦ ἁγίου Λέοντος.

Ἡ περὶ δύο φύσεων, θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν ὁμολο-
γία τῆς Ἐκκλησίας βασίζεται καὶ ἀκολουθεῖ τὴν διδα-

σκαλία τοῦ ἁγίου Λέοντος Ρώμης ὅτι: «ἐνεργεῖ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν», καί τόν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου: «οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τήν ἔνωσιν, σωζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης».

Στήν ὑμνολογία ἐπαναλαμβάνεται ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Λέοντος εἶναι ἄκρως ὀρθόδοξος: «*Τόν Σεβῆρον καθεῖλεν, ἡ τετάρτη Σύνοδος⁽¹²⁾ καί τόν Διόσκορον, Χριστόν βλασφημοῦντας, δεβαιούσα τόν τόμον τοῦ Λέοντος, τοῦ Προέδρου Ρώμης, πάνυ καλῶς τάς δύο φύσεις, τοῦ Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα*» (Κυριακή ἁγίων Πατέρων Δ' Οἰκ. Συνόδου, Ὅρθρος, ὥδη ε').

Ὡρισμένοι βλέπουν ἀκόμη καί σήμερα νεστοριανίζουσα ἀπόχρωσι στόν Τόμο τοῦ ἁγίου Λέοντος. Ἐάν πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὀρθή τήν αἴτησι τῶν Πατέρων τῆς Δ' Συνόδου νά συγκριθῇ ὁ Τόμος πρός τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καί κατόπιν νά γίνη δεκτός ὡς ὀρθόδοξος, μετὰ τήν τελική ἀπόφασιν τῆς Δ' Συνόδου καί τήν παρομοία περί αὐτοῦ κρίσι τῶν ἐπομένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεωροῦμε ἀνεπίτρεπτη τήν ἀπονομή νεστοριανίζουσῶν ἀσαφειῶν στόν Τόμο, διότι τοῦτο εἶναι συκοφαντία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων καί ὄχι φρόνημα τῶν Ὀρθοδόξων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐξῆς ἐκφράζονται γι' αὐτόν: «τήν ἄκραν ἔνωσιν τοῦ Λόγου καί τῆς σαρκός ἀμωμήτως τε καί θεοπρεπῶς διετράνωσεν» (Ἁγίου Ἐφραιμίου Θεουπόλεως, Βιβλιοθήκη Φωτίου, PG

103, 960C). Βλέπε περισσότερα ἐν PG 103, 944D-949D, ὅπου γράφεται: «Εἰ μὲν γάρ ἅπασα ἡ τοῦ ἐν ἁγίοις Λέοντος ἐπιστολή δι' ἀμφιδόλων τινῶν ὤδευε, καί ἐξ ὧν οἱ ἀκέφαλοι τὴν τῆς μιᾶς ὑποστάσεως αἰτιῶνται διαίρεσιν, τάχα ἦν αὐτοῖς τῆς διαβολῆς ἡ ἄγνοια πρόφασις· ἐπεὶ δὲ διὰ μυρίων ἡ εὐσέβεια πρόδηλος, πῶς οὐχὶ δευτέραν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δυσσεβείᾳ οἱ συκοφάνται προσλαμβάνουσιν;» (944D).⁽¹³⁾

4. Ἡ προσθήκη στό Τρισάγιον.

Κατά τοὺς ἁγίους Πατέρας ἡ προσθήκη "ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς" στό Τρισάγιον εἶναι ἔκφρασις θεοπασχητική. "Ὅπως καὶ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἄκοντες μαρτυροῦν, ἡ προσθήκη αὐτὴ ἐρμηνεύει θεοπασχητικῶς τὴν σύνθετο κατ' αὐτοὺς φύσι τοῦ Χριστοῦ.⁽¹⁴⁾

Οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀναφέρουν τό Τρισάγιον μόνο στόν Υἱό. "Ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἐφρόνει πάντοτε ὅτι ὁ τρισάγιος ὕμνος ἀναφέρεται στὴν Ἁγία Τριάδα.⁽¹⁵⁾ Καὶ στὴν ὕμνολογία ἀκολουθεῖται ἡ ἰδία παράδοσις: «Τῇ ἀπροσίτῳ Θεότητι, τῇ ἐν Μονάδι Τριάδι, τῶν Σεραφίμ τόν Τρισάγιον ἀναπέμποντες αἶνον, μετὰ φόβου δοήσωμεν· Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος εἶ ὁ Θεός ἡμῶν» (Τριαδικά, ἦχος Βαρύς, Τριώδιον).

Ἄν καὶ ὁ Χριστὸς ἔπαθε σαρκί, ὅμως τό πάθος δέν ἡγγισε τὴν θεότητα, διότι ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις διατηρεῖ τό ἀσύγχυτον καὶ ἄτρεπτον τῶν φύσεων. Ἐνας ὕμνος ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸς ἐπ' αὐτοῦ: «*Ἀνῆλθες Χριστέ,*

πρός τόν ἄναρχον Πατέρα σου, ὁ τῶν ἀπεριγράπτων αὐτοῦ κόλπων μή χωρισθείς, καί προσθήκην αἱ δυνάμεις, τῇ αἰνέσει τοῦ Τρισαγίου οὐκ ἐδέξαντο· ἀλλ' ἕνα Υἱόν, καί μετὰ τήν ἐνανθρωπήσιν, ἐγνώρισάν σε Κύριε, μονογενῇ τοῦ Πατρός. Ἐν πλήθει σῶν οἰκτιρισμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς» (Ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς).

5. Ἡ καινοτομία τῶν Πατέρων στήν χρῆσι τῶν φιλοσοφικῶν ὅρων.

«Ὅπως ἔχει λεχθῇ⁽¹⁶⁾ οἱ ἅγιοι Πατέρες γιά νά ἐκφράσουν τά ὑπερφυῖ Μυστήρια τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐκαινοτόμησαν δίδοντες νέο περιεχόμενο σέ παλαιότερους φιλοσοφικούς ὅρους. Ἐταύτισαν τοὺς ὅρους οὐσία-φύσις-μορφή, καθώς καί τοὺς ὅρους ὑπόστασις-πρόσωπον καί διέκριναν μετὰ τῶν ὅρων φύσις καί ὑπόστασις.

Στήν ὑμνολογία παρατηρεῖται ἀκριδῶς αὐτή ἡ ταύτις καί ἐκείνη ἡ διάκρισις. Στά κατωτέρω δύο τροπάρια ἀπό τόν Κανόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος φαίνεται ἡ ἐναλλακτική χρῆσις τῶν ὅρων οὐσία-φύσις:

«Θεός ὅλος ὑπάρχων, ὅλος βροτός γέγονας, ὅλη τῇ θεότητι μίξας τήν ἀνθρωπότητα, ἐν ὑποστάσει σου, ἦν ἐν δυσὶ ταῖς οὐσίαις, Μωϋσῆς Ἡλίας τε εἶδον ἐν ὄρει Θαβώρ» (ὠδή γ').

«Πῦρ μή φλέγον τήν ὕλην τοῦ σώματος, ὥράθης αἴλλον, ὥς Μωσεῖ Ἀποστόλοις, ὥφθης Ἡλία τε, Δέσποτα εἷς ἐκ δύο, ἐν δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσιν» (ὠδή δ').

Στά ἐπόμενα ἐπίσης ἀποσπάσματα ἀπό ὕμνους τῆς Πα-
ρακλητικῆς φαίνεται ἡ ταυτότης *ὑποστάσεως-προσώπου*
ἀπό τὴν ἀδιάκριτο χρῆσι τῶν ὄρων αὐτῶν γιὰ τὴν δή-
λωσι τῆς ἐνότητος καὶ μοναδικότητος τῆς ὑποστάσεως
τοῦ Χριστοῦ:

«... φύσει Θεός *ὑπάρχων*, καὶ φύσει *γενόμενος ἄν-
θρωπος* δι' ἡμᾶς· οὐκ εἰς *δυσάδα* προσώπων *τεμνόμενος*,
ἀλλ' ἐν *δυσάδι* φύσεων, *ἀσυγχύτως γνωριζόμενος...*»
(Θεοτοκίον πλ. Β' ἤχου, Σάββατον ἐσπέρας).

«... εἰς ἐστὶν *Υἱός*, διπλοῦς τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὴν
ὑπόστασιν· διό *τέλειον αὐτόν Θεόν* καὶ *τέλειον ἄνθρω-
πον*, ἀληθῶς *κηρύττοντες*, ὁμολογοῦμεν *Χριστόν τόν*
Θεόν ἡμῶν...» (Θεοτοκίον πλ. Δ' ἤχου, Σάββατον ἐσπέ-
ρας).

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ὄρο *μορφή*, ὡς ταυτόσημον πρὸς
τούς ὄρους *οὐσία* καὶ *φύσις*, παραθέτουμε ἓνα τροπᾶριο
ἀπὸ τόν Κανόνα τῶν Χριστουγέννων: «*Σύμμορφος *πη-
λίνης*, *εὐτελοῦς *διαρτίας** Χριστέ *γεγονώς*, καὶ *μετοχῇ*
*σαρκός τῆς *χείρω**, *μεταδούς *θείας *φύτλης***, *βροτός *πε-
φνκώς** καὶ *μείνας Θεός*, καὶ *ἀννψώσας τό *κέρας** ἡμῶν,
ἅγιος εἰ Κύριε» (ὠδὴ γ').*

Καὶ ἐννοιολογικῶς ἀποδεικνύεται ἡ ταυτότης μεταξὺ
τῶν φράσεων "σύμμορφος *πηλίνης* *εὐτελοῦς *διαρτίας**"
καὶ "μετοχῇ *σαρκός τῆς *χείρω**", ἀλλὰ γιὰ βεβαιότερα δι-
ευκρίνισι παραθέτουμε τό σχετικό σχόλιο τοῦ ἁγίου Νι-
κοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου: «Τό παρόν Τροπᾶριον ἐρανί-
σθη ὁ Μελωδός ἀπὸ τόν Παῦλον καὶ ἀπὸ τόν Θεολόγον
Γρηγόριον· τό μέν γάρ "Σύμμορφος *πηλίνης* *εὐτελοῦς* δι-

αρτίας" ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους τοῦ Παύλου ἐπιστολήν, ὅς τις λέγει «Ὅς ἐν μορφῇ (ἦτοι φύσει καὶ οὐσίᾳ) Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν» (Φιλιπ. β' 6)· τὸ δέ "Μετοχῇ σαρκὸς τῆς χεῖρω μεταδούς θείας φύτλης" ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Θεολόγον, λέγοντα ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ, «Τότε μὲν (ὅτε δηλαδὴ τὸν Ἀδάμ ἔπλασεν ὁ Υἱός) τῆς κρείττονος (τῆς ψυχῆς) μετέδωκεν (εἰς αὐτὸν τὸν Ἀδάμ), νῦν δέ μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος» (τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος)».

6. Ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων.

Ὁ θεολογικὸς αὐτὸς ὅρος ἀναφέρεται στὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον τὰ ιδιώματα ἐκατέρας φύσεως, λόγῳ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως καὶ περιχωρήσεως τῶν φύσεων ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι καὶ λέγονται ιδιώματα τῆς μιᾶς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ καί, εἴτε ὁ Χριστὸς λέγεται ὅλος Θεὸς μετὰ τῆς θεωθείσης αὐτοῦ σαρκὸς, κατονομάζονται αὐτοῦ τὰ ιδιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἴτε λέγεται ὅλος ἄνθρωπος μετὰ τῆς ὑπερθέου αὐτοῦ θεότητος, κατονομάζονται αὐτοῦ τὰ ιδιώματα τῆς θείας φύσεως. Κατ' οὐδένα τρόπον ὁμως ἀποδίδουμε θεῖα ιδιώματα στὴν ἀνθρωπίνη φύσιν ἢ ἀνθρώπινα ιδιώματα στὴν θεία. «Θεότητα μὲν οὖν λέγοντες οὐ κατονομάζομεν αὐτῆς τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ιδιώματα (οὐ γὰρ φάμεν θεότητα παθητὴν ἢ κτιστὴν) οὔτε δέ τῆς σαρκὸς ἦτοι τῆς ἀνθρωπότητος κατηγοροῦμεν τὰ τῆς θεότητος

ιδιώματα (οὐ γάρ φαμέν σάρκα ἦτοι ἀνθρωπότητα ἄκτιστον). Ἐπὶ δέ τῆς ὑποστάσεως, κἂν ἐκ τοῦ συναμφοτέρου, κἂν ἐξ ἑνὸς τῶν μερῶν ταύτην ὀνομάσωμεν, ἀμφοτέρων τῶν φύσεων τὰ ιδιώματα αὐτῇ ἐπιτίθεμεν».⁽¹⁷⁾

Ὁ τρόπος αὐτός τῆς ἀντιδόσεως ἐρμηνεύει τίς γραφικὲς μαρτυρίες ὅτι «Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη», καὶ «ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς» καὶ «ἐάν μή φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς». Αὐτὸς ἐπίσης ἐξηγεῖ τὴν δυνατότητα παρομοίας ἐκφράσεως στὴν ἱερὰ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας: «... *Ράκει καθάπερ βροτὸς παραγανοῦται, ὁ τῇ οὐσίᾳ ἀναφῆς, ... Θεὸς ἐν φάτνῃ ἀνακλίνεται, ὁ στερεώσας τοὺς οὐρανοὺς πάλαι κατ' ἀρχάς...* Ἐκ μαζῶν γάλα τρέφεται, ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα ὀμβρίσας τῷ λαῷ...» (Δοξαστικόν Θ' Ὡρας, Παραμονὴ Χριστουγέννων). Καὶ σέ ἄλλο τροπάριον: «Ὡς ἄνθρωπος ὑπάρχω, οὐσία οὐ φαντασία, οὕτω Θεὸς τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως ἢ φύσις ἢ ἐνωθεῖσα μοι· Χριστὸν ἕνα, διό με γνῶτε, τὰ ἐξ ὧν, ἐν οἷς, ἅπερ πέφυκα, σώζοντα» (Ὁρθρος Μεγ. Πέμπτης, ὥδὴ θ', Τριώδιον).

Ε. Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ

Δέν προτιθέμεθα νά ἀναλύσουμε τὴν ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στό σύνολό της. Οἱ ἀντιχαλκηδόνιες πηγές μας εἶναι λίγες καὶ δέν μᾶς ἐπιτρέπουν ἐκτενεῖς ἀναφορές καὶ παραπομπές στὰ ἔργα τῶν ἰδίων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων πρὸς κατοχύρωσιν μιᾶς τέτοιας ἀναλύσε-

ως. Ἀπό τήν μελέτη δύο ἀναφορῶν στήν ἀντιχαλκηδόνιο ὑμνολογία^(17α) σχηματίσαμε τήν ἐντύπωσι ὅτι, παρά τήν ὑπαρξί ὀρθοδόξων στοιχείων –γιά θέματα βεβαίως πού ἔχουν δογματίσει οἱ τρεῖς πρῶτες Οἰκουμενικές Σύνοδοι ὡς πίστι τῆς Ἐκκλησίας–, ἡ ἄρνησις τῆς θεολογίας τῆς Δ' Συνόδου ὀδηγεῖ σέ παρερμηνεῖα τῶν στοιχείων αὐτῶν πρὸς τήν πλευρά τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἡ μικρή αὐτή ἀναφορά στήν ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἔχει σκοπό νά δείξῃ τήν ὀρθότητα τῆς κριτικῆς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι πρεσβεύουν ἀντίδοσι ἰδιωμάτων μεταξύ τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς, τό ὅποῖον ἀποτελεῖ τραγική συνέπεια τῆς περί συνθέτου φύσεως θεωρίας των. Τά ἐλάχιστα ἀποσπάσματα πού θά παρουσιάσουμε καί θά σχολιάσουμε στήν συνέχεια εἶναι, νομίζουμε, ἐνδεικτικά.

Ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος σχολιάζων τήν συριακή λειτουργική παράδοσι γράφει: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶχε δημιουργηθῇ ἓνα δεδοξασμένο δημιούργημα τήν Παρασκευή (ἕκτη ἡμέρα), ἀλλά ἐξέπεσε ἀπό τήν πρώτη ἐκείνη κατάστασι λόγῳ τῆς παρακοῆς. Τώρα, τήν Παρασκευή (ἐννοεῖ τήν Μεγ. Παρασκευή) ὁ Θεός Υἱός ὑφίσταται πάθος καί θάνατο στήν σεσαρκωμένη του κατάστασι γιά νά τόν λυτρώσῃ ἀπό τήν φθορά».⁽¹⁸⁾ Καί κατωτέρω: «Ὁ σεσαρκωμένος Υἱός ἦταν μία ἐνότης, ἔτσι ὥστε τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ».⁽¹⁹⁾

Ἀπό τό ὅλο νόημα τοῦ συναφοῦς κειμένου φαίνεται ὅτι ἡ φράσις "τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης

φύσεως" ἔχει ἀντινεστοριανικό χαρακτήρα· νά ἀποκλεισθῇ πάθος εἰς ψιλὴν σάρκα. "Ὁμως δέν μπορεῖ νά ἀποκρυβῇ καί τό μονοφυσιτικό της περιεχόμενο. Στήν ἀκολουθοῦσα, πάλι, φράσι "ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ" μπορεῖ νά δοθῇ ὀρθόδοξος καί μονοφυσιτική ἐρμηνεία.

Κατά τούς ἁγίους Πατέρας ἡ μία αὐτή ἐνότης τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Υἱοῦ νοεῖται ἀποκλειστικῶς καί μόνον ὡς ἡ σύνθετος ἐν θεότητι καί ἀνθρωπότητι Ὑποστάσις τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Τό πάθος ὑφίσταται μόνον ἡ ἀνθρωπότης, διότι τό πάσχειν ἀποτελεῖ οὐσιώδη ιδιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ Θεός Λόγος δίδει καιρόν στήν ἀνθρωπίνη φύσι νά ἐνεργῇ ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν, δηλαδή τό πάθος. Τῷ τρόπῳ ὅμως τῆς ἀντιδόσεως, τό πάθος καί λέγεται καί εἶναι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἔστω καί ἂν κατ' ἰδίαν φύσιν εἶναι ἀπαθής. Διότι οἰκειοῦνται τά ἀνθρώπινα ὁ Λόγος καί εἰς Αὐτόν ἐπιγράφονται ὅλα τά ιδιώματα τῆς σαρκός.⁽²⁰⁾

Εἶναι χαρακτηριστικές οἱ ἀναφορές τῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας στό θέμα αὐτό. Στίς Ἀκολουθίες τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν ὑπάρχουν πολλοί ὕμνοι, στούς ὁποίους φαίνεται μέ σαφήνεια ὅτι τό πάθος (ὑπό τήν εὐρύτερα ἔννοια τοῦ κτιστοῦ ιδιώματος) ἀποδίδεται στήν ἀνθρωπίνη φύσι καί, λόγω τῆς ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων, ἀναφέρεται καί στήν ὑπόστασι· εἴτε αὐτή ὀνομάζεται ἀπό τό συναμφότερον Χριστός, Σωτήρ κλπ., εἴτε πάλι Θεός ἀπό τοῦ κρείττονος (θεότητος). Συνήθως χρη-

σιμοποιεῖται ἡ λέξις "σαρκί", διὰ τῆς ὁποίας καί τό πάθος ἀποδίδεται στήν ἀνθρωπίνη φύσι καί ἀποκλείεται ἡ θεώρησις πασχούσης ἰδιοσυστάτου σαρκός, καθόσον ὁ Θεός πάσχει σαρκί καί ὄχι κοινή σάρξ. Παραθέτουμε ἐνδεικτικῶς ὠρισμένους ὕμνους:

«... ὑπόδεξαι καί ἡ Φάτνη τόν ἀπερίγραφτον Θεόν, σαρκί περιγραφόμενον...» (Προεόρτιον Ἑξαποστειλάριον, Μηναῖον Δεκεμβρίου κ').

«Φέρει περιτομήν ἐν σαρκί, ὁ ἐκ Πατρός ἄνευ τομῆς τε καί ρεύσεως, ἀφράστως τεχθεῖς ὡς Λόγος, καί ὡς Θεός ἐκ Θεοῦ, ἐν ἀτρέπτῳ μένων τῇ Θεότητι...» (Στιχηρόν Προσόμοιον τῶν Αἰνῶν, Ἡ κατὰ σάρκα Περιτομή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Μηναῖον Ἰανουαρίου α').

«Ὅτε ἐν τῷ τάφῳ σαρκικῶς, θέλων συνεκλείσθης ὁ φύσει τῇ τῆς Θεότητος, μένων ἀπερίγραφτος, καί ἀδιόριστος...» (Προσόμοιον Ἀποστίχων, ἐσπέρας Μεγ. Παρασκευῆς, Τριώδιον).

«Τῷ ὀφθέντι Θεῷ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, καί νόμον δόντι τῷ Θεόπτη Μωσεῖ, τῶν Ἑλαιῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἀναληφθέντι σαρκί, αὐτῷ πάντες ἄσωμεν ὅτι δεδόξασται» (Κανὼν Ἀναλήψεως, ὥδῃ α', Πεντηκοστάριον).

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἁγίους Πατέρας, οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι τὴν μία ἐνότητα τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ ἐκλαμβάνουν καί ὡς μία σύνθετο φύσι. Λέγουν λοιπόν: «Τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἦταν τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ». Ἐφ' ὅσον ὁμως τό πάθος δέν ἦταν μόνο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐγείρεται τό ἐρώ-

τημα: τίνος ἀκόμη ἦταν τό πάθος; Ἡ ἀπορία περί τήν ἀπάντησι ἀποκαλύπτει τήν σύγχυσι τῶν ιδιωμάτων, ὅταν αὐτά κοινοποιοῦνται μεταξύ τῶν φύσεων καθ' ἑαυτάς στήν μία σύνθετο φύσι.

Μία ἀκόμη παραπομπή ἐκ τῶν ἐνόντων ἀντιχαλκηδονίων κειμένων θά συμπληρώσῃ τήν ἀνωτέρω σκέψι. Γράφει ἄλλος ἀντιχαλκηδόνιος θεολόγος: «Ὅταν ὁ Χριστός ἀπέθανε, ὡς τέλειος ἄνθρωπος, ἡ ἀγία Του ψυχὴ ἐχωρίσθη ἀπό τό σῶμα Του διὰ τῆς δυνάμεώς Του. Ὅμως, ἡ Θεότης ἦταν στόν τάφο μαζί μέ τήν σάρκα καί ἐπίσης στόν Ἄδην μαζί μέ τήν ψυχὴ Του. Μόνον ἡ ψυχὴ Του ἐχωρίσθη ἀπό τήν σάρκα Του, ἐνῶ ἡ Θεότης ἦταν καί μέ τήν σάρκα καί μέ τήν ψυχὴ Του. Ἡ θεότης ποτέ δέν χωρίζεται ἀπό τήν σάρκα καί ἡ σὰρξ ποτέ δέν χωρίζεται ἀπό τήν θεότητα. Θά εἶναι παντοῦ, ὅπου καί ἡ Θεότης. Λόγω τῆς τελείας ἐνότητος καί οἱ δύο ὑπόκεινται σέ θάνατο... Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν στόν τάφο σαρκί, ταυτοχρόνως αὐτὴ ἡ σὰρξ ἡνωμένη μέ τήν Θεότητα κυδερνοῦσε τόν κόσμον καθήμενη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς».⁽²¹⁾

Πρὶν ἀπὸ κάθε σχολιασμό πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι τίς διατυπώσεις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων χαρακτηρίζει πραγματικὴ σύγχυσις. Ἀδιακρίτως χρησιμοποιοῦν ὡς ὑποκείμενο στίς ἐκφράσεις των εἴτε τόν Θεό Λόγο εἴτε τήν θεότητα. Αἰτία, ἡ ἔλλειψις διακρίσεως μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως.⁽²²⁾

Ἐπίσης νά παρατηρήσουμε ὅτι δέν εἶναι αἰρετικά ὅλα ὅσα λέγονται στό ἀνωτέρω ἀπόσπασμα. Διότι πράγματι

οὐδέποτε ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἁγία Του ψυχὴ καὶ ἀπὸ τὴν θεωθεῖσα καὶ ζωοποιό σάρκα Του, ὅταν Αὐτὸς ὑπέμεινε οἰκονομικῶς ὑπὲρ ἡμῶν θάνατο καὶ ταφή.

Τὸ σχόλιό μας ἐντοπίζεται στὶς ἐπόμενες δύο φράσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες καταδεικνύεται ἡ σύγχυσις τῶν ιδιωμάτων:

α. «*Λόγω τῆς τελείας ἐνότητος καὶ οἱ δύο ὑπόκεινται σέ θάνατο*».

Ἐδῶ φαίνεται ἡ σύγχυσις τοῦ παθητοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ἀπαθοῦς τῆς θεότητος. Ἐνῶ πρὸ τῆς ἐνώσεως τὴν θεότητα ὀρίζουν ἀπαθῆ, μετὰ τὴν ἔνωσίν της μέ τὴν σάρκα τῆς ἀποδίδουν τὸ πάθος. Δέν χρειάζονται νομίζουμε παραπομπές στοὺς ἁγίους Πατέρας περὶ τοῦ ὅτι ἡ σὰρξ μετὰ τὴν ἔνωσιν παρέμεινε θνητὴ καὶ ἡ θεότης πάλιν ἔμεινε ἀπαθής. Ἐπισημαίνουμε ὅμως τὴν ἐν τῇ μιᾷ φύσει σύγχυσι τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων, τὴν ὁποῖαν ἀπορρίπτουν ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες. Π.χ ὁ ἅγιος Κύριλλος: «Ὑπέμεινε δέ καὶ σταυρόν, ἵνα σαρκί παθὼν τὸν θάνατον καὶ οὐ φύσει θεότητος...» (PG 77, 236A). Καὶ ὁ ἅγιος Φώτιος: «Δεῖ γάρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρω σωζέσθαι τῷ ἐνὶ κατ' ἀλήθειαν Υἱῷ, καὶ τὸ μὴ πάσχειν θεϊκῶς καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως· ἡ γάρ αὐτοῦ πέπονθε σὰρξ. Ἄλλ' ὁ σοφὸς μὲν Κύριλλος ταῦτα· ἡ δέ αἵρεσις λέγει, ἔπαθε θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως» (PG 103, 973D). Τὰ αἷτια τῆς συγχύσεως, ἐάν κρίνουμε σωστά, εἶναι: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐξ ὀρισμοῦ ταύτισις φύσεως καὶ ὑποστάσεως κατὰ τὴν Οἰκονομία, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ σύνθετος φύσις

καί ἡ ἐν αὐτῇ κοινοποιήσις τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων·
πρὸ δέ αὐτῶν, ὡς κακὴ ρίζα ἡ ἐσφαλμένη σύλληψις τῆς
ὑποστατικῆς ἐνώσεως καί ἡ παρερμηνεία τοῦ ἁγίου Κυ-
ρίλλου.

Ἡ ἀνωτέρω φράσις φανερῶνει τὸν θεοπασχητισμό
των, ὁ ὁποῖος δὲν περιορίζεται μόνο στὴν θεότητα τοῦ
Υἱοῦ, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ὁμολογοῦν ὁμοουσιότητα πρὸς τὸν
Πατέρα καί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐπεκτείνεται στὴν Ἁγία
Τριάδα. Γι' αὐτὸ γράφει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορεί-
της: «Ἐκ τοῦ μονοφυσίτου δέ Εὐτυχοῦς τούτου, ὡς ἀπό
τινος ὕδρας πολυκεφάλου πολλάι αἰρέσεις μετὰ ταῦτα ἐ-
φύτρωσαν. Οἱ Θεοπασχῖται, οἱ λέγοντες, ἅγιος ἀθάνατος
ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὧν ἦρχε Πέτρος ὁ Κναφεύς· ἡ γάρ
ἀνθρωπότης ἐτράπη εἰς τὴν Θεότητα, κατὰ τοὺς μονοφυ-
σίτας. Λοιπὸν ὅλη ἡ ἁγία Τριάς ἔπαθε, ὧν φεῖσαι Κύριε!
μῆς οὐσης φύσεως τῆς Θεότητος· δι' ὃ καί εἰς τὴν ἁγίαν
Τριάδα, τὴν διὰ τοῦ τρισαγίου ὑμνουμένην, τὴν βλασφη-
μίαν ταύτην ἐξετόξευσαν οἱ ἐμβρόντητοι...»⁽²³⁾

β. «Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν στὸν τάφο σαρκί,
ταυτοχρόνως αὐτὴ ἡ σὰρξ ἡνωμένη μέ τὴν Θεότητα κυ-
βερνοῦσε τὸν κόσμον καθήμενη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ
Πατρός».

Θεωρήσαμε κατ' ἀρχὴν ὡς ἐνδεχόμενο ἡ φράσις αὐτὴ
νά ὀφείλεται σέ φραστική ἀνεπάρκεια τοῦ συγγραφέως
καί νά μὴ ἐκφράζη τὴν γενικότερη ἄποψι καί πίστι τῶν
Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ μαρτυρίες ὅμως τῶν ἁγίων Πατέ-
ρων δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νά ἀποκλείσουμε καί τὴν ὑπαρξί
αἰρετικοῦ φρονήματος στὴν φράσι αὐτὴ, παραλλήλως

πρός τήν αἵρετική διατύπωσι. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπόψεις σάν τήν ἀνωτέρω εἶχαν καί οἱ σύγχρονοί του ἀκραῖοι μονοφυσίται (βλ. κατωτέρω). Καί ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀποδίδει στόν Σεβήρο καί τούς μετριοπαθεῖς μονοφυσίτας, τούς δεχομένους δύο φύσεις, σύγχυσι τῶν ιδιωμάτων τῶν φύσεων στήν μία κατ' αὐτούς σύνθετο φύσι: «Καί μή λέγοντες δοξάζοιτε ἀπλοσύνθετον μίαν φύσιν θεότητος καί ἀνθρωπότητος ὡσανεὶ ὑδρόπυρον σύν Σευήρω συγχυτικῶς πρεσβεύοντες» (PG 99, 481C).

Στήν ἀνωτέρω φράσι ὑπάρχουν δύο λανθασμένες καί ἀνορθόδοξες ἔννοιες, πού προδίδουν τήν σύγχυσι τοῦ περιγραφτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καί τοῦ ἀπεριγράπτου τῆς θεότητος στήν σύνθετο φύσι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων:

ι) Κατά τήν ὀρθόδοξο διδασκαλία (*Ἐκδοσις ἀκριθής...* Δ' (1) 74), ἡ τεθεωμένη σάρξ τοῦ Χριστοῦ ἐκάθησε ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς ὡς πλήρης ἀνθρωπίνη φύσις καί ὄχι ὡς σῶμα χωρισμένο ἀπό τήν σύνθεο καί ἁγία του ψυχῇ. Τό σῶμα τοῦ Κυρίου κείμενο ἐν τάφῳ, ἦταν χωρισμένο ἀπό τήν ψυχὴ του, ὅταν ἐκεῖνη ἐνωμένη μέ τήν θεότητα κατῆλθε στόν Ἄδῃ. Διότι, ἂν καί τά διαιρεθέντα κατά τήν τριήμερο ταφή, σῶμα καί ψυχὴ, παραμένουν ὑποστατικῶς ἡνωμένα ἐν τῇ Ὑποστάσει τοῦ Λόγου (*Ἐκδοσις ἀκριθής...* Γ' (27) 71), ὅμως πραγματικά ἐχωρίσθηκαν, διότι ὁ Κύριος ἀνεδέχθη ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιο, πλὴν ὅμως ἀληθῆ θάνατο κατά τήν ἀληθῆ ἀνθρωπίνη του φύσι. Δέν ἦταν ἐπομένως δυνατόν τό σῶμα χωρισμένο ψυχῆς νά εἶναι ταυτοχρόνως καί ἐν δεξιᾷ τοῦ

Πατρός. Για νά μή ἀφήσουμε τόν νοῦ νά ἀνατρέχη σέ φιλοσοφικές ἐρμηνείες παραθέτουμε ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου: «Δεῦρο μοι λοιπόν, ὦ αἰρετικέ, καί ἀμφί τῷ ποδί ἀκολούθει μοι... ἐν δέ τῷ τάφῳ εἶδομεν αὐτόν, καί οὐκ εἶχε ψυχὴν, οὔτε ἀνθρώπου πνεύμα. Ἐν δέ τῷ ἄδη εἶδομεν αὐτόν, καί οὐκ εἶχε σῶμα... ἀλλά μόνην ψυχὴν νοερὰν ἔνθεον, σώματος κεχωρισμένην... Αὐθις τε μετὰ τὴν τριήμερον ταφὴν εἶδομεν Χριστόν ἀναστάντα, καί εἰς αὐτόν, ὡς Γρηγόριός φησιν, ἐπανελθόντα, καί πάλιν σῶμα, καί ψυχὴν, καί νοῦν, καί Θεόν ἅμα τυγχάνοντα» (PG 89, 224-225).

ii) Τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἄν καί τεθεωμένο ἐξ ἄκρας συλλήψεως, εἶναι περιγραφτό: «Καί σῶζεσθαι αὐτῶν τὴν οὐσιώδη διαφορὰν ὀριζόμεθα· τό γάρ κτιστόν μεμένηκε κτιστόν καί τό ἄκτιστον ἄκτιστον· τό θνητόν ἔμεινε θνητόν καί τό ἀθάνατον ἀθάνατον· τό περιγραφτόν περιγραφτόν καί τό ἀπερίγραφτον ἀπερίγραφτον...»⁽²⁵⁾ Καί μετὰ τὴν Ἀνάστασι τό σῶμα τοῦ Κυρίου παραμένει περιγραφτόν: «ἀλλὰ γάρ καί μετὰ τὴν ἀνάστασιν περιέγγραπται Χριστός» (Ἀγ. Θεοδώρου Στουδίτου, PG 99, 384A). Τοῦτο τό περιγραφτόν δέν αἴρεται διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀπόθεσις τῶν ἀδιαβλήτων παθῶν καί ἡ πρόσληψις τῆς ἀφθαρσίας καί τῆς ἀθανασίας δέν σημαίνουν καί ἄρσιν τοῦ περιγραφτοῦ. «Μετεστοιχειώθη διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητος καί τῆς τριμέρου ἐγέρσεως τό πανάγιον αὐτοῦ σῶμα ἐπὶ τό κρεῖττον, καί οὐκέτι ἐστίν ἐν τοῖς προτέροις ιδιώμασιν... ἀλλὰ μετεποιήθη ἀπό θνητοῦ εἰς ἀθάνατον, ἀπό φθαρτοῦ εἰς ἀφθαρτον...

οὐ μέντοι καὶ ἀπερίγραφτον, οὐδέ ἀσχημάτιστον, οὔτε ἀμετάστατον, οὔτε ἀψηλάφητον, οὔτε ἀόρατον, οὔτε ἄκτιστον, οὔτε ἄναρχον· ταῦτα γὰρ μόνης θεότητός εἰσὶν ἰδιώματα» (Αγ. Ἀναστασίου Σιναΐτου PG 89, 212C).

Δέν μπορεί ἐπίσης νά εἶναι συγχρόνως φύσει περιγραφτό καί ἀπερίγραπτο. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Ἀδύνατον γάρ ἐν μιᾷ φύσει ἅμα τὰ ἐναντία φυσικά γενέσθαι», καί σέ ἄλλο σημεῖο: «Πῶς γάρ δυνατόν τήν αὐτήν φύσιν κατὰ ταῦτόν κτιστήν εἶναι καί ἄκτιστον, θνητήν καί ἀθάνατον, περιγραπτήν καί ἀπερίγραφτον;»⁽²⁵⁾ Καί οἱ Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διά παραθέσεως χωρίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀποδεικνύουν ὅτι, ἂν καί ἐθεώθη ἡ σάρξ τοῦ Χριστοῦ, παραμένει φύσει σάρξ, ὅπως καί οἱ ἄνθρωποι θεούμενοι παραμένουν φύσει ἄνθρωποι.⁽²⁶⁾

Ἐπομένως ἡ περιγεγραμμένη ἐν σμικροτάτῳ τάφῳ σάρξ τοῦ Κυρίου δέν μπορεί, οἶονεὶ συμπαρεκτεινομένη τῇ ἀπεριγράπτῳ αὐτοῦ θεότητι⁽²⁷⁾, νά εὑρίσκεται καί στούς πατρικούς κόλπους⁽²⁸⁾. Ἄλλωστε, ὅταν ὁ Χριστός ἔκαμε τίς ἐμφανίσεις του μετά τήν Ἀνάστασι, ὁ τάφος ἦταν κενός. Θά ἦταν βλάσφημο νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ὡς ἀπερίγραφτο τό σῶμα τοῦ Κυρίου θά ἦταν συγχρόνως καί στόν τάφο.

Στήν ὕμνολογία ὁμολογεῖται τό ἀχώριστον τῆς θεότητος ἀπό τήν τεθεωμένη ψυχή καί τό τεθεωμένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τόν θάνατο καί τήν τριήμερο ταφή Του: «Ἀνηρέθης, ἀλλ' οὐ διηρέθης, Λόγε ἧς μετέσχεσ σαρκός· εἰ γάρ καί λέλυνταί σου, ὁ ναός ἐν τῷ καιρῷ

τοῦ πάθους, ἀλλά καί οὕτω μία ἦν ὑπόστασις, τῆς θεότητος καί τῆς σαρκός σου...» (Ὁρθρος τοῦ Μεγ. Σαββάτου, ὥδή στ', Τριώδιον).

Ἀκριβῶς γιά τόν λόγο ὅτι μία ἦταν ἡ ὑπόστασις τῆς θεότητος καί τῆς σαρκός τοῦ Κυρίου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, μπορεῖ ἡ ὑμνολογία νά λέγει: «*Ἐν τάφῳ, σωματικῶς, ἐν Ἀδῇ δέ μετὰ ψυχῆς ὡς Θεός· ἐν Παραδείσῳ δέ μετὰ Ληστοῦ, καί ἐν θρόνῳ ὑπῆρχες Χριστέ, μετὰ Πατρός· καί Πνεύματος, πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος*» (Παρακλητική, ἦχος δ', Κυριακή πρωῒ, ὥδή α').

Ὁ Χριστός, ὡς ἡ ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν δύο φύσεσι, δέχεται τά ιδιώματα καί τῶν δύο φύσεων καί μπορεῖ νά λέγεται, τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως, κτιστός καί ἄκτιστος, περιγραπτός καί ἀπερίγραπτος, κλπ. Τόν τρόπο τῆς ἀντιδόσεως περιγράφει σαφῶς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἀλλά τόν καθιστᾷ σαφέστερο ὁ ἅγιος Φώτιος: «Διό καί ὁ αὐτός ἐστίν οὐράνιος καί ἐπίγειος, ὁρατός καί ἀόρατος, ὁρατός μέν μετὰ τῆς θεότητος, οὐ κατὰ τήν θεότητα, ἀλλά κατὰ τό σῶμα, ἀόρατος δέ πάλιν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, οὐ κατὰ τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά κατὰ τήν θεότητα, καί ὅσα ἄλλα τοιαῦτα κατὰ τήν εἰρημένην εὐσεβῇ θεωρεῖται διάκρισιν» (PG 103, 984A).

Αὐτό εἶναι τό μεγαλεῖο τῆς ὀρθοδόξως νοουμένης ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων! Αὐτός εἶναι καρπός τοῦ Ὁρου τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου! Καμμία σύγκρισις πρὸς τό θεοπασχητικό περιεχόμενο τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων!

ΣΤ. ΤΟ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Δέν εἶναι κατ' οὐσίαν ὑμνολογικό κείμενο. Ἀποτελεῖ ὁμως ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ὑμνολογίας, διότι καί περιέχεται στά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας (Τριώδιον) καί ἀναγινώσκεται στά πλαίσια λατρευτικῆς συνάξεως τῆς Ἐκκλησίας (τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας γινομένης λιτανεύσεως τῶν ἱερῶν Εἰκόνων). Διαλαμβάνει περὶ ὅλων τῶν μεγάλων αἱρέσεων καταλεπτῶς καί ἀποτελεῖ πλέον συμβολικό κείμενο τῆς Ἐκκλησίας. Παραθέτουμε μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ *Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας* ὡς κατακλεῖδα τῶν ὅσων περὶ Ἀντιχαλκηδονίων ἐλέχθησαν στὴν παροῦσα μελέτη:

i) «Τῶν εἰδότην τῆς τοῦ Χριστοῦ Μιᾶς, καί τῆς αὐτῆς Ὑποστάσεως, τὸ ἐν οὐσίαις διάφορον, καί ταύτης κτιστόν τε καί ἄκτιστον, τὸ ὁρατόν, καί ἀόρατον, τὸ παθητόν, καί ἀπαθές, τὸ περιγραπτόν, καί ἀπερίγραπτον καί τῇ μὲν θεϊκῇ οὐσίᾳ, τὸ ἄκτιστον, καί τὰ ὅμοια προσαρμοζόντων, τῇ δέ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τὰ τε ἄλλα καί τὸ περιγραπτόν ἀνομολογούντων, καί λόγῳ καί Εἰκονίσμασιν, αἰωνία ἡ μνήμη».

Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ὁμολογεῖται ἡ μία ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν Χριστῷ, τὸ διττόν τῶν φύσεων καί τὸ ἀσύγχυτον τῶν ιδιοτήτων ἑκατέρας φύσεως.

ii) «Τοῖς νοοῦσι καί φθεγγομένοις τὴν θέωσιν τοῦ προσλήμματος, μετάμειψιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς Θεότητα, καί μὴ φρονοῦσιν ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως, θείας μὲν ἀξίας καί μεγαλειότητος μετασχεῖν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου,

καί προσκυνεῖσθαι μιᾷ προσκυνήσει ἐν τῷ προσλαβομένῳ αὐτό Θεῷ Λόγῳ, καί εἶναι ὁμότιμον, ὁμόδοξον, ζωοποιόν, ἰσοκλεές τῷ Θεῷ καί Πατρί, καί τῷ παναγίῳ Πνεύματι, καί ὁμόθρονον, μή μέντοι γε δέ γενέσθαι ὁμοούσιον τῷ Θεῷ, ὡς ἐκστῆναι τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων, τοῦ κτιστοῦ, τοῦ περιγραπτοῦ, καί τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τοῦ Χριστοῦ θεωρουμένων, μεταμειφθῆναι δέ καί εἰς τὴν τῆς Θεότητος οὐσίαν· ὡς ἐκ τούτου εἰσάγειν, ἢ φαντασία, καί οὐκ ἀληθεία γεγονέναι τοῦ Κυρίου τὴν ἐνανθρώπησιν, καί τὰ πάθη ἢ τὴν τοῦ Μονογενοῦς Θεότητα παθεῖν, ἀνάθεμα».

Στό ἄρθρο αὐτό κατακρίνεται ἡ παρερμηνεία τῆς θεώσεως τοῦ προσλήμματος. Ἐνῶ δηλαδή πρόκειται περὶ πλουτισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ τῶν θείων δωρεῶν, οἱ αἵρετικοὶ τὴν θεωροῦν μεταβολή τῆς σαρκὸς στὴν φύσιν τῆς θεότητος, ὅποτε εἰσάγεται εἴτε δοκητισμός εἴτε θεοπασχητισμός. Περὶ τοῦ τί ἐστὶ θεώσις, γράφει ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης: «Θέωσις ἐστίν, ἢ ἐπὶ τό κρεῖττον ὕψωσις, οὐ μὴν φύσεως μείωσις, ἢ μετάστασις... θεωθέν λέγεται τό, πρὸς μείζονα δόξαν ἀνυψωθέν, οὐ μὴν τῆς οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθέν» (PG 89, 77C).

iii) «Τῶν λεγόντων, ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου, ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως ὑπερυψωθείσα, καί ἀνωτάτω πάσης τιμῆς ὑπεκείμενη, ὡς ἐξ ἄκρας ἐνώσεως ὁμόθεος γενομένη, ἀμεταβλήτως, ἀναλλοιώτως, ἀσυγχύτως, καί ἀτρέπτως, διὰ τὴν καθ' Ὑπόστασιν ἔνωσιν, καί ἀχωρίστως καί ἀδιασπάστως μένουσα τῷ προσλαβομένῳ αὐτὴν Λόγῳ, ἰσοκλεῶς αὐτοτιμᾶται, καί προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει,

καί τοῖς βασιλικοῖς καί θείοις ἐγκαθίδρυνται θρόνοις ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὡς τά τῆς Θεότητος ἀν-
χήματα τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως, καταπλουτήσασα, σω-
ζομένων τῶν ιδιοτήτων τῶν φύσεων, αἰωνία ἡ μνήμη».

Παραλλήλως πρὸς τό προηγούμενο ἄρθρο, στό παρὸν ὁμολογεῖται ὅτι ἡ θέωσις τῆς σαρκὸς ἐγινε χωρὶς ἔκστα-
σί της ἀπὸ τὰ φυσικά της ιδιώματα, χάρις στήν ὑποστα-
τική ἔνωσι καί τήν λόγῳ αὐτῆς ὀρθοδόξως νοουμένη
ἀντίδοσι τῶν ιδιωμάτων.

iv) «Πέτρῳ τῷ κναφεῖ καί παράφρονι, τῷ λέγοντι,
Ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀνάθεμα».

«Ἰακώβῳ Ἀρμενίῳ τῷ Ζανζάλῳ, Διοσκόρῳ Πατρι-
άρχῃ Ἀλεξανδρείας, καί Σεβήρῳ τῷ δυσσεβεῖ,... ἀνάθε-
μα».

Τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ ἅγιοι Πατέρες
ἀπέκοψαν τοὺς ἀνωτέρω αἵρετικούς ἀπὸ τό σῶμα τῆς
Ἐκκλησίας. Ἄραγε τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐπλανήθη καί οἱ
αἵρετικοί αὐτοί σήμερα μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὀρθό-
δοξοι;

v) «Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδί-
δαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς
ἐδογματίσαν, ἡ οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις
ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τό ψεῦδος ὡς
ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστός ὡς
ἐδράδευσεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κη-
ρύσσομεν Χριστόν τόν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν... Αὕτη ἡ
πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὐ-

τη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τήν οἰκουμένην ἐστήριξεν...»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προσπαθήσαμε νά κατανοήσουμε ὅσο τό δυνατόν ἀκριδέστερα τό δογματικό περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καί νά ἐπιλέξουμε τοὺς πλέον ἀντιπροσωπευτικούς ὕμνους γιά τήν διαπραγμάτευσί τοῦ παρόντος θέματος. Πιθανῶς νά ἐσφάλαμε τόσο στήν ἐπιλογή τῶν ὕμνων ὅσο καί στήν κατανόησί των. Στήριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐδάφους τῆς ἐπεικίας τῶν εἰδημόνων πρὸς τήν σύμφυτο ἀδυναμία μας, προβαίνουμε σέ ὠρισμένα γενικά συμπεράσματα σχετικά μέ τό θέμα τῆς παρούσης πραγματείας:

1. Ἡ ὕμνολογία ὁμιλεῖ σαφῶς κατὰ τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων καί τῶν δογμάτων τους. Οἱ ὕμνοι αὐτοί ἀποτελοῦν ἀσφαλές δογματικό περιτείχισμα γιά τήν προσευχομένη καί λατρεύουσα τόν Θεό Ἐκκλησία. Ὡς ἐκ τούτου θεωροῦμε ἐπισφαλῇ ἀπό πνευματικῆς καί ἐπικίνδυνη ἀπό ἐκκλησιολογικῆς ἀπόψεως τήν λήψι ἀποφάσεων περὶ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἀντιθέτων πρὸς τό φρόνημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνολογίας.

2. Ἡ Χριστολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων εἶναι ξένη πρὸς τήν δογματική συνείδησι τῆς προσευχομένης Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ἔνωσίς των μέ τήν Ἐκκλησία χωρίς παντελῇ ἄρνησι τῶν αἵρετικῶν των δογμάτων, σημαίνει γι' αὐτούς μέν ἔνωσι ψευδῇ καί ἐν τῷ ψεύδει, γιά δέ τήν

Ἐκκλησία αἰτία τραγικῶν σχισμάτων καί μεγάλων ταιπωριῶν.

3. Οἱ Ὁρθόδοξοι κατέχουμε τόν μεγάλο πλοῦτο τῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκοσμίκευσις τῆς ἐποχῆς μας συνετέλεσε στήν μείωσι τῆς συμμετοχῆς μας στίς ἱερές Ἀκολουθίες. Ἐάν τηρήσουμε τήν σύμφωνο πρός τήν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας τακτική συμμετοχή στήν λατρεία καί προσευχή της καί τήν προσεκτική ἀκρόασι τῶν ἱερῶν ὕμνων, θά ἐλαχιστοποιήσουμε τόν προφανῆ κίνδυνο τῆς νοθεύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἥθους, αἰτίας τοῦ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ.

4. Ὁ πλοῦτος τῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ γιά τούς ἐμπροσώπους τῶν Ἀγιωτάτων Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τούς συμμετέχοντας εἰς θεολογικούς διαλόγους ἐδραῖο ἔρεισμα, πολύτιμο καί ἀναντικατάστατο βοήθημα καί ἀκαταμάχητο ὄπλο κατά τήν ἐπιτέλεσι τοῦ καθήκοντός των νά καθίστανται οἱ ἐξαγγελεῖς τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καί φρονήματος πρός τούς ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκομένους καί μετ' αὐτῆς διαλεγομένους ἀντιχαλκηδονίους θεολόγους. Καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἄλλωστε, ἀρκετές φορές ἀνεφέρετο στήν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας γιά νά στηρίξη τήν διδασκαλία περί τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ "σύνθετος φύσις" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων δέν ἀποτελεῖ ἓνα ἐναλλακτικό ὄρο γιά τήν περιγραφή τῆς συνθέτου ὑποστάσεως τῆς ὀρθοδόξου Χριστολογίας, ἀλλά ὄρο πού φανερώνει ἓνα αἰρετικό φρόνημα καί πού

πρέπει νά αποβληθῇ μεταξύ ἄλλων ἐκ μέρους τῶν Ἀντι-
χαλκηδονίων, ἐάν ἐπιθυμοῦν ἔνωσι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρ-
θοδόξου πίστεως* Γ' (3) 47, Περί τῶν δύο φύσεων κατὰ
Μονοφυσιτῶν.

2. Οἱ ἀκραῖοι Ἀλεξανδρινοὶ ἠρνοῦντο τίς Διαλλαγῆς
τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τόν Ἀντιοχείας Ἰωάννη.

2α. Ἡ ἀναφορά τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ
τῆς παραγρ. η' τοῦ Ὅρου της στήν δυνατότητα νά ὁμο-
λογεῖται ὁ Χριστός ἐκ δύο φύσεων δέν ἀντιστρατεύεται
τὴν ἀπόφασιν τῆς Δ'. Στὴν Δ' Οἰκουμενικὴ οἱ Πατέρες
ἤσαν κάθε δυνατότητα παρεκκλίσεως πρὸς τόν μονοφυ-
σιτισμό. Ἀντίθετα στήν Ε' κατεκρίθη ἡ παρερμηνεία τῆς
Δ'. Τό ἀντικείμενο τῶν Συνόδων δέν ἦταν ἀκριβῶς τό
ἴδιο, ἔστω καὶ ἂν τό γενικό θέμα ἦταν τό αὐτό. Περί
τούτου παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Καρμίρης:
«Κατ' ἀκολουθίαν δέν ὑφίσταται ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ
διαφωνία μεταξύ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Δ' καὶ Ε'
ἢ μείωσις τῆς Δ' διὰ τῆς παρούσης ἀποφάσεως τῆς Ε',
ὡς ὑπέθεσαν οἱ ἐν τῇ Δύσει». (*Τὰ δογματικά καὶ συμ-
βολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησί-
ας*, Ἀθῆναι 1960, τόμ. 1ος, σελ. 183).

3. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης κάνει τό ἐξῆς
σχόλιο περὶ τῆς ληστρικῆς αὐτῆς συνόδου: «... Ὁ δυσ-

τυχής Εὐτυχής ἀντιφερόμενος δῆθεν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ Νεστορίου, εἰς νέαν αἵρεσιν αὐτός ἐξώκειλε, μίαν φύσιν φρονῶν καὶ διδάσκων ἐπὶ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐν-ανθρώπησιν. Ὅθεν καὶ ταραχῆς ἐκ ταύτης γενομένης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ αὐτός βασιλεύς Θεοδοσίος ὁ μικρὸς ἐσύναξε καὶ δευτέραν Σύνοδον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῆς Ἐφέσου, Ἐξαρχον καταστήσας αὐτῆς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον, ἐλπίσας πῶς θέλει ἐπιτύχει ἄλλον Κύριλλον, οὗ καὶ διάδοχος ἀμέσως ἐγένετο, αὐτός δέ μᾶλλον εὐρέθη τὸυναντίον. Ἦν γάρ μονοφυσίτης, ὁμόφρων καὶ ὑπερασπιστής τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὅθεν καὶ τὴν κακοδοξίαν ἐκείνου ἐκύρωσε, καὶ τὸν θεῖον Φλαυϊανόν τὸν Κωνσταντινουπόλεως καθήρεσε, καὶ μυρία κακά ἐν αὐτῇ ἐγένοντο, ὧν ἡ κορωνίς, ὁ φόνος ἐστάθη τοῦ μακαρίου Φλαυϊανοῦ, διὰ τοῦτο δὴ αὕτη καὶ ὠνομάσθη ληστρική» (Πηδάλιον, Ἐκδ. Ρηγοπούλου 1982, σελ. 219 ὑποσ. 4).

4. Βλ. ἀνωτέρω ὑποσημ. ὑπ' ἀριθμ. 1. Ὁ δέ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἀκολουθῶν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων, σχολιάζει τό σημεῖο αὐτό ὡς ἑξῆς: «(Οἱ Πατέρες τῆς Δ' Συνόδου)... κατεδίκασαν καὶ τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαν τὸν δυστυχῆ Εὐτυχῆ Ἀρχιμανδρίτην, καὶ τὸν αὐτοῦ ὑπερασπιστὴν Διόσκορον τὸν μετὰ τὸν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὗτοι... τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις θεότητες καὶ ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καὶ ἐν αἷς γνωρίζεται καὶ προσκυνεῖται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχεον, μὴ νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νά μὴ ἦναι ὁ Χριστός τῆς αὐτῆς

φύσεως τοῦ Πατρὸς, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἄλλης τινός. Διότι, ἂν ἦτο μία ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Θεία ἔπρεπε νὰ ἦτο, ἡ ἀνθρωπίνη, ἡ οὔτε Θεία, οὔτε ἀνθρωπίνη, ἀλλ' οὐδετέρα. Καὶ εἰ μὲν ἦτο Θεία, ποῦ ἡ ἀνθρωπίνη, εἰ δέ ἀνθρωπίνη, πῶς, οἱ τοῦτο λέγοντες, δέν εἶναι ἀρνηταί τῆς Θεότητος; εἰ δέ οὐδετέρα, πῶς ὁ Χριστός δέν ἀναπλάττεται ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων; οὗ τί ἂν γένοιτο δυσσεδέστερον ἢ ἀφρονέστερον; νὰ λέγουσι μὲν ὅτι ὁ Θεός Λόγος ἐγένεν ἀνθρωπος, διὰ νὰ φθείρῃ καὶ τὴν ἐδικήν του θεότητα, καὶ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα; ταῦτα λέγει ὁ Φῶτιος ἐναντιούμενος εἰς τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν δυσσέβειαν ἐν τῇ περὶ τῆς τετάρτης Συνόδου ὑποθέσει».

5. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, *Τά δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 228.

6. Βλ. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ἀφοῦ ἐπισημαίνει τὴν διατήρησις ἑκατέρας φύσεως στὸν οὐσιώδη της ὄρο, προσθέτει μία ἐπιτυχῇ παρατήρησις περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἔνωσις δέν ἔγινε ἐν τῇ φύσει, ἔστω καὶ ἂν λέγεται φυσική: «Τό δέ ἀδιασπαστως ἅμα καὶ ἀσυγχύτως, σημαίνει τό μηδέ καινοτομηθῆναι τὰς συνελθούσας φύσεις διὰ τῆς ἐνότητος, ἀλλὰ τὴν ἔνωσιν τούτων ᾗ τε καὶ ὡσαύτως διαφυλάχθαι, καὶ ἑκατέραν τῶν φύσεων μένειν ἀμειώτως ἐπὶ τῷ οὐσιώδει ὄρω καὶ λόγῳ. Ἐντεῦθεν ἐκ τῆς ἐρμηνείας ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὅπου οἱ Πατέρες ὀνομάζουσι, κατὰ φύσιν, καὶ φυσικήν τὴν τῶν δύο φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ ἔνωσιν, δέν

φανερώνουσι μέ τό ὄνομα φυσικῇν, ὅτι ἡ ἐπί Χριστοῦ ἔνωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο ἐν τῇ φύσει, καί κατὰ φύσιν. Ἄπαγε (εἰ γάρ τοῦτο ἦτο, ἔπρεπε κατὰ τό ἀκόλουθον, ἐκ δύο φύσεων νά ἀποτελεσθῇ μία φύσις σύνθετος, ὅπερ τῶν μονοφυσιτῶν ἦτο δυσσεβές φρόνημα, καί ὄχι ὀρθόδοξον φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις δογματίζει, ὅτι αἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἠνώθησαν, ὄχι κατὰ τήν φύσιν, ἤ ἐν τῇ φύσει, ἀλλά καθ' ὑπόστασιν, καί ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. Δι' ὃ καί μία ὑπόστασις ἐστι τοῦ Χριστοῦ σύνθετος ἐκ δύο φύσεων Θεότητος τε καί ἀνθρωπότητος)» (Πηδάλιον, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 184, στήν ὑποσημείωσι).

7. Βλ. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. Γ' (5) 49, Περί ἀριθμοῦ φύσεων.

8. Βλ. *Συμβολή στόν ἐνδο-ορθόδοξο διάλογο γιά τήν "ὀρθοδοξία" τῶν Ἀντιχαλκηδονίων*, σελ. 92 τοῦ παρόντος τόμου.

9. Πηδάλιον, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 214, ὑποσημ. 1.

10. «... μεθ' ὧν (αἵρεσιαρχῶν) ἀπάντων καί πρό πάντων καί μετὰ πάντας καί κατὰ πάντας καί ὑπέρ πάντας ἔστω καί Σεβῆρος ἀνάθεμα, ὁ τούτων μαθητής ἐκμαγέστατος, καί πάντων χρηματίσας Ἀκεφάλων τῶν νέων καί τῶν παλαιῶν ὠμότατος τύραννος, καί τῆς ἀγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐχθρός δυσμενέστατος, καί τῆς Ἀντιοχείων ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας μοιχός ἀνομώτατος καί φθορεὺς βδελυρώτατος...» (Ἀγίου Σωφρονίου Πατριάρχ-

χου Ἱεροσολύμων *Συνοδική Ἐπιστολή*, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 216 ὑποσημ.).

11. «... οὐκ ἤργησεν (ὁ τῆς κακίας ἐφευρέτης) δι' αὐτῶν τῷ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματι τῆς πλάνης ἐπεγείρειν σκάνδαλα, ενός θελήματος καί μιᾶς ἐνεργείας ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ενός τῆς Ἁγίας Τριάδος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ καινοφώνως ἐνσπείρας τὴν αἵρεσιν, τῇ Ἀπολλιναρίου, Σεβήρου καί Θεμιστίου τῶν δυσσεβῶν φρενοβλαβεῖ κακοδοξία συνάδουσαν, καί τό τέλος τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ αὐτοῦ ενός Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνελεῖν διά τινος δολερᾶς ἐπινοίας σπουδάζουσιν...» (ἐκ τοῦ Ὅρου πίστεως τῆς ΣΤ' Οἰκουμ. Συνόδου) καί ἐπίσης: «... ὥς καί ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῇ καί Διόσκορον δυσφημήσαντας, τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα, συνυποβάλλοντες αὐτοῖς Σεβήρον, Πέτρον καί τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλόπλοκον σειράν» (ἐκ τοῦ Ὅρου πίστεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

12. Δέν κατεδίκησε θεδαίως ἡ Δ' Οἰκουμ. Σύνοδος τόν Σεβήρο, ἀλλά ἡ διδασκαλία τῆς Συνόδου αὐτῆς ἀπέτελεσε ἀσφαλές κριτήριον γιά τὴν καταδίκη του ἀπὸ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 536 καί ἀπὸ τίς ἐπόμενες Οἰκουμενικῆς Συνόδους.

13. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ σοφὸς αὐτός διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας γράφει περὶ αὐτοῦ: «Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ ἅγιος οὗτος Λέων (τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία, Φεβρουαρίου ιη')

πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυϊανόν κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Λέγουσι δέ ὅτι, ἀφοῦ ἐσύνθεσεν αὐτήν, τὴν ἔβαλεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου, καὶ μετὰ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς παρεκάλει αὐτόν, ἃν ἔχη κανένα λάθος νὰ τὴν διορθώσῃ. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφάνη ὁ Ἀπόστολος καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐδιώρθωσα αὐτήν. Ἡ δέ περικοπὴ αὐτῆς ἡ τὰς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν ἀκριβῶς καὶ ὑψηλῶς θεολογοῦσα, ἔχει ἐπὶ λέξεως οὕτω...»

14. Βλ. *Συμβολή...*, σελ. 105 τοῦ παρόντος τόμου.

15. Βλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. Γ' (10) 54, Περὶ τοῦ τρισαγίου.

16. Βλ. *Συμβολή...*, σελ. 87 τοῦ παρόντος τόμου.

17. Βλ. ἁγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. Γ' (4) 48.

17α. Οἱ μελέτες εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) V. C. Samuel, *The manhood of Jesus Christ in the Tradition of the Syrian Orthodox Church*, G.O.T.R., vol. XIII, p. 160. 2) Severius Zaka Iwas, *The Doctrine of the one nature in the Syrian rites*, G.O.T.R., vol. XIII, p. 309.

18. V. C. Samuel, *The manhood of Jesus Christ in the Tradition of the Syrian Orthodox Church*, G.O.T.R., vol. XIII, p. 161.

19. Ἐνθ' ἄνωτ.

20. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Γ' (3) 47.

21. Habte Mariam Worquineh, *The Mystery of the Incarnation*, G.O.T.R., vol. X, 1964-65, p. 159.

22. Ἐνθ' ἄνωτ.

23. Πηδάλιον, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 185, ὑποσημ. 1.

24. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Γ' 3 (47).

25. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβής...*, Ε.Π.Ε. τόμος 1ος, σελ. 512 καί 290.

26. Μήλια Σπυρίδωνος, ἀρχιμ., *Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καί δαψιλεστάτη Συλλογή*, Παρίσιοι 1762, τόμος 2ος, σελ. 856. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά λεχθῇ ἐκτενῶς περί τοῦ πῶς, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, ὁ θεούμενος ἄνθρωπος εἶναι χάριτι «ἄναρχος, αἰδῖος, ἀτελεύτητος, ταῦτόν δ' εἶπεῖν ἄκτιστος...» (Παν. Χρήστου, *Ἀγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ Συγγράμματα*, Θεσσαλονίκη 1962, τόμ. Ι, σελ. 308, 14)· πῶς «ἡ θέωσις πασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν χαρίζεται τήν ἀπόπαυσιν, ὡς τόν Θεόν διά τε τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντος τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων» (ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 573, 10-19)· καί πῶς «ἐξίστησιν τόν θεούμενον ἡ θέωσις, εἰ καί τοῖς ὅροις τῆς φύσεως αὐτή περιεΐληπται» (ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 368, 30), περί τοῦ ὁποίου ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει ὅτι «συνιδεῖν οὐκ ἔχει» (ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 368, 30).

27. Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἑκδοσις ἀκριβής..., Ε.Π.Ε. τόμος 1ος, σελ. 314.

28. Χωρίς νά θέλουμε νά ἀποδώσουμε τοπικές κατηγορίες στήν ὑπέρ ἔννοια καί κατάληψιν Πατρική δεξιὰ (Ἀγ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἑκδοσις ἀκριβής... Δ' 2 (75), λέγομε ὅτι καί ἐκεῖ καθημένου τοῦ Χριστοῦ μετά σαρκός, ἡ σάρξ δέν ἔχει ἐκστῇ τῶν φυσικῶν τοῦ κατ' εἰκόνα καί θεοκτίστων (PG 89, 212D) ιδιωμάτων της, ὅπως εἶναι π.χ. τό περιγραπτόν.

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΛΗΘΕΥΩΜΕ ΕΝ ΑΓΑΠΗ

Σχόλιο στην προσφώνησι τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ κατὰ τὴν ἐνθρόνησι τοῦ νέου Πατριάρχου (Καθολικοῦ) τῶν Ἀρμενίων Καρεκίν Α΄
(Ἰούλιος 1995)

Στίς ἡμέρες μας ποικίλες μορφές ἐνοποιήσεων ἐκφράζουν κατὰ βάθος τὴν πανανθρώπινη προσδοκία γιὰ πραγματοποίησι μιᾶς ἐνότητος, πού νά ἀνταποκρίνεται πλήρως στίς βαθύτερες ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καί εἶναι πραγματικά λυπηρό νά μή ἐκπληρώνεται ἡ προσδοκία αὕτη, ἐπειδὴ κάποιες ἠθελημένες ἢ ἀθέλητες πρωτοβουλίες ὁδηγοῦν σέ "ἐνότητα" παρὰ τὴν μόνη Ἀλήθεια, πού εἶναι ὁ Χριστός.

Ὁ Χριστός ἔχυσε τό θεῖο του Αἷμα στὸν Σταυρό γιὰ νά ἐπιτελέσῃ τὴν μόνη ἀληθινὴ καὶ αἰώνια ἐνότητα μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Χορηγεῖ τό Ἅγιον Πνεῦμα καὶ συγκαλεῖ ὅλο τὸν κόσμον σ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα: «Ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλώσσας διένειμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε...» Καί εἶναι ὕδρις νά ἀθετῇται ἡ θεία αὕτη προσφορά λόγῳ τῆς ὁποιασδήποτε κοσμικῆς καὶ προσκαίρου σκοπιμότητος.

Ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, μένει διὰ τῶν αἰώνων ἡ μόνη ἐλπίδα ἀληθινῆς ἐνότητος. Μὲ αὐτὴ τὴν ιδιότητα ἡ Ἐκκλησία πραγματοποιεῖ θεολογικούς Διαλόγους, ἀποβλέπουσα στὴν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων στὴν ἐνότητα αὐτή. Καὶ εἶναι κρίμα ἀντὶ τῆς ἀληθοῦς ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία νὰ στοχεύουμε σὲ ἐνοποίησι —ἔστω καὶ ἐκκλησιαστικὴ— μακρὰν τῆς ἀκριβείας τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως καὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Τό σύντομο αὐτό ἄρθρο ἔχει σκοπὸ νὰ ἐπισημάνῃ δύο σημεῖα:

—Πρῶτον, τὴν τάσι νὰ θεωροῦνται οἱ ἑτερόδοξοι, καὶ ἐν προκειμένῳ οἱ Ἀρμένιοι, ὡς ὀρθόδοξοι πρὸ τῆς τελικῆς Συνοδικῆς αποφάνσεως τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν συμπερασμάτων τοῦ ἐν ἐξελίξει θεολογικοῦ Διαλόγου μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων.

—Δεύτερον, τό χρέος νὰ ἀληθεύωμε ἐν ἀγάπῃ. Οἱ ἑτερόδοξοι λαοὶ ἔχουν πρωτίστως ἀνάγκη τῆς ἀληθείας τῆς Πίστεως, τὴν ὁποία ὀφείλουν τὰ ὀρθόδοξα χεῖλη νὰ μαρτυροῦν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Δέν μπορεῖ νὰ νοηθῇ "ἐκκλησιαστικὴ διπλωματία" στὰ θέματα τῆς Πίστεως.

Στίς 9 Ἀπριλίου 1995 ἐνθρονίσθηκε ὁ νέος Καθολικός (Πατριάρχης) τῶν Ἀρμενίων, Καρεκίν ὁ Α'. Γιὰ τοὺς Ἀρμένιους, πού συνδέονται μὲ τὴν Ἐκκλησία τους κατὰ ἓνα ἰδιαίτερο τρόπο, τέτοια γεγονότα ἀποτελοῦν ἀναμφιβόλως σταθμοὺς στὴν ἱστορία τους, διότι σχετί-

ζονται μέ τήν ἴδια τήν ταυτότητα τοῦ λαοῦ τους καί σηματοδοτοῦν τήν μελλοντική του πορεία.

Τό γεγονός ἀκριβῶς αὐτό κάνει πολύ ἐπίκαιρο τόν λόγο τοῦ προφήτου Ἡσαΐου: «οὐαί οἱ λέγοντες τό πικρόν γλυκύ καί τό γλυκύ πικρόν», ὁ ὁποῖος σημαίνει ὅτι εἶναι διπλᾶ τραγικό τό ἀποτέλεσμα τῆς πλάνης σέ τέτοιες ιστορικές στιγμές. Πρῶτα γιά τήν πνευματική ὑπόστασι τοῦ ἰδίου τοῦ ἁρμενικοῦ λαοῦ καί ἔπειτα γι' αὐτούς πού χωρίς νά τό καταλαβαίνουν γίνονται οἱ κήρυκες "ἐτέρου εὐαγγελίου" (Β' Κορ. 11, 4).

Τόν ἐνθρονισθέντα Καθολικό ἐτίμησαν μέ τήν παρουσία τους οἱ ὁμόδοξοί του Προκαθήμενοι τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν καί ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν. Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐξεπροσώπησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος καί προσεφώνησε τόν Καθολικό Καρεκίν Α' ἐξ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (*Ἐπίσκεψις* 517/30-4-95).

Οἱ στιγμές αὐτές ἀπαιτοῦν ἀναμφιδόλως εὐγένεια, μεγαλοκαρδία καί ἀδροφροσύνη. Ἀλλά συγχρόνως ἀπαιτοῦν ἀκεραιότητα φρονήματος, διότι εἶναι στιγμές πού προσδιορίζουν τήν ταυτότητα τῶν προσώπων καί τῶν θεσμῶν.

Παρ' ὅλον τόν σεβασμό μας πρὸς τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ἑλβετίας, θεωροῦμε εἰλικρινῆ ἀνταπόκρισι στήν φωνή τῆς συνειδήσεώς μας τό νά ποῦμε ὅτι τό ὕφος τῆς προσφωνήσεώς του δέν ἁρμόζει οὔτε πρὸς τόν θεολογικό χαρακτήρα τοῦ Ἀρμενίου Καθολικοῦ, οὔτε

πρός τήν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας προΐσταται. Πολύ περισσότερο, ἔρχεται σέ ἀντίθεσι πρὸς τό πνεῦμα καί τό φρόνημα τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἐλβετίας χρησιμοποίησε ἐκφράσεις, οἱ ὁποῖες ταιριάζουν ἀποκλειστικά καί μόνο σέ ὀρθόδοξο ιεράρχη καί χαρακτηρίζουν μία ὀρθόδοξο Τοπική Ἐκκλησία. Ἡ χρησιμοποίησίς τους πρὸς τιμὴν τοῦ νέου Ἀρμενίου Προκαθημένου:

α) Συνιστᾷ ἐκκλησιολογική παρέκκλισι, πού φανερώνει «ἀναισθησία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας», γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἔκφρασι τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ.

Δέν εἶναι δυνατόν μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία κατὰ τίς ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τήν διδασκαλία κορυφαίων Ἀγίων Πατέρων ἀποτελεῖ αἵρεσι (βλ. *Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας*), νά θεωρῇται καί νά ὀνομάζεται "Ἀγιώτατη Ἐκκλησία", "ἐκλεκτόν καί ἔνδοξον μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ" καί "νοητή ναῦς". Οὔτε πάλιν ὁ Προκαθήμενος μιᾶς ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας μπορεῖ νά χαρακτηρίζεται ὡς "ιστάμενος εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ", ὡς "οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ" καί ὡς "δεδοκιμασμένος οἰακοστρόφος τῆς νοητῆς νηός". Οὔτε, τέλος, εἶναι δυνατόν στόν ἐκτός Ἐκκλησίας καί Ὁρθοδοξίας εὐρισκόμενο ἐπίσκοπο νά ἐμπιστευώμεθα τήν ἀποστολή νά "ἀκτινοβολῇ συνεχῶς τόν πνευματικόν δυναμισμόν τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως".

β) Σκανδαλίζει τό πλήρωμα τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησί-
ας, τό ὁποῖο ἔχει μάθει: νά πιστεύη "εἰς Μίαν Ἁγίαν
Καθολικὴν καί Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν", τὴν Ὁρθό-
δοξο Ἐκκλησία, ἡ ὁποία καί μόνο ἀποτελεῖ τό ἅγιο Σῶ-
μα τοῦ Χριστοῦ· νά διακρίνῃ τοὺς ἀληθεῖς ἀρχιερεῖς καί
ποιμένας τῶν προβάτων ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς μέ τό ση-
μεῖον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τῆς εὐσεβοῦς ζωῆς· καί
νά ἀναγνωρίζῃ ὡς ἀπλανεῖς διδασκάλους καί κήρυκας
Ὁρθοδοξίας τοὺς ὀρθοδόξους μόνο ἀρχιερεῖς. Διότι ἔ-
χει ὑπ' ὄψιν του τόν λόγο τοῦ Μεγ. Βασιλείου: «οἱ δέ
τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ
ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις
τοῦ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν. Οἱ μὲν γάρ πρῶτοι
ἀναχωρήσαντες, παρὰ τῶν Πατέρων ἔσχον τὰς χει-
ροτονίας, καί διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν
ἔσχον τό χάρισμα τό πνευματικόν, οἱ δέ ἀπορραγέντες,
λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζεῖν, οὔτε τοῦ χειροτο-
νεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύναντο χάριν Πνεύματος
Ἁγίου ἐτέροις παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασιν» (Κανο-
νικὴ Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμφιλόχιον).

γ) Στερεῖ ἀπὸ τοὺς Ἀρμενίους τὴν δυνατότητα νά ἐπι-
στρέψουν στὴν ἀληθῆ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καί ἐπο-
μένως νά ἔχουν ἀληθῆ κοινωνία καί ἐνότητα μέ τόν Θεό
καί τόν ὀρθόδοξο λαό τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σκιαγράφησις τῆς θεολογικῆς προσωπικότητος τοῦ
Καθολικοῦ Καρεκίν Α', ἃν καί ἐκφεύγῃ τῶν ἐνδιαφερόν-
των τῶν μὴ εἰδικῶν θεολόγων, ὅμως εἶναι ἀπαραίτητη

στό σημείο αυτό, για να δειχθῇ ὅτι ἀπό τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀρμενίου Προκαθημένου δέν συνάγεται ἡ ὀρθοδοξία του.

Στήν εἰσήγησί του στήν Διάσκεψι τοῦ Aarhus (βλ. Karekin Sarkissian, *The doctrine of the Person of Christ in the Armenian Church*, G.O.T.R., vol. X, 2, 1964-65, p. 108-121) διαλαμβάνει περί τῆς ὁμολογίας, τήν ὁποία δίνουν οἱ Ἀρμένιοι ὑποψήφιοι ἀρχιερεῖς καί στήν ὁποία μεταξύ ἄλλων λέγεται: «Πιστεύουμε ὅτι (ὁ Χριστός εἶναι)... ἓνα πρόσωπο, μία ὑπόστασις καί μία ἡνωμένη φύσις» (σελ. 109). Ἐπειδή ἡ ὁρολογία ἀποτελεῖ κρίσιμο παράγοντα στήν ἔκφρασι τῆς πίστεως, ὁ Καρεκίν προβαίνει σέ διασάφησι τοῦ ὅρου "ἡνωμένη φύσις" χρησιμοποιοῦν Ἀρμενικά κείμενα τοῦ Ε' αἰῶνος: «Ἐπομένως, τά δύο, ὁ Λόγος καί ἡ σάρξ, τά ὁποῖα ἦσαν χωρισμένα πρό τῆς Ἐνσαρκώσεως, ἔγιναν ἓνα μετά τήν Ἐνσάρκωσι» (σελ. 110). Τί εἶναι ὁμως αὐτό τό "ἓνα"; Ὁ ἴδιος ὁ Καρεκίν ἐρμηνεύει: «... γιά ἐκείνους πού λέγουν "δύο φύσεις σέ ἓνα Πρόσωπο (σ.σ. ἐννοεῖ τούς Ὁρθοδόξους), αὐτή ἡ τελευταία ἔκφρασις καθίσταται κενό γράμμα, ἐάν οἱ συγγραφεῖς τῆς δέν δέχωνται μία ἐνότητα ἐν τῇ φύσει» (σελ. 110, ὑποσημ. 4).

Κατά τόν Καρεκίν, ἡ ἀπόρριψις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν ἦταν στοιχεῖο τῆς Ἀρμενικῆς θεολογίας τοῦ Ε' μόνο αἰῶνος (σελ. 111), ἀλλά καί τῆς μεταγενεστέρας. Ὡς ἀποδείξεις προσάγονται:

α) Ἡ Ἐπιστολή τῶν Ἀρμενίων πρὸς τόν Πατριάρχη Κων/λεως ἅγιο Φώτιο, τήν ὁποία σχολιάζων ὁ Καρεκίν

γράφει: «*Ἀλλά ὁ Vardapet Sahag μαζί μέ ὅλους τούς ἄρμενίους θεολόγους εὐρίσκει γελοία τήν ἔνωσι ἐν τῷ προσώπῳ χωρίς τήν ἔνωσι ἐν τῇ φύσει*» (σελ. 114).

β) Ἡ συνάντησις τοῦ Ὁρθοδόξου Μητροπολίτου τῆς Μελιτηνῆς Θεοδώρου καί τοῦ Ἀρμενίου Καθολικοῦ Khatchig κατά τόν 10ον αἰῶνα, τῆς ὁποίας τά ἀποτελέσματα ἦσαν ἀρνητικά, διότι οἱ Ἀρμένιοι ἐπανελάμβαναν τίς ἴδιες αἰτιάσεις τοῦ παρελθόντος κατά τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (σελ. 115).

γ) Ἀπόσπασμα Ἐπιστολῆς τοῦ ἄρμενίου θεολόγου Samuel (10ος αἰών), στό ὁποῖο ἀναφέρεται: «*Δέν συμφωνοῦμε μέ τήν νέα διδασκαλία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καί τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος, ὁ ὁποῖος ὀρίζει δύο φύσεις τοῦ σαρκακωμένου Θεοῦ Λόγου...*» (σελ. 116).

Ὁ μονοενεργητισμός εἶναι, ἐπίσης, μόνιμη κατηγορία στήν θεολογική σκέψι τοῦ Καρεκίν, ὅπως συνάγεται:

α) Ἀπό τήν ἐπιχειρηματολογία του βάσει τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἰδίου θεολόγου Samuel: «*Ἐπειδή Αὐτός (ὁ Χριστός) εἶναι ὁ Μονογενής Υἱός τοῦ Πατρός, καί ἐπίσης Αὐτός εἶναι ὁ μονογενής τῆς μητρός, εἶναι Ἕνας Υἱός· καί ὥς Ἕνας Υἱός, εἶναι Ἕνας Χριστός· καί ὥς Ἕνας Χριστός, Ἕνα Πρόσωπο· καί ὥς Ἕνα Πρόσωπο, μία ὑπόστασις· καί ὥς μία ὑπόστασις, μία θέλησις· καί ὥς μία θέλησις, ἐπίσης μία ἐνέργεια· καί ὥς μία ἐνέργεια, μία φύσις· καί ὥς ἀληθῶς Αὐτός εἶναι μία φύσις*» (σελ. 116).

6) Ἀπό τήν ἀπάντησί του σέ ἐρώτησι ὀρθοδόξου θεολόγου περί τοῦ πῶς ἐννοοῦν οἱ Ἀρμένιοι τήν μία θέλησι καί τήν μία ἐνέργεια: «*Ὅταν ὁμιλοῦμε γιά μία, πάντοτε ἐννοοῦμε μία ἡνωμένη, καί ὄχι μία ἀπλή ἀριθμητικῶς*» (σελ. 120), καί

γ) Ἀπό τήν γνώμη του περί τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος ὅτι σ' αὐτόν περιγράφονται δύο αὐτόνομες ὀντότητες μέ τίς ἰδιαιτέρες ἐνέργειές τους (σελ. 117).

Αὐτές οἱ ἀπόψεις δέν ἔχουν ἀνακληθῇ μέχρι σήμερα, παρά τήν ἐξέλιξι τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων. Βάσει αὐτῶν τῶν ἀπόψεων ὁ Καθολικός Καρεκίν ὁ Α΄ δέν φαίνεται νά ἀκολουθῇ τά ἴχνη τῶν Ἀρμενίων Καθολικῶν τῆς Κιλικίας τοῦ 12ου αἰῶνος Νερσῆ Δ΄ καί Νερσῆ Ταρσοῦ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ὁποίων εἶχε σημειωθῇ σημαντική δογματική καί ἐκκλησιολογική προσέγγισις – ὄχι ἀκριβῆς ταυτότητος – τῶν ἀρμενίων ἐπισκόπων πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς ὁποίας δέν ἐπετεύχθη λόγω τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐπισκόπων καί ἡγουμένων τῆς παλαιᾶς Ἀρμενίας.

Κατόπιν τούτων,

– Δέν ἀποδεικνύονται ἄστοχες οἱ ἐκφράσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐλβετίας, μέ τίς ὁποῖες παρέχονται τίτλοι ὀρθοδοξίας εἰς ἑτεροδόξους παρά τήν Πίστι καί τήν μακράιωνα Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας;

– Δέν εἶναι εὐνόητο ὅτι ὁ ὀρθόδοξος λαός δέν μπορεῖ νά ἀναγνώρισῃ τόν Ἀρμένιο Προκαθήμενο ὡς ἀληθῆ ἱε-

ράρχη τοῦ Χριστοῦ καί κήρυκα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καί τήν ἁρμενική Ἐκκλησία ὡς ἔνδοξο καί ἐκλεκτό μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ;

—Δέν δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ θεολογικός Διάλογος δέν διατηρεῖ τόν χαρακτήρα πού τοῦ ἀρμόζει, δηλαδή νά ἀποτελῇ ἔκφρασι τῆς ἱεραποστολικῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά μετατρέπεται σέ μέθοδο παρακάμψεως θεμελιωδῶν δογματικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν ἀρχῶν;

—Δέν εἶναι τεραστία ἡ εὐθύνη μας, ὅταν στεροῦμε τόν πολυπαθῆ, καί γι' αὐτό συμπαθῆ, ἁρμενικό λαό ἀπό τό ἀληθινό φῶς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τήν ἀληθῆ κοινωνία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδή γιά διαφορικούς λόγους δέν μαρτυροῦμε ἀληθεύοντες τήν ἐκτός Ἐκκλησίας θέσι του καί τήν ἀνάγκη ἐπιστροφῆς του σ' αὐτήν; Τήν στιγμή μάλιστα πού καλῶς ἀναγνωρίζουμε καί πολλαπλῶς συμπαραστεκόμεθα στόν δίκαιο ἀγῶνα του γιά ἐπίγεια ἱστορική δικαίωσι;

Η ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ «ΚΑΘΑΡΣΙΣ» ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Σεπτέμβριος 1995)

Μέ ὁδύνῃ ψυχῆς διαβάσαμε στό ἐπίσημο δελτίο τοῦ πατριαρχικοῦ Κέντρου ἐν Σαμπεζύ (*Ἐπίσκεψις* 516/31-3-1995) ὅτι συνεκροτήθη εἰδική ἐπιτροπή ἐκ θεολόγων γιά τήν "κάθαρσι" τῶν λειτουργικῶν κειμένων. Πρόκειται γιά ἐγγείρημα τολμηρό. Ἀποροῦμε πῶς οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι τῆς ἐπιτροπῆς συγκατετέθησαν σέ μία τέτοια πρότασι, παρ' ὅτι γνωρίζουν ὅτι κατά τόν Μ. Βασίλειο προσευχόμεθα ὅπως πιστεύουμε καί πιστεύουμε ὅπως ὁμολογοῦμε στήν βάπτισί μας.

Τό νόημα τοῦ λόγου τοῦ Ἀγίου εἶναι σαφές καί ἀνεπίδεκτο παρεξηγήσεως. Ἡ προσευχή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ λατρευτική ἔκφρασις τῆς πίστεώς της. Ὅποιαδήποτε προσβολή τοῦ δόγματος ἀλλοιώνει ἀναποφεύκτως καί τόν χαρακτήρα τῆς προσευχῆς. Καί ἀντιθέτως, ὅποιαδήποτε ἀλλοίωσις τοῦ περιεχομένου τῆς προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει καί συνεπάγεται μεταβολή στό ἴδιο τό περιεχόμενο τοῦ δόγματος.

Δυστυχῶς τό φαινόμενο αὐτό παρατηρεῖται καί στά πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς

τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδόνιους διά τῆς συστάσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς γιά τήν "κάθαρσι" τῶν λειτουργικῶν κειμένων ἀπό ἐκφράσεις πού φαίνονται προσβλητικές στούς Ἀντιχαλκηδόνιους. Τό ἐγχείρημα ἦταν ἀναπόφευκτο. Ἐφ' ὅσον ἔπρεπε οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι νά εὑρεθοῦν κάτω ἀπό τήν σκέπη νέας συμβιβαστικῆς φόρμουλας πίστεως, ἦταν λογικό νά προσαρμοσθοῦν καί τά λειτουργικά κείμενα, διά τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται, στό νέο αὐτό δογματικό μόρφωμα.

Ἐχει πολλάκις λεχθῇ –καί θά λεχθοῦν περισσότερα, ἐάν χρειασθῇ– ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις μεταξύ ὀρθοδόξων καί ἀντιχαλκηδονίων ἀντιπροσώπων περί τῆς δῆθεν κοινῆς Πίστεως δέν ἐκφράζουν τήν ὀρθόδοξο αὐτοσυνειδησία. Τοῦτο τό γεγονός καταγγέλλει σθεναρῶς μέ τό Ὑπόμνημά της ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους (14/27 Μαΐου 1995). Τώρα μέ πόνο ψυχῆς διαπιστώνουμε ὅτι καί ἡ ἐπιχειρουμένη "κάθαρσις" τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας δέν συμβιδάζεται πρὸς τήν ὀρθοδοξία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας.

Γιά τήν συναγωγή συμπερασμάτων σχετικῶς πρὸς τήν μελετωμένη "κάθαρσι" ἐπελέξαμε τόν σχολιασμό τῆς Ἀκολουθίας τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τήν ὁποία ἐφέτος ἐορτάσαμε μέ καρδιά συνεχόμενη ἀπό τήν ἀγωνία γιά τήν ἐξέλιξι τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Οἱ Κοινές Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν λόγῳ Δια-

λόγου περιβάλλονται μέ ἐκκλησιαστικό κῦρος καί χαρακτηρίζονται ὡς βάσις τῆς προωθήσεως τοῦ Διαλόγου πρὶν ἀπὸ τὴν συνοδική ἀπόφανσι τῶν Τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς ὀρθοδοξίας των. Μεθοδεύεται ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐναντίον τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἵρεσιάρχων, χωρὶς νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη διασαλεύει τό κῦρος καί τὴν αὐθεντία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί αὐτό ἀκόμη τό ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας. Συζητεῖται ὁ τρόπος συλλειτουργίας μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων Προκαθημένων. Συγκροτεῖται εἰδική ἐπιτροπή Θεολόγων μέ σκοπὸ τὴν ἐκπόνησι θεολογικῶν καί ἐκλαϊκευμένων διδλίων, μέ τὰ ὁποῖα θά διδαχθῇ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ πίστις πού τοῦ κληροδότησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες περὶ τῶν αἵρετικῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἦταν ἐσφαλμένη. Τέλος συγκροτεῖται εἰδική ἐπιτροπή μέ σκοπὸ νά ἐκκαθάρῃ τὰ λειτουργικά κείμενα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ στοιχεῖα προσβλητικά γιὰ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους, παραβλέποντας τό γεγονός ὅτι τὰ κείμενα αὐτά ἦσαν ἐπὶ αἰῶνες ἡ προσευχή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ μνήμη τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐορτάζεται τὴν Κυριακὴ πού συμπίπτει μεταξύ 13ης καί 19ης Ἰουλίου. Ἡ παλαιὰ χειρόγραφος παράδοσις κατὰ τὴν ἡμέρα αὕτη ὀρίζει τὴν μνήμη τῶν πρώτων ἑξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὁ δέ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης θεωρεῖ ὀρθώτερο τὸν συνεορτασμό καί τῶν

ἑπτὰ Συνόδων κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτή, προσθέτων μεταξὺ ἄλλων: «... ἔπρεπε νά ψάλλεται ἐν τῷ Ὁρθρῳ καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ τροπαρίου ἀναφερόμενος θαυμαστός ἐκεῖνος κανὼν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Νέου ἐν χειρογράφοις σωζόμενος, ὁ ὁποῖος περιέχει τὰς ὑποθέσεις ὅλων τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς αὐτός ψάλλεται κατὰ τὴν παροῦσαν Κυριακὴν ἐν τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις τοῦ Ἁγίου Ὁρους...»

Ἡ καθιέρωσις τῆς ἑορτῆς αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι οὔτε τυχαία οὔτε ἀπλῶς ὑπόθεσις εὐλαδικῆς ἀναμνήσεως τῆς συγκροτήσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Στά Πρακτικά τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου τῆς Κων/λεως τοῦ 536, τῆς συγκροτηθείσης ἐπὶ Πατριάρχου ἁγίου Μηνᾶ κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Σεβήρου τοῦ Ἀκεφάλου, διασώζεται ἡ πρᾶξις τῆς ἀνακηρύξεως τῆς παρούσης ἑορτῆς ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωάννου Β' καὶ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου τοῦ Α'. Ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὴν φιλομονοφυσιτικὴ τακτικὴ τῶν προηγουμένων αὐτοκρατόρων, πληγωμένος ἀπὸ τὴν ἀνίερη εἰσπήδησι αἰρετικῶν ἀρχιερέων στοὺς ἱερούς θρόνους τῶν ἐκκλησιῶν, στερημένος τὴν Θεία Κοινωνία λόγῳ καταλήψεως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Βασιλευούσης ἀπὸ αἰρετικούς πατριάρχας ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, μόλις ἀνέπνευσε τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπῆλθε τὸν ἑορτασμὸ τῆς παρούσης ἡμέρας ὡς σημεῖον τῆς νίκης τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τῆς αἱρέσεως.

Ὅπως κανεῖς δέν θά τολμοῦσε νά μειώσῃ τὴν αἵγλη τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας χωρὶς νά προσβάλλῃ συγ-

χρόνως αὐτήν τήν ἴδια τήν Ὁρθοδοξία, καθ' ὅμοιον τρόπο καί ἡ ὁποιαδήποτε ἀλλοίωσις τοῦ νοήματος τῆς παρουσίας ἑορτῆς τῶν Ἀγίων Πατέρων δέν μπορεί νά εἶναι παρά ὕβρις κατ' αὐτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Παραθέτουμε κατωτέρω ἀποσπάσματα κατ' ἐπιλογὴν ἀπό τήν πρᾶξι τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἑορτῆς:

«Εἰσόδου γενομένης κατὰ τό σὺνηθες ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἡμῶν μεγάλη ἐκκλησίᾳ ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ τῇ πεντεκαδεκάτῃ τοῦ ἐνεστῶτος Ἰουλίου μηνός τῆς ἐνδεκάτης ἐπινημήσεως παρὰ τοῦ δεσπότου ἡμῶν τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καί οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ καί ἡ ὑμετέρα θεοφίλεια, ἐν τῷ γενέσθαι αὐτόν σὺν τῷ εὐαγεῖ κλήρῳ περὶ τόν ἄμβωνα φωναί γεγόνασιν ἀπό τοῦ λαοῦ λέγουσαι· Πολλά τά ἔτη τοῦ πατριάρχου, πολλά τά ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλά τά ἔτη τῆς αὐγούστας, πολλά τά ἔτη τοῦ πατριάρχου· ἀκοινώνητοι διατί μένομεν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη; διατί οὐ κοινωνοῦμεν; ἐκ τῶν χειρῶν σου κοινωνῆσαι θέλομεν. διὰ πολλῶν ἐτῶν κοινωνῆσαι θέλομεν. ὀρθόδοξος εἶ, τίνα φοβεῖσαι; Σεβῆρον τόν Μανιχαῖον ἔξω βάλε. τήν ἀγίαν σύνοδον ἄρτι κήρυξον. ἡ ἀγία σύνοδος ἄρτι κηρυχθήτω. ἄξιε τῆς τριάδος, ἡ ἀγία Μαρία θεοτόκος ἐστίν. νικᾷ ἡ πίστις τῆς τριάδος, νικᾷ ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. τήν σύνοδον Χαλκηδόνος ἄρτι κήρυξον...

Ταῦτα αὐτῶν ἐκδοησάντων ἐδόθη αὐτοῖς ἀποκρίσις παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καί μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καί οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου αὕτῃ· μακροθυμήσατε ἵνα πρότερον προσκυνήσωμεν τό ἅγιον θυσιαστή-

ριον, καί μετά τοῦτο δίδωμι ὑμῖν ἀπόκρισιν. καί εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τό ἅγιον θυσιαστήριον ἐπέμειναν κράζοντες... Καί λοιπόν ἀνελθών ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος ὁ ἁγιώτατος καί μακαριώτατος ἡμῶν ἀρχιεπίσκοπος καί οἰκουμενικός πατριάρχης Ἰωάννης προσεφώνησε ταῦτα· Οἶδατε τοὺς ἐμούς ἁγῶνας, ἀγαπητοί, οὓς καί ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ὣν κατεβαλόμην, καί νῦν ἀντεσχόμην τῆς ὀρθοδοξίας καί ἀντέχομαι ἕως θανάτου... Καί μετά τὴν προσφώνησιν ἐπιμενόντων αὐτῶν ἐπὶ πλείστας ὥρας ταῖς αὐταῖς φωναῖς καί προσθέντων· τὴν σύναξιν τῆς συνόδου Χαλκηδόνης ἄρτι κήρυξον. τῶν ἐν Χαλκηδόνι πατέρων τὴν σύναξιν αὖριον κήρυξον. σήμερον ἐάν κηρύξης, αὖριον ἐπιτελεῖται..., ἐκηρύχθη ἡ σύναξις διὰ Σαμουήλ διακόνου οὕτως· Γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ὅτιπερ τῇ αὖριον μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καί ἐπισκόπων γενομένων τῶν κατὰ τὴν Χαλκηδονέων μητρόπολιν συναχθέντων...

Τούτων παρακολουθησάντων τῇ κυριακῇ, τῇ ἐξῆς, ἣτις ἐστὶν ἐξκαιδεκάτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡμέρα δευτέρα, ἐπιτελουμένης τῆς μνήμης τῶν προλεχθέντων ἁγίων πατέρων... λαβὼν τὰ δίπτυχα ὁ ἁγιώτατος καί μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος καί οἰκουμενικός πατριάρχης Ἰωάννης ἐκέλευσε ταγῆναι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους καί τὰ ὀνόματα τῶν τελευτησάντων ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων ἀρχιεπισκόπων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως Εὐφημίου καί Μακεδονίου καί μέντοι καί Λέοντος τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Ρώμης. Τότε φωνῇ μεγάλῃ πάντες οἱ τοῦ λαοῦ ὡς ἐξ ἐνός στόματος ἐβόησαν· εὐλο-

γητός κύριος ὁ θεός τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καί ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καί πολλήν δέ ὥραν ἀντιφωνούντων ἑκατέρων τῶν μερῶν καί ψαλλόντων τήν ψαλμωδίαν ταύτην, οἱ ψάλται ἐπετράπησαν ἀνελθόντες εἰπεῖν τό τρισάγιον, καί αὐτῶν ἀρξαμένων πᾶς ὁ λαός ἐπαύσατο καί ὑπήκουσε τοῦ τρισαγίου. καί τῷ καιρῷ τῶν διπτύχων μετά πολλῆς ἡσυχίας συνέδραμον ἅπαν τό πλῆθος κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου καί ἤκροῶντο. καί μόνον (=μόλις) ἐλέχθησαν αἱ προσηγορίαι τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων παρά τοῦ διακόνου καί τῶν ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ ἀρχιεπισκόπων Εὐφημίου καί Μακεδονίου καί Λέοντος, φωνῇ μεγάλῃ ἔκραξαν ἅπαντες· δόξα σοι κύριε. καί μετά τοῦτο μετά πολλῆς εὐταξίας ἐπληρώθη σύν θεῷ ἡ θεία λειτουργία».

Εἶναι συγκινητική ἡ ἀρχή τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Ὁ λειτουργικός χρόνος τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἐπιτρέπει νά ζοῦμε τά διώματα αὐτά τῆς Ἐκκλησίας καί σήμερα. Στά μοναστήρια ἔχουμε τήν δυνατότητα νά παρακολουθοῦμε στήν πληρότητά της τήν ἱερά Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων Πατέρων, νά προσευχώμεθα δι' αὐτῆς μαζί μέ ὅλη τήν Καθολική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Αὐτό ἀποτελεῖ εὐλογία, ἀλλά συνιστᾷ καί εὐθύνη. Τά ἄσματα πού ψάλλονται κατά τήν ἡμέρα αὐτή καί πολύ περισσότερο τά νοήματα πού περιέχονται σ' αὐτά ἀποτελοῦν ἱερά παρακαταθήκη. Ἐκφράζουν τό περιεχόμενο τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό θά ἀναπτύξουμε στήν συνέχεια αὐτά τά νοήματα, ὥστε νά δώσουμε τήν δυνατότητα στόν λαό τοῦ Θεοῦ νά ἀντιληφθῇ τό μέγεθος τῆς μελετωμένης

ὑδρεως κατά τῶν ἱερῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς ποιητής τῶν Προσομοίων τοῦ Ἑσπερινοῦ, καθὼς καί τοῦ πρώτου Κανόνος τοῦ Ὁρθρου, φέρεται ὁ ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, πατριάρχης Κων/λεως. Μέ τούς ὕμνους του ἐγκωμιάζει τήν Δ' καί τήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἀριστος θεολόγος ὁ ἴδιος, διετύπωσε ὑψηλές θεολογικές ἀλήθειες μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν τροπαρίων του.

Μέ τό πρῶτο ἤδη Προσόμοιο τοῦ Ἑσπερινοῦ ὀρίζει τήν αἰτία τοῦ ἐγκωμιασμοῦ τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ὁ ἀπερίγραφτος καί ἀνερμήνευτος Θεός Λόγος γίνεται ἀνθρωπος γιά χάρι μας ἀπό φιλανθρωπία. Ὅχι ὅμως ὅπως φρονοῦν οἱ αἵρετικοί, ἀλλ' ὅπως ἀληθινά ἐθεολόγησε ὁ ἀπόστολος καί εὐαγγελιστής Ἰωάννης. Τό σεπτόν σύστημα τῶν σοφῶν Πατέρων ἀνεκήρυξε τόν σάρκα γενόμενον Θεόν Λόγον *«διπλοῦν ταῖς φύσεσι, καί ταῖς ἐνεργείαις ὑπάρχοντα, διπλοῦν καί ταῖς θελήσεσιν, ἕνα τόν αὐτόν καθ' ὑπόστασιν»*. Αὕτη ἡ ὁμολογία τῶν Πατέρων περί τῶν δύο φύσεων, ἐνεργειῶν καί θελήσεων διασφαλίζει ἀπαραχάρακτη τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, τήν πίστι τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, τήν πίστι τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί ὁ εἷς τῆς Ἁγίας Τριάδος μόνον ὅταν ὁμολογῇται κατά τήν ἀνωτέρω διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅποτε καί τότε τοῦ ἀπονέμεται ἡ ἀληθινή προσκύνησις: *«ὅθεν σύν Πατρί τε, καί Πνεύματι γινώσκοντες Θεόν, ἕνα πιστῶς προσκυνοῦμεν σε»*.

Μετά από αὐτή τήν εἰσαγωγή στόν χαρακτήρα τῶν ἐγκωμίων, ὁ ἅγιος Φιλόθεος ἀπαριθμεῖ ὀνομαστικῶς τοὺς πρωτεργάτας τῶν αἱρέσεων. Στό δεύτερο Προσόμοιο τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀναφέρονται, πλὴν τῶν μεταγενεστέρων Μονοθελητῶν, καί οἱ γενεσιουργοί τῆς μονοφυσικῆς κακοδοξίας Εὐτυχῆς καί Διόσκορος μαζί μέ τόν δεινό καί κακόφρονα Νεστόριο. Ἡ ὀνομαστική ἀναφορά τῶν αἰρεσιαρχῶν διά τῶν ἱερῶν ὕμνων ἔχει ποιμαντικό χαρακτήρα. Ὁ λαός τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά εἰσέλθῃ στίς δογματικές λεπτομέρειες. Ἀναπαύεται ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος καί ὄχι τῆς μερίδος τοῦ Νεστορίου, τοῦ Εὐτυχοῦς, τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου. Ἀναγνωρίζει τήν ποιμαντική φροντίδα τῶν Ἁγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι κατέκριναν *«Ἀρείου τό βλάσφημον... μεθ' ὃν καί Μακεδόنيον... Νεστόριον, Εὐτυχέα καί Διόσκορον, Σαβέλλιον τε, καί Σεβήρον τόν Ἀκέφαλον»*, καί ζητᾷ ἱκετευτικῶς νά λυτρωθῇ ἀπό τήν πλάνη αὐτῶν (βλ. Δοξαστικό Ἀποστίχων Ἑσπερινοῦ).

Ὁ Κανὼν τοῦ ἁγίου Φιλοθέου στόν Ὁρθρο εἶναι θεολογικότατος. Ἐπικεντρώνει τό βάρος στήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἀλλά φανερώνει καί τήν ἀμεσώτατη σχέσι αὐτῆς πρός τήν Δ'. Ἡ θεολογία ἐκείνης περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν καί τῶν δύο θελήσεων τοῦ Χριστοῦ βασιζέται στήν θεολογία αὐτῆς περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου.

Τά Προσόμοια τῶν Αἰῶνων δέν ἀναφέρονται ρητῶς σέ μία μόνο Σύνοδο, ἀλλά σέ ὅλες μαζί. Τά νοήματα τῶν τροπαρίων αὐτῶν εἶναι πολύ σημαντικά:

α) Οἱ Ἅγιοι Πατέρες δέν συγκεντρώθηκαν ὡς ἓνας ἀνθρώπινος μόνον σύλλογος, τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν καί οἱ ἱκανότητές των ἤ ἀκόμη καί ἡ ὀργανωτική ποιότης θά ἐξησφάλιζε τήν ἀκεραιότητα τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως. Πρωτίστως συνῆλθον ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί ἐπιστράτευσαν ὅλη τήν θεοδώρητη σ' αὐτούς ποιμαντική ἐπιστήμη. Γι' αὐτό γράφει ὁ ἱερός ὑμνογράφος: «*Ὁλην συγκροτήσαντες τήν τῆς ψυχῆς ἐπιστήμην, καί τῷ θείῳ Πνεύματι συνδιασκεψάμενοι... οἱ σεπτοί Πατέρες*».

β) Καρπός τῶν Συνόδων ὑπῆρξε ἡ ἐπαναδιακήρυξις τῆς ἅπαξ παραδοθείσης ὑπό τῶν Ἀποστόλων Πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες «*θεοπνεύστως ἀπευ-
θέγγξαντο, ὡς Χριστοκήρυκες, εὐαγγελικῶς προϊστάμε-
νοι, δογμάτων οἱ μακάριοι*», καί ἔχοντες τόν ἄνωθεν φωτισμό «*ἐξέθεντο ὅρον θεοδίδακτον*». Οἱ Ὅροι τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἶναι κείμενα θεόπνευστα, ἐκπεφρασμένα τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί γι' αὐτό ἡ ἰσχὺς των εἶναι αἰωνία καί ἀδιαμφισβήτητος. Καί ἐπὶ πλέον, εἶναι τό γνώρισμα τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν ἐν τῇ αὐτῇ πίστει. Εἶναι σύμβολα πίστεως. Κάθε μορφή ὑποτιμήσεως τῆς σημασίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν Ὁρῶν των εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ καί ἀπορρίπτεται ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Δυστυχῶς τέτοια κρούσματα ἀναφαίνονται καί στίς ἡμέρες μας καί εἶναι σημεῖο ἀνησυχητικό.

γ) Οἱ Ποιμένες τῶν Ἐκκλησιῶν μέ τόν ἴδιο ζῆλο, μέ τόν ὁποῖο ἐργάσθηκαν γιά τήν διασφάλισι τῆς ὀρθοδό-
ξου πίστεως, κινήθηκαν καί γιά τήν ἀποκοπή τῶν ἀμετα-

νοήτων αίρετικῶν ἀπό τήν κοινωνία τῶν πιστῶν: «*θυμόν κινήσαντες νῦν τόν δικαιοτάτον ἐνδικώτατα, τοὺς βαρεῖς ἤλασαν, καί λοιμώδεις λύκους, τῇ σφενδόνῃ τῇ τοῦ Πνεύματος... πεσόντας ὡς πρός θάνατον, καί ὡς ἀνιάτως νοσήσαντας...*» Πόσο ἄκαιρη εἶναι ἡ γνώμη ὠρισμένων, οἱ ὅποιοι ἀποδίδουν ἔλλειψι ἀγάπης στοὺς Ἁγίους Πατέρας γιά τήν ποιμαντική τους αὐτή φροντίδα, καί πόσο μακρυνά εὐρίσκεται ἀπό τό πνεῦμα τῆς λατρευούσης Ἐκκλησίας!

Ὁ δεύτερος Κανὼν τοῦ Ὁρθοῦ ὁμιλεῖ ἀποκλειστικῶς περί τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Εἶναι ὁξύς κατά τό ὕφος καί δημιουργεῖ ἐντονή τήν ἐντύπωσι ὅτι ὑπάρχει σοβαρή καί σαφῆς διάστασις μεταξύ Ὁρθοδόξου Πίστεως καί αίρέσεως.

Στά τροπάρια τῆς α' ᾠδῆς ἡ Σύνοδος ἐγκωμιάζεται ὡς «*ἡ τῶν Πατέρων εὐσεβὴς ὁμήγυρις... ἡ τοῖς τοῦ θείου, Πατρός Κυρίλλου διδάγμασι, βαίνουσα σαφῶς καί ἐμμένουσα*», καί κατόπιν ἀναθεματίζεται κάθε ἓνας πού δέν ὁμολογεῖ τόν Χριστό ἐν δυσί ταῖς φύσεσι καί ταῖς ἐνεργείαις, «*ἡ γάρ τετάρτη Σύνοδος, τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἐμφρόνως οὕτως ἐθέσπισε*». Τοῦτο εἶναι πολὺ σημαντικό. Ἐκφράζει ὅτι ἡ πίστις τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος περί τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ ταυτίζεται πρὸς τήν πίστι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί πρὸς τήν ἀποστολικήν πίστι.

Τό συμπέρασμα πού συνάγεται εἶναι ἀπλό: ἡ πίστις τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὡς ἀντίθετη πρὸς ἐκείνην τῆς

Χαλκηδόνος, δέν εἶναι οὔτε ἡ πίστις τοῦ Κυρίλλου οὔτε ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ 630 θεοφόροι Πατέρες «τὴν Εὐτυχοῦς πλάνην, καὶ Σεθήρου αἵρεσιν, καταβαλόντες» ἐδογματίσαν τὸν Χριστό ἐν δυσὶ ταῖς οὐσίαις. Δέν ἔζησε θεδαίως ὁ Σεβήρος κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Δ' Συνόδου, ἀλλὰ ἀργότερα. Θά μπορούσε ὁ ὑμνογράφος νὰ χρησιμοποιήσῃ τό ὄνομα τοῦ Διοσκόρου, ἀντὶ τοῦ Σεθήρου, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ τό μέτρο. Ὅμως μπορούμε νὰ δοῦμε δύο λόγους πού δικαιολογοῦν τὴν διατύπωσι αὐτὴ τοῦ τροπαρίου. Πρῶτον, ἡ διδασκαλία τῆς Δ' Συνόδου εἶναι τόσο στερεὰ καὶ ἀνεπίδεκτος μονοφυσιτικῆς παρερμηνείας, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἐλέγχεται καὶ αὐτός ἀκόμη ὁ μεταγενέστερος μετριοπαθὴς μονοφυσιτισμός τοῦ Σεθήρου. Καὶ δεύτερον, ὑπάρχει μία ἐσωτερικὴ ἐνότης καὶ ἀρχὴ μεταξύ τοῦ εὐτυχιανισμοῦ καὶ τοῦ σεθηριανισμοῦ, τὴν ὁποία ἀκριδῶς καταβάλλει ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου.

Ἡ διδαχὴ τῶν αἵρεσιαρχῶν ἀποτελεῖ πλάνη, οἱ λόγοι τους εἶναι πλήρεις θανατηφόρου δηλητηρίου καὶ οἱ ἴδιοι ὁμοιάζουν μέ λύκους καὶ ἀρπακτικούς κύνας: «Δεῦτε Σεθήρου, Εὐτυχοῦς, καὶ Ἰακώβου τὴν πλάνην, Θεοδώρου Διοσκόρου σὺν τούτοις, ἀποθώμεθα τρανῶς», καὶ «Οἱ τοῦ Σεθήρου ἀναιδῶς, ἐναβρυνόμενοι λόγοις, τοῖς ἰοῦ θανατηφόρου ἐμπλέοις, καταισχύνθητε ἀεὶ, ἀποχωροῦντες ἅπαντες, τῆς Ἐκκλησίας ὥσπερ, λύκοι καὶ κύνες ἀρπάκτορες» (ὥδῃ γ').

Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐπανάλαβε τό ἐναντίον τοῦ Νεστορίου ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας

καί προσέθεσε τό ἀνάθεμα κατά τοῦ Εὐτυχοῦς. Μέ τήν δύναμι τοῦ ἰδίου Ὁρου κατεβλήθη καί τῶν δύο ἡ πλάνη. Στό Κάθισμα τῆς γ' ὥδῃς ὁ ὑμνογράφος ὁμιλεῖ περί αὐτοῦ μέ τίς συνήθεις ἐκφράσεις τῶν θεολόγων ἁγίων Πατέρων: *«Πατέρες μακάριοι, τήξαντες τάς αἱρέσεις τῶν δυσφήμων γλωσσάλγων, σθέσαντες τάς φλογώδεις τῶν βλασφημῶν συγχύσεις»*. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης χρησιμοποιεῖ μία ὠραιότατη εἰκόνα ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη στό Δοξαστικό πού συνέθεσε γιά τήν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ἀντλεῖ τήν εἰκόνα ἀπό τήν διήγησι περί τοῦ δικαίου Φινεές, ὁ ὁποῖος μέ ἓνα λογιισμό διεπέρασε τόν ἰσραηλίτη καί τήν μαδιανίτιδα. Γράφει ὡς ἐξῆς: *«... Ὅθεν τήν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, τῶν τοῦ Χριστοῦ δύω φύσεων δογματίσας, τήν τῶν Υἱῶν δυάδα τοῦ Νεστορίου, καί τήν τῶν φύσεων σύγχυσιν τοῦ Διοσκοῦρου, κατέβαλες ὡς ἄλλος Φινεές, τῷ ἐνί σειρομάσῃ συννεκεντήσας, τά ἐκ διαμέτρου κακά, καί ὁμότιμα τήν δυσσέβειαν...»*

Ὁ συντάκτης τοῦ δευτέρου Κανόνος τοῦ Ὁρθρου δέν ἀρκεῖται στήν καταδίκη ἀπλῶς τῶν αἵρεσιάρχων, ἡ ὁποία εἶναι δεδομένη γιά τήν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά χρησιμοποιῶν θεολογικά ἐπιχειρήματα ἀνατρέπει, κατά τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ γιά τόν ἔμμετρο λόγο, τά σοφίσματα τῶν αἵρετικῶν. Εἶναι καί αὐτό στοιχεῖο τῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τό πλήρωμα τῶν πιστῶν της.

Στήν δ' ὥδῃ ἐπικαλεῖται τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Σούκensen, μέ τίς ὁποῖες ὁ Ἅγιος διαβε-

βαιώνει ὅτι ἐν Χριστῷ ὑπάρχουν δύο φύσεις: «Μίαν εἰ-
πών, φύσιν τοῦ Λόγου ἐπήγαγε, σαρκωθεῖσαν, φύσιν
ἀνθρωπότητος, ἄνευ τροπῆς, ὅλως καί φυρμουῖ, ὁ Ἀλε-
ξανδρέων διδάσκαλός τε καί πρόεδρος, τρανῶς τάς δύο
φύσεις, καί θελήσεις διδάσκων, τούς φρονεῖν ὀρθοδό-
ξως ἐθέλοντας». Καί ἐπίσης: «Αἱ δύο ἐπιστολαί, Κυ-
ρίλλου αἱ πρὸς τὸν Σούκενσον, ἀποσταλεῖσαι ποτέ, Ἐψά-
ας τὸν Πρόεδρον, ἐλέγχουσιν ἅπασαν, τὴν Σεβήρου
πλάνην, εὐσεβῶς Χριστὸν κηρύττουσαι».

Ὁ αἰρεσιάρχης Σεβήρος ἀποποιεῖται τὴν κατηγορίαν
ὅτι εἰσάγει σύγχυσι τῶν φύσεων. Αὐτό ὅμως εἶναι πλάνη.
Ὁ διακριτικός ὀφθαλμός τῶν Ἁγίων Πατέρων διείδε,
ὄχι μόνο τὴν πλάνη, ἀλλὰ καί τὴν πανουργίαν τοῦ Σεβή-
ρου. Ὁ ὑμνογράφος, ἀκριβῆς ἐκφραστής αὐτοῦ τοῦ
πνεύματος, σημειώνει: «Ὡ Σεβῆρε τάς φύσεις, τοῦ Χρι-
στοῦ μή συγχέης δεινῶς παράνομε...» (ὥδῃ ε'), καί:
«Τάς φύσεις τί συγχέεις τάς τοῦ Χριστοῦ, καί φυρμόν
ἀντεισάγεις καί σύγκρασιν, τό τοῦ σταυροῦ, πάθος προ-
σαρμότητων καί τὴν ταφήν, τῇ ἀπαθεί θεότητι, τοῦ μο-
νογενοῦς Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὧ δεῖλαιε Σεβῆρε; διόπερ
τὴν μεγίστην σου βλασφημίαν βδελυττόμεθα» (ὥδῃ θ').

Μία σοβαρά συνέπεια τῆς αἱρέσεως τοῦ Σεβήρου εἶναι
καί ὁ μονοενεργητισμός, ὅτι δηλαδή ὁ Χριστός ἔχει μία
μόνο ἐνέργεια πού ἀρμόζει στήν ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ.
Ἡ μεγάλη αὐτή πλάνη ἐλέγχεται ἀπό τούς λόγους τοῦ
ὑμνογράφου: «...οἱ γάρ εὐσεβεῖς, πάντες κοινῶς συμ-
φρονοῦμεν, κατ' ἄλλο μὲν καί ἄλλο, ἐνεργεῖν τε καί
θέλαιν, Χριστὸν οὐ μὴν προσώποις, κατ' ἄμφω δέ τάς

φύσεις» (ὥδή ἡ'). Τελικῶς κατεδικάσθη ἀπό τήν ἁγία ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Ὁ ἅγιος Φιλόθεος σχεδόν σέ κάθε τροπάριο τοῦ Κανόνος του ὁμιλεῖ περί τῶν δύο ἐνεργειῶν καί θελήσεων.

Ἡ καταδίκη τῶν αἵρετικῶν δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μισαλλοδοξίας, ἀλλά τό ἀναγκαῖο καί φιλόανθρωπο μέτρο πού ἡ Ἐκκλησία λαμβάνει γιά νά διαφυλάξῃ τήν δυνατότητα σωτηρίας καί θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία πού φροντίζει νά ἐξαντλῇ ὅλα τά ὅρια τῆς οἰκονομίας γιά τήν θεραπεία τῆς ὁποιασδήποτε ἄλλης ἁμαρτίας, ἡ ἴδια δέν ἀνέχεται κανένα συμβιβασμό σέ θέματα πίστεως. Ἀκριβῶς διότι ἡ αἵρεσις σημαίνει χωρισμό ἀπό τήν κοινωνία τῆς σωτηρίας καί τῆς θεώσεως, τήν Ἐκκλησία. Ἐάν ὁ αἰδίδιος Θεός Λόγος δέν παραμένει ἀναλλοίωτος κατά τήν Ὑπόστασί Του καί μετά τήν ἐνσάρκωσι, δέν μπορούμε ἐμεῖς νά θεωθοῦμε δι' Αὐτοῦ. Ὁ ἱερός συντάκτης τῆς Ἀκολουθίας τῶν Ἀγίων Πατέρων ἐπέλεξε τό χωρίον ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «*Ἴδετε ἴδετε, ὅτι αὐτός ἐγώ εἰμί, καί οὐκ ἡλλοίωμαι. Ἐγώ Θεός πρῶτος, ἐγώ καί μετά ταῦτα*», γιά νά δηλώσῃ ὅτι ἀπό τήν ἐμπειρία τῆς ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει τόν Θεόν Λόγον ἀναλλοίωτον. Ὅλα αὐτά πολύ ὥραϊα διατυπωμένα φαίνονται στόν Οἶκο, μετά τήν στίχον ὥδή τοῦ Ὁρθρου. Εἶναι θεολογικῶς ἀναμφισβήτητο τό γεγονός ὅτι ὁ Σεβῆρος διαφοροποιεῖ τόν πρό τῆς σαρκώσεως Υἱό ἀπό τόν σεσαρκωμένο Υἱό καί κατ' αὐτήν τήν ὑπόστασι.

Δέν παραλείπει ἀκόμη ὁ ἱερός ἀσματογράφος νά ἐκφράσῃ ὀρθά τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας περί τοῦ Τόμου

τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης: «*Τόν Σεβῆρον καθεῖ-
λεν ἡ τετάρτη σύνοδος καί τόν Διόσκορον, Χριστόν
βλασφημοῦντας, δεβαιούσα τόν Τόμον τοῦ Λέοντος
τοῦ προέδρου Ρώμης, πάννυ καλῶς τάς δύο φύσεις, τοῦ
Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα*» (ὥδή ε'). Εἶναι θαυμαστή
ἡ ἀκρίβεια τῆς θεολογίας τοῦ τροπαρίου αὐτοῦ, περί τήν
ὁποία δυστυχῶς ἀστοχοῦν ὠρισμένοι θεολογοῦντες, ἐπη-
ρεασμένοι ἀπό ἀκαδημαϊκές θεολογικές ἐρμηνεῖς.

Ὁ ἀνωτέρω ὕμνος ἀναγνωρίζει τόν Τόμο «*πάννυ κα-
λῶς τάς δύο φύσεις, τοῦ Σωτῆρος ἀτμήτως ὀρίζοντα*».
Δέν ἀμφισβητεῖται οὐδέ κατ' ἐλάχιστον ἡ θεολογική αὐ-
θεντία τοῦ Τόμου καί τοῦ συγγραφέως του. Συγχρόνως
ὁμως διευκρινίζεται καί ἡ ὑπόλοιπη ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή
ἡ Δ' Σύνοδος ἐβεβαίωσε καί ἐπεκύρωσε τήν ὀρθοδοξία
τοῦ Τόμου. Κάθε νεώτερο δογματικό κείμενο κρίνεται
ἐπί τῇ βάσει τῆς πίστεως τῶν προγενεστέρων Οἰκουμε-
νικῶν Συνόδων, δηλαδή τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν
προκειμένῳ ὁ Τόμος ἐκρίθη ἐπί τῇ βάσει τῆς διδασκα-
λίας τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τοῦ ἐκφραστοῦ τῆς πίστεως
τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπρεπε ὁ Τόμος νά συμφωνεῖ ἀπολύτως
πρός τήν πίστι τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καί τῶν προγενε-
στέρων ἄλλων δύο. Ἐκρίθη ὑπό τῶν Πατέρων τῆς Συνό-
δου καί εὗρέθη ὀρθοδοξώτατος, στήλη Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Κανὼν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Νέου (13ος αἰών),
ὁ ὁποῖος κατὰ τήν μαρτυρία τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ
Ἀγιορείτου «*ψάλλεται ἐν τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις
τοῦ Ἀγίου Ὁρους*», περιλαμβάνει δύο τροπάρια πού
ἀναφέρονται εἰδικά στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Στήν

στ' ὧδή γράφεται: «*Αἰσχύνῃ τὰ πρόσωπα, καλυψάτω
Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου σύγχυσιν, φλυαρησάντων φύ-
σεων τοῦ Χριστοῦ· οὐ γάρ εἰς ἀφάντωσιν, ἀλλ' εἰς θέω-
σιν φύσιν βροτῶν εἴληφεν*». Ὁ Ἅγιος εἶναι σαφής. Ἡ
σύγχυσις τῶν φύσεων ὁδηγεῖ στὸν ἀφανισμό τῆς ἀνθρω-
πίνης φύσεως. Στὴν ζ' ὧδή προσθέτει: «*Ὁ Διόσκορος
καὶ Εὐτυχῆς Σεβῆρος τε, Λευϊαθάν ἡ τρίαίνα, ἡ συγχέ-
ουσα καὶ συμφύρουσα τὰς τοῦ Χριστοῦ οὐσίας συγχύ-
σει τῶν φρενῶν, πρὸς τῆς Τριάδος τῆς σεπτῆς συγκα-
τατέθραυσται*». Καὶ στοὺς δύο αὐτοὺς ὕμνους φαίνεται
ὅτι στὴν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας οἱ τρεῖς αὐτοὶ αἰρε-
τικοὶ εἶναι φορεῖς τοῦ ἰδίου κατ' οὐσίαν φρονήματος.
Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς εὐρίσκονται ὀρθόδοξοι θεο-
λόγοι ὑποστηρίζοντες ὅτι πλέον οἱ Διόσκορος καὶ Σεβῆ-
ρος δέν εἶναι αἰρετικοὶ συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα
τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἀγνοοῦντες ἢ πα-
ραθεωροῦντες τὴν πίστι τῆς λατρευοῦσης Ἐκκλησίας!
Λησμονοῦν τὴν ἀπόφασιν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου
πού λέγει ἀπεριφράστως διὰ τοῦ Ὄρου της: «*ἡ παροῦσα
νῦν αὕτη ἀγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος...
τούς δύο μὲν πρὸ τῆς ἐνώσεως φύσεις τοῦ Κυρίου μυ-
θεύοντας, μίαν δέ μετὰ τὴν ἐνωσιν ἀναπλάττοντας ἀνα-
θεματίζει...*»;

Ἀπὸ τὰ προλεχθέντα στὴν παροῦσα μελέτη εὐκολα
μποροῦν νά συναχθοῦν τὰ συμπεράσματα:

Ἐάν παύσῃ νά κηρύσσεται ἐπ' Ἐκκλησίας ὅτι ὁ Σεβῆ-
ρος εἶναι αἰρετικὸς καὶ παράνομος, πῶς δέν θά σημαίνῃ
ὅτι ἡ Ἐκκλησία τὸν θεωρεῖ πλέον ὀρθόδοξο; Καὶ πῶς

αὐτό δέν εἶναι ὕβρις πρὸς αὐτὴ τὴν ὑπόστασι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Κεφαλὴ τῆς, τὸν Χριστό, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα;

Ἐάν ἡ ὑμνολογία δέν διακηρύττῃ ὅτι ὁ Διόσκορος εἶναι ὁμόφρων καὶ συνήγορος τοῦ Εὐτυχοῦς, πῶς θὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τὴν συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας οἱ θεολογικὲς σοφιστεῖες ἐκείνων πού ἤδη ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ αἰρεσιάρχης αὐτός δέν ἔσφαλλε σέ δογματικά ζητήματα;

Ἐάν ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀφαιρεθοῦν οἱ ἐκφράσεις ὅτι αὐτοὶ καθεῖλον Σεβήρον, Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον, ποιοῦ θὰ εἶναι τὸ νόημα τῆς ἐορτῆς; Γιά ποιό λόγο θὰ ἐγκωμιάζωμε πλέον τοὺς Ἀγίους Πατέρας;

Ἐάν ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος καὶ πανευφήμου Εὐφημίας (11 Ἰουλίου) ἀποκοποῦν τὰ ἀναφερόμενα στὴν θαυματουργικὴ ἐπικύρωσι τοῦ Τόμου τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τὴν καταπάτησι τοῦ Τόμου τῶν αἰρετικῶν, πρὸς τί νὰ ἐπιτελοῦμε τὴν ἀνάμνησι τοῦ θαύματος τῆς Ἀγίας;

Ἐάν ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης (18 Φεβρουαρίου) ἀφαιρεθοῦν τὰ λεγόμενα περὶ τῆς συμβολῆς του στὴν καταδίκη τῶν αἰρετικῶν, γιατί πλέον νὰ τὸν ὀνομάζουμε «Ὁρθοδοξίας ὁδηγόν, εὐσεβείας διδάσκαλον καὶ σεμνότητος»; (βλ. Ἀπολυτίκιον).

Ἐάν ἀπὸ τὸ Συναξάριον τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ, πατριάρχου Κων/λεως, διαγραφῇ ὅτι «ἐκβάλλεται παρὰ τοῦ αἰρετικοῦ Διοσκορου», ποιόν λόγο θὰ ἔχῃ ἡ τιμὴ τῆς μνήμης του ὡς ἱερομάρτυρος;

Ἐάν ἀποσιωπηθῇ ἀπό τό Συναξάριον τοῦ ἁγίου ἱερο-
μάρτυρος Προτερίου ὅτι κατεσφάγη ὑπό τῶν αἵρετικῶν
μονοφυσιτῶν, ὑπό τίνων θά ἐννοοῦμε ὅτι ἐμαρτύρησε;
Ὑπό ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων;

Καί γιά νά μή ἀναφερθοῦμε διεξοδικῶς σέ ὅλες τίς
περιπτώσεις, γιατί ἐπεκράτησε ἡ τάξις κατά τήν Ἀκο-
λουθία τῆς Προσκομιδῆς ὁ προσκομίζων ἱερεὺς νά μνη-
μονεύῃ ὀνομαστικῶς τοὺς ἁγίους Προφῆτας, Ἀποστό-
λους, Ἱεράρχας, Μάρτυρας, Ὅσιους, κλπ; Δέν ἦταν ἡ
ἀνάγκη νά πιστοποιήσῃ ὁ λειτουργὸς τήν κοινωνία του
μέ τήν Ἐκκλησία αὐτῶν τῶν Ἀγίων καί ὄχι μέ τίς παρα-
συναγωγές τῶν αἵρετικῶν;

Ἐάν, τέλος, ἀλλοιώσουμε τίς Ἀκολουθίες τῶν Ἀγί-
ων, ποία κοινωνία μποροῦμε νά ἔχουμε μέ τοὺς ἁγίους
ὑμνογράφους, πού συνέθεσαν Κανόνες καί ὕμνους στοὺς
Ἀγίους αὐτοὺς, ὅπως οἱ ἅγιοι Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός,
Θεοφάνης ὁ Γραπτός, Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, Νικόδημος
ὁ Ἀγιορείτης καί ἄλλοι;

Εἶναι, λοιπόν, ἡλίου φαεινότερον ὅτι δέν μπορεῖ νά
νοηθῇ κάθαρσις τῶν λειτουργικῶν κειμένων χωρὶς πα-
ραχάραξι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ ἡθους τῆς
Ἐκκλησίας. Μέ ἄλλες λέξεις, χωρὶς διαστρέβλωσι αὐτοῦ
πού λέγομε, καί πού εἶναι, Ὁρθοδοξία καί Ἀποστολική
Πίστις.

Μετά ἀπό ὅλα αὐτά, θά εὔρεθῇ ἄραγε Ὁρθόδοξος
Χριστιανός πού θά ἐκτείνῃ ἀνιέρο χεῖρα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς
ὑμνολογίας; Καί πῶς δέν θά φοβηθῇ τό ἀνάθεμα τῶν
Ἀγίων Πατέρων: «Ἀπαντα τά παρὰ τήν Ἐκκλησιαστι-

κήν παράδοσιν, καί τήν διδασκαλίαν, καί ὑποτύπωσιν τῶν ἁγίων καί ἀοιδίμων Πατέρων καινοτομηθέντα, ἥ μετά τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα»; (Συνοδικόν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας).

Ἐλπίζουμε ὅτι δέν θά τό ἐπιχειρήσῃ κανεῖς.

Ἄλλ' ἐάν εὑρεθοῦν ὠρισμένοι, πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι ἀργά ἢ γρήγορα ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ θά τοὺς ἀποδοκιμάσῃ ὡς ὑδριστάς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεώς της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	9
ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	17
ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ.....	19
ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ.....	41
Ἀρχιμ. Ἰωσήφ, Καθηγουμένου Ἱ. Μ. Ξηροποτάμου: ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΙ	55
Σημειώσεις	62
ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΕΝΔΟ-ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΔΙΑΛΟΓΟ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ» ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ.....	67
Α. Ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις	69
Β. Ἱστορικὲς μαρτυρίες	71
1. Οἱ ἐνωτικὲς προσπάθειες τοῦ παρελθόντος.....	71
2. Οἱ Διαλλαγές τοῦ 433 ἀποκαλύπτουν τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους.....	74

3. Τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ὅπως φαίνεται μέσα ἀπό τὰ συναξάρια	80
Γ. Δογματικές διαφορές	84
1. Εἶναι ὁ Σεβῆρος ὀρθόδοξος;	84
α) Ὁ Σεβῆρος θεολογεῖ ἀριστοτελικῶς	87
β) Ὁ Σεβῆρος δέχεται ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει ὡς ὑπόστασις	90
γ) Ἡ ὑποστατική ἔνωσις κατὰ τόν Σεβῆρο	94
δ) Ὁ Σεβῆρος διδάσκει μονοενεργητισμό	98
ε) Ὁ Σεβῆρος δέχεται τήν αἰρετική διδασκαλία τῶν μερικῶν οὐσιῶν	102
στ) Πῶς ἐννοεῖ ὁ Σεβῆρος τήν θέωσι τοῦ ἀνθρώπου;	103
2. Ἡ θεοπασχητική προσθήκη στό Τρισάγιον	105
3. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀποκαλύπτει τήν μονοφυσιτική ἐρμηνεία τῆς φράσεως «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ».	107
4. Ἡ Εἰκονομαχία καί οἱ μονοφυσιτικές προϋποθέσεις της.	109
Σκέψεις περί τῶν Κοινῶν Δηλώσεων 1989 καί 1990	112
Συμπεράσματα	114
Παραπομπές.	116

Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ	129
A. Ρίζες καί αἷτια τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ	132
B. Ἡ γέννησις τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Ὁ Εὐτυχανισμός.	135

Γ. Ἡ ληστρική σύνοδος τοῦ 449.	137
Δ. Ὁ Μονοφυσитισμός τοῦ Διοσκόρου καί τοῦ Σεβήρου	138
1. Δύο φύσεις μετά τήν ἔνωσι	138
2. Δύο θελήσεις καί ἐνέργειες.	140
3. Ὁ Τόμος τοῦ ἁγίου Λέοντος.	142
4. Ἡ προσθήκη στό Τρισάγιον.	144
5. Ἡ καινοτομία τῶν Πατέρων στήν χρῆσι τῶν φιλοσοφικῶν ὄρων	145
6. Ἡ ἀντίδοσις τῶν ιδιωμάτων	147
Ε. Ἡ Ὑμνολογία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.	148
ΣΤ. Τό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας	159
Συμπεράσματα	162
Παραπομπές.	164

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΛΗΘΕΥΩΜΕ ΕΝ ΑΓΑΠῃ

Σχόλιο στήν προσφώνησι τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Ἐλδετίας κ. Δαμασκηνοῦ κατά τήν ἐνθρόνησι τοῦ
νέου Καθολικοῦ (Πατριάρχου) τῶν Ἀρμενίων
Καρεκίν Α΄.

173

Ἡ ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ «ΚΑΘΑΡΣΙΣ» ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

183

Κεντρική Διάθεση
Γραφ. τέχνες – Έκδόσεις
«ΜΥΓΔΟΝΙΑ»
Δαβάκη 18 – 57009 Καλοχώριον
Θεσσαλονίκης
τηλ.: 031/754-254
FAX: 031/754-558